જરૂર વાંચો. છુપી પોલીસની સચીત્ર વાર્તા.

ચોકટનો એક્કો

 મૂલ્ય માત્ર આઠ આના.

TITLE PRINTED IN ANAVIL BANDHU PRESS, SURAT.

જળસમાધી !

પાંચ ચિત્રો.

તું કુળ દીપક છે નહિ, પણ કુળમાં અંગાર છે:
પથ્થર પડ્યા ના પેટ કયમ, ધિક્કાર વાર હજાર છે

ગ્લેઝ કાગળ, ફક્ત નવ આનાની ટીકીટ બીડો.

ચોકટનો એક્કો.

યાને

૧૩ "પાનાની કેટ."

(૧૩ પાનાની કેટનો અદ્‌ભુત ચમત્કાર દર્શાવતી
ડિટેકટીવ નવલકથા)

પ્રયોજકઃ—"પુષ્પ."

પ્રકાશકઃ—
હરીલાલ જીવણલાલ ઠક્કર.
પ્રાણલાલ જીવણદાસ વખારી.
ટાવરરોડ, નવજીવન પુસ્તકાલય–સુરત.

પ્રથમાવૃત્તિ. } ઇ. સ. ૧૯૨૫. / વિ. સં. ૧૯૮૧. { પ્રત ૨૦૦૦.

મૂલ્ય આના આઠ.

અમારા તરફથી બહાર પડનારાં પુસ્તકો

(છપાય છે.)

		મૂલ્ય
બિલ્વમંગળ યાને ભકત સુરદાસ (સચિત્ર નાટક)		૦–૮–૦
સતી સરદારબા (સંગીતમાં)	કાવ્યકથા.	૦–૮–૦
નિર્ભાગી સમરથ યાને સાસુનુ શૂરાતન	„	૦–૮–૦
વહુના દેહદાનનો એક સત્ય ચિતાર	„	૦–૮–૦
શ્રીમતી કૃષ્ણા કુમારી (હરિગીતમાં)	„	૦–૮–૦
એકજ ભુલ „	„	૦–૯–૦
વીર લૂટારૂ યાને બ્હાદૂર બાબરીયો ડિ. નવલકથા		૦–૮–૦

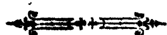
* ગ્રાહક થવા આજેજ લખો–" નવજીવન " પુસ્તકાલય.

ટાવરરોડ–સુરત.

સુરત લીમડાચોકમાં આવેલા શ્રી " હરી–હર " પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં
હરીલાલ મગનલાલે છાપી.

ૐ

"બે બોલ."

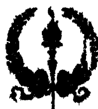

સાહિત્યપ્રેમી વાંચક સ્નેહિ!

પ્રસ્તુત ડિટેક્ટીવ નવલકથા "નવજીવન" વાંચનાલયના સંચાલક સ્થાપિત "છુપી પોલીસ ગ્રંથમાળાના" રમણીય પાંચમા પુષ્પ તરીકે જગત્-જનની વાટિકામાં પ્રફુલ્લી પોતાની પરિમલ પ્રસરાવવા આજ બ્હાર પડે છે. કલકત્તાના સુવિખ્યાત ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્રનો કળા-કૌશલ્ય ભર્યો બાલ્યકાળ એમાં ચિતરવામાં આવ્યો છે. તદુપરાંત આજથી થોડા વખત ઉપર બંગાળામાં જે Secret Society સીક્રેટ સોસાયટી યાને છુપી મંડળીઓ હસ્તિ ધરાવતી હતી, તેવીજ એક સોનેરી ટોળીને પ્રસ્તુત નવલકથામાં કલ્પવામાં આવેલી છે. મંડળીના તેર સભ્યોએ ચોકટના તેર પાનાની કેટને પોતાના મંડળના ગુપ્ત-સંકેત-શબ્દ તરીકે યોજી બાહોશ છુપી પોલીસના અમલદારોને પણ થાપ ખવરાવવામાં કસર રાખી ન હતી. ભર વસ્તીમાં શ્રીમાન સદ્‌ગૃહસ્થના સુત તરીકે પંકાનાર. પણ, આવી બદમાશ-મંડળીમાં છૂપી રીતે આગેવાની ભર્યો ભાગ આજે ભજવી રહ્યા છે, તે જનસમાજ સમક્ષ દર્શાવવા મહેશના પુત્ર રજનીનું પાત્ર ચિતરવામાં આવ્યું છે. સતી ચંદ્રિકાની અચળ પતિ-ભક્તિ, બાળા ઇન્દુમતિનો પતિ-પ્રેમ; સહનશીલતા તથા વચનપાલકતા ઘડીભર પ્રત્યેક વાંચક વ્યક્તિના હૃદયમાં પૂજ્ય-પવિત્ર

ભાવનાનો ઉદય કરે છે. એકજ માતાપિતાના ત્રણે બાળકો હોવા છતાં, પૂર્વકર્માનુસાર તથા ગૃહસંસ્કાર, અમર્યાદ સ્વચ્છન્દતા અને કુસંગત દોષથી કેવાં વિવિધ ગુણયુક્ત થાય છે, તે ઇન્દુ, બિન્દુ તથા રજનીના પાત્રો સમજાવે છે. ટુંકાણમાં આ કાલ્પનિક નવલકથાનો આશય જનમન રંજનનો હોઇ દિન પર દિન અધોગતિને માર્ગે જતી સમાજને અતિ ફળદાયક, કે લાભદાયક નહિ તો હાનિકારક કે તેમાં વૃદ્ધિ કર્ત્તા તો નથીજ, એ તો નિર્વિવાદ છે. આ પ્રકારની નવલકથાઓ વાંચકના બુદ્ધિકૌશલ્યની પરિસીમા–દર્શક દર્પણો છે, તથા કર્તાનો તે રચવામાં શુભ ઉદ્દેશ એ અલ્પબુદ્ધિને દીર્ઘદર્શીય કરવાનો તથા ખીલવવાનો છે. હંસની માફક મળે તેટલાં મોતીઓ આમાંથી વીણી અવશેષ પડતું મુકજો. પ્રભો! પ્રકાશક તથા કર્તા ઉભયબંધુઓનો ગૂઢ–શુભ–ઉદ્દેશ પાર પાડો! અને સદૈવ શુભ પ્રેરણામૃત હૃદય–સરોજે સીંચો! એજ એક માત્ર અભ્યર્થના!

ઠેકાણું— વાડીફળીઆ પગ- થીઆશેરી-સુરત.	ભવદીય સાહિત્ય સેવક "પુષ્પ." ગમનલાલ હીરાલાલ બદામી.	સંવત્ ૧૯૮૧. ફાગણ વદ અમાસ.

સમર્પણ.

પરમપ્રિય સુહૃદ!

હરનારાયણ ભાઈશંકર શુક્લ.

બાલ્યકાળની નિર્દોષ રસભરી મસ્તી!

અનેરાં સાહસ! અને વજ્ર શી પ્રીતિ!

નિસ્વાર્થ તેમજ પ્રાણદાન-ભાવના અલંકૃત મિત્રતા!

સ્મરણપટે નિરંતર હતી, છે, અને ભવિષ્યમાંએ

એવીજ જળવાઇ રહે! એવી મંગલાકાંક્ષા

સાથે, આ અર્ધવિકસિત પુષ્પ-કલિકા

મ્હારા જીવનભરની નિર્મળ

"યાદગીરી"

તરીકે ત્હારા હૃદયોદ્યાનમાં ખીલી અને આલ્હાદદાયક

પમરાટ અવિરામ પ્રસરાવતી રહો! તુજ કરકમળે

સસ્નેહ સમર્પનારઃ—ત્હારો ન્હાનપણનો

સમવયસ્ક ગોઠીઓ—" પુષ્પ. "

ચોકટનો એક્કો.

પ્રકરણ—૧ લું.

"૧૩ પાતાની કેટ."

"રમેશ ! રમેશ ! થોડી ઘણી રહેમ કર !"

"નહિ !"

"દયા કર !"

"કદાપિ નહિ ! હવે તો જેમ બને તેમ વધુ ક્રૂર થવામાંજ મ્હને મ્હારૂં કલ્યાણ ભાસે છે."

"પરન્તુ ! રમેશ ! લક્ષ્મી તો ચંચળ છે, દુનિયા તો ક્ષણભંગુર છે."

"ભલે ને હોય ! જીવ્યા કરતાં જોયું ભલું ! અને ભોગવ્યું ભલું ! લક્ષ્મી ચંચળ હશે કે નહિ? તે અત્યારે મ્હારે જોવાનું નથી. કારણ હાલમાં તો મ્હને એ'ની અત્યંત આવશ્યકતા છે."

"જો એમજ છે ! તો લે આ મ્હારા અંગ ઉપરના અમૂલ્ય આભૂષણો અને અલંકારો ! જો પૈસોજ ત્હારૂં મન પ્રસન્ન કરી શકતો હોય ! એથીજ ત્હારી પ્રચંડ ક્ષુધા શાન્ત થતી હોય, તો આ

તમામ લઇ જા. વિચાર ન કર. ઉઠાવી જા. મ્હારા નાથનું જીવન સલામત હશે, તો આ'વા તુચ્છ જડ દાગીનાઓ તો ઘણુંય મળશે. પરન્તુ રમેશ! આ બધું લેતાંય પણ તું મ્હને ત્હારી બીષણ શર્તમાંથી કૃપા કરી મૂક્ત કર! દયા કર! ભગવાન ત્હારૂં ભલું કરશે.

બધાં દાનો વિષે બંધુ! દયાનું દાન મ્હોટું છે,
દયાહીન સ્ત્રી–પુરુષ–જીવન જીવેલું ધૂળ! ખોટું છે.
દયાળુ થા! દયાના વાસથી તુજ દીલ ખાલી છે,
દયા! મહા પૂણ્યની પ્રાપ્તિ! પ્રભુને પણ વહાલી છે
" તુલસી દયા ન છાંડીએ જબ લગ ઘટમેં પ્રાણ. "

બંધુ! જે'ના દિલમાં દયાનો વાસ છે, તેના ઉપર દયાળુ દામોદર સદા સર્વદા દયાદ્રષ્ટિથીજ અવલોકે છે. એ'નોયે જરા ડર રાખ."

" ગાંડી! જ્યાં આગળ પૈસાની વાત થતી હોય, ત્યાં આગળ વળી પરમાત્માનું નામ કે'વું? લક્ષ્મીદેવીના પુજારીને–ઉપાસકને લક્ષ્મી–કાન્તની પરવા કે ચિન્તા ભાગ્યેજ હોય છે. હા–હા–હા–હા! શું તું મ્હને મૂર્ખ ધારે છે? આટલા દશ બાર હજારના ઘરેણાંથીજ હું રાજી થઇ જાઉં, અને ત્હને ત્યાગી કરોડોનો લાભ છોડી દઉં? કદિ નહિ બને! તું મ્હને કે'વોક ધારે છે?"

" હૃદયહીન! પાષાણ હૃદયી! દયાહીન, ક્રૂર, નિષ્ઠુર દૈત્ય! કે જે સ્વયં સ્વાર્થવૃત્તિને ખાતર એક સૌભાગ્યવતી બાળાનું (મ્હારૂં.) લલાટ ફોડવા તૈયાર થયો છે. એક આશાભરી પરીક્ષિત બાળાને વૈધવ્યવેશ કરી જીવનભર રોવાનું અને રહેવાનું લખી આપી, પાપનું પાટલું બાંધવા ઉત્સુક થયો છે, તેની કકળતી આંતરડીના નિઃશ્વાસ

લઇ સ્વહસ્તે પોતાના જીવનમાં ઝેર રેડવા, સુખમાં લ્હાય લગાડવા અને મ્હોતને આમંત્રવા તલ્પી રહ્યો છે. શિવ! શિવ! શિવ!"
રમેશ! રમેશ! ઓ ધર્મબંધુ!:—

આંસુ ભરી મમ આંખડી...અવલોકીને કંઇ રેંમ કર,
તુજ પાસ કે'તો લઉં પ્રતિજ્ઞા...પણ હૃદયનો વ્હેમ હર.
શત્રુ કદીયે નહિ બનુ...તુજ ગુપ્ત ભેદ નહિ કહું,
(જો) આ શર્તથી છૂટી કરે તો! ઇશના સોગન લઉં!
આડે ન આવું કોઇ દી તુજ કાર્યમાં માથુ નહિ,
આ જીભ રાખું બંધ જો તું શર્તથી છોડે અહિં.

રમેશ! બંધુ! આટલી ભિક્ષા ઉદાર હૃદયે દે. હું ત્હારે ચરણે પડી વિનવું છું. આંસુ સારતી ગદ્‌ગદ્ કંઠે કરગરું છું. મ્હેં ભૂલ કરી! ભયંકર ભૂલ કરી! પરન્તુ હવે શું? કોટી ઉપાયો કરે, છતાં હવે "થયું ન થયું" થોડું થનાર છે? હું ભૂલી. મ્હારા કમનસીબે મ્હને ભૂલાવી. મ્હેં એ ભયંકર પાપાલયમાંથી છૂટવા ત્હારી આ ભયાનક શર્ત સ્વિકારી પરન્તુ બોલતાં પ્રત્યેકથી સહેજે બોલાઇ જાય છે, અને જ્યારે તે પાળવાનો–કર્તવ્યમાં મુકવાનો, કરી બતાવવાનો સમય આવે છે, ત્યારેજ તેની સાન–ભાન ને શુદ્ધ ઠેકાણે આવે છે. ઇશ્વરને ખાતર આ'વા કઠોર કરારમાંથી મ્હને છૂટી કર. હું જીવીશ ત્યાં સુધી ત્હારો આ મહાન ઉપકાર નહિં ભૂલીશ."

"તેમ નહિ બને. ભૂલ કરી તો હવે તે ભૂલની શિક્ષા સ્હેવા પણ ત્હારે તૈયાર થવુંજ જોઇએ. વીરાંગના થઇ સહન કર, કાયરતા શું દાખવે છે? હૈયું કઠણ કર. પુનઃ ભૂલ નહિ થાય. હવે ભૂલ

કરતાં વિચાર કરજે. ચાલ, સમય વિશેષ વ્યતિત થઇ ગયો છે. મધ્યરાત્રિ વીતિ જવા આવી છે. લે! પકડ આ કટાર ત્હારા કોમળ કરમાં! અને ચાલ મ્હારી પૂંઠે પૂંઠે ત્હારા...પ...તિના શયનાગારમાં! હૃદયને કઠણ કર! દિલને નિર્દય બનાવ! કંપતા કોમળ કરને વજ્રશાયી બનાવ! ઇંદિરા! કેવળ પાંચજ મીનિટને વારને! અને તે પછી ભલે તું ત્હારી પ્રથમની સ્ત્રી–સ્થિતિ ઉપર! કોમળતા ઉપર આવી જાય!"

કર કામ મ્હારૂં પ્યાર! પ્હેલાં! તે પછી બસ લ્હેર છે,
આંસુ નકામા વેરતી! જ્યાં ભાગ્યની નહિ મ્હેર છે.
કેશવ કરે છે શુભ–અશુભ...હું કંઇ કરી શકતો નથી,
મ્હારૂં ગજું શું? દૈવ ફેરો લેખ કંઇ ફરતો નથી.
તુજ ભાગ્યમાં સ્વામી તણું સુખ હોય ના કો શું કરે?
સંતોષ માનો સુખ દુઃખો સહુ ભાગ્ય ફરવાથી ફરે

આવનાર વ્યકિત રમેશ! જાણે પોતે કંઇજ કરતો ન હોય, અને સઘળું ઇંદિરાના ભાગ્યાનુસારજ થતું હોય! (પોતે તો માત્ર એમાં નિમિત્ત રૂપ હોય) એમ ડહાપણના બોલ બોલતો ઇંદિરાના પતિના શયનાગારના ઓરડામાં જવા ઉઠયો.

વ્હાલા વાંચક! ઉપરોકત વાદવિવાદ અને કરૂણરસ પ્રાધાન્ય સંવાદ કલકત્તાના એક સુપ્રસિદ્ધ કરોડાધિપતિના આલીશાન મકાનમાં રાત્રિના શુમારે બાર વાગ્યાને સમયે થઇ રહયો હતો. મકાનનો વર્તમાન માલિક નામે બાબુ દીનેશચંદ્ર હતો. જેને બહુ જુજ માણસો ઓળખતા હતા. કારણ તેને સુકર્મયોગે આ અઢળક ધનભંડાર અને આલીશાન મકાનનું સ્વામીત્વ અનાયાસે પ્રાપ્ત થયેલ હતું. તેને કલકત્તામાં આવ્યાને

૧૨૧૧૧ _

ભાગ્યેજ પૂરા ત્રણ વર્ષ થયા હશે! એ સુદ્રઢ બાંધાના સશક્ત અને બહુઅંશે બુધ્ધિમાન ભેજાવાળા સુચરિત બંગાલી–યુવકને સંસાર માંડયે આજે બરાબર પૂરા બે વર્ષ થયા હતા. જો કે તેનો જન્મ મૂળમાં કલકત્તામાંજ થયો હતો, અને લગભગ દશ–બાર વર્ષની વય પર્યંત તે કલકત્તામાં એક કંગાલ માતાપિતાની ઝુંપડીમાંજ ઉછર્યો હતો. પરન્તુ પાછળથી કર્મસંજોગે તેના બાકીના ૮ થી ૧૦ વર્ષ પર–ગામમાં ગયા હતા. કલકત્તામાં આવ્યાને આજ તેને ત્રણેક વર્ષ થયા હતા. કોલેજમાં પ્રથમ વર્ષે પ્રીવીયસની પરીક્ષા પસાર કરી કંઇક વિચિત્ર સંજોગોને લઇ તેણે પોતાનો આગળ ભણવાનો વિચાર મુલ્તવી રાખી અભ્યાસ એટલેથીજ છોડયો, અને અનાયાસે પ્રાપ્ત થયેલ રમણી–રત્ન ઈંદિરાકુમારી સાથે બે વર્ષ થયા સંસાર માંડયો. આજ તેની ઉંમર લગભગ ૨૪–૨૫ ની હતી. જ્યારે ઇંદિરા–લાવણ્યમતિ અને સુજ્ઞ, તેમજ સંસ્કારિત બાળાનું વય સત્તર અઢારથી વિશેષ નહિ હોય! નિત્યનિયમ અનુસાર દીનેશબાબુ પોતાની શય્યામાં નિદ્રાદેવીના ઉત્સંગમાં પડયો હતો. પરન્તુ ઈંદિરા આજ કોઇ ખાસ કારણને લઇ સૂતી ન હતી. તે દ્વાર પાસે એક આરામચેર નાખી ઉપર પડી કોઇ વ્યક્તિના આવવાની વાટ જોઇ રહી હતી. પાસેના આરસપહાણના મેજ (ટેબલ) પર ઝાંખો લેમ્પ (દીવો) બળી રહ્યો હતો. જેનું મંદ મંદ તેજ, ઈંદિરાના વિચારશીલ વદન, કે જેના ઉપર ઘડી ઘડીમાં ભાવો બદલાઇ રહ્યા હતા, તે ઉપર પડી રહ્યું હતું. તેનું હૃદય જોરથી ધબકારા મારી રહ્યું હતું. તેને આજ કંઇ ચ્હેન પડતું ન્હોતું. એવામાં ઘડીયાળમાં બારના ટકોરા પડયા. હજુ ઈંદિરાને નિદ્રા ન આવી. તેની

આંખો ન ઘેરાઇ. તે ન સુતી. તેના મુખમાંથી બહૂજ ધીરા નિમ્ન-લિખિત ઉદ્દગારો થોડી થોડી વાર રહીને બ્હાર પડવા લાગ્યા.

"શું નહિ આવે? એમ થાય તો કે'વું સારૂં? જે ચોવીસ કલાક વધુ મળ્યા તે ખરા! પતિદેવને ઉઠાડી—જાગ્રત કરી સર્વ વાતથી વાકેફગાર કરી દઉં? ના—ના, વિશ્વાસઘાત! બેવચની! અસત્યવાદી! પ્રભુ એથી દૂર રાખે! જે થવાનું હોય તે ભલે થાય! એણે બરાબર બારનો ટાઇમ આપ્યો હતો. તોયે હજુ કોઇ નથી! કંઇ વિઘ્ન તો નહિ નડયું હોય! છટ્! કે'વા વાહિયાત વિચાર! હોય! કદાચ સ્હેજસ્હાજ મોડું યે થાય! અરેરે! આવી લાગ્યો! આજેજ બરાબર પરણ્યાને બે વર્ષ પૂરા થયા. તે ભયંકર શર્ત પાળવાનો દિન આજ! આજ સૌભાગ્યનો અને સૌભાગ્યસૂર્યના જીવનનો અંતિમ દિવસ! પૈશાચિક રાત્રિ! આશાભંગ ઘડી! અરેરે! પરમાત્મન્! હા! શું થશે?"

હૃદયભંગ ઇંદિરા કે જેની આંખોમાં ઘડી પછી થનાર આઘાતથી ઝળહળીઆં ભરાઇ આવ્યા હતાં, તે દિનમુદ્રાથી ગાલે પોતાનો દક્ષિણ કરકમળ ટેકવી વિચારની પરંપરામાં ગુંથાતી જતી હતી. તેના શશિ-વદન ઉપર કૃષ્ણતાની શોક-રેખા સ્પષ્ટ છવરાઇ રહી હતી. એટલામાં અમસ્તા અડકાવી મૂકેલા દ્વાર એકાએક ખૂલ્યાં. એક પુરુષ વ્યકિત અંદર પ્રવેશી. પોતાનાજ ધ્યાનમાં નિમગ્ન થઇ ગયેલ ઇંદિરાને આ સાવચેતી રાખી આવનાર વ્યકિત પ્રવેશ્યાની મુદ્દલ ખબર પડી નહિ. આવનાર વ્યકિત આશરે પચીસેક વર્ષની હશે. ઇંદિરાને પોતાના આવ્યાની જાણ પાડવા અધીર બનેલ એ વ્યકિતએ ઉઠીને સ્હેજ ખડખડાટ થાય એમ દ્વાર ઢાંકયું. ધ્વનિ થતાંની સાથેજ ઇન્દિરાની વિચારમાળા અટકી. ચોંકીને તે આરામચેર સજી સફાળી બેઠી થઇ

ગઇ. પાસેના ટેબલ ઉપર બળતા દિપકને તેણે જરા તેજ કર્યો. પ્રકાશ આગનારના વદન ઉપર પડયો, અને તેમાં ઇંદિરાએ તેને પલક-માત્રમાં ઓળખી લીધો. અર્ધરાત્રે આવનાર પરોણા—મ્હેમાનને આવ-કાર આપવા ઇન્દિરાએ હોઠ સરખોયે ન ફફડાવ્યો. તેના મ્હોં ઉપરની સ્હેજસ્હાજ અવશેષ રહેલ, સુરખી, તેજ યા નૂર તમામ અલોપ થઇ ગયાં. મૌનવ્રત ધારણ થયું. આગંતુક વ્યક્તિ પણ કશું બોલ્યા ચાલ્યા વિના પાસે પડેલી એક ખુરસી ખેંચી તેમાં ગોઠવાઇ ગઇ. કેમ જાણે ઘર પોતાનુંજ ન હોય? અથવા તો પોતે કોઇ ઇંદિરાનો ગાઢ સંબંધી હોઈ ઘરથી અધિકાંશે પારચિત ન હોય? ગજવામાંથી સિગાર—કેસ કાઢી તેણે એક સીગારેટ સળગાવી, અને થોડી વારમાં તો ધુમ્રપાન કરી ધુમાડાના ગોટેગોટા પોતાના મુખ અને નાસિકામાંથી કાઢવા લાગ્યો. હવે કયારની ટેબલને અઢેલી તેના આ અવિવેકી વર્તન પ્રતિ જોઇ રહેલ ઇન્દિરાનું ધૈર્ય ખૂટી ગયું. તેના નયનોમાં જે અશ્રુધારા અત્યાર પર્યંત માંડમાંડ રોકાઈ રહી હતી, તે ઉભરાઇ જલબિન્દુ ગાલેથી સરવા લાગ્યાં. સજળ નયને જાણે તે આવનારને અનુકંપિત કરવા મથતી હોયને! એમ તેના પ્રતિ દિનમુદ્રાથી ટગરટગર જોઇ રહી. બોલવાનું બહુયે મન છતાં તેની વાચા ન ખૂલી. છેવટે બહુ વારે હારીને તે બોલી પડી. સાથે સાથે રડી પડી. તેના બાષ્પ—રૂંધાયલા કંઠમાંથી આદ્રતા અને અનુકંપાભર્યાં ગદ્દગદ્દ શબ્દોચ્ચાર બ્હાર સરી પડયાં.

"રમેશ! અંતે તું આવ્યો ખરો!"

પ્રત્યુત્તરમાં આવનાર વ્યક્તિ કે જેને આપણે હવેથી "રમેશ" ને નામે ઓળખવાની છે, તેણે "હં!" શબ્દના ઉચ્ચાર સાથે સહજ મ્હોં મલકાવ્યું.

"કહે ! પછી ત્હેં ત્હારો વિચાર ફેરવ્યો ? શું શા નિર્ણય ઉપર આવ્યો છે ?" ઇન્દિરાએ એક પગલું આગળ ભરી પૂછ્યું.

જવાબમાં રમેશે નકારસૂચક મસ્તક ધુણાવતાં વાચા ખોલી. "વિચા અને નિર્ણય શાના ? રમેશને માટે એકજ વિચાર ! અને એકજ નિર્ણય ! એ કદાપી નહિ. વિચાર અને નિર્ણય તો મ્હેં તને સોંપ્યા હતા. હવે ત્હારો નિર્ણય તો જણાવ ?"

"મ્હારો નિર્ણય ! એક નથી તેમ બે પણ નથી. સુડી વચ્ચે સોપારીની સ્થિતિમાં ફસાનાર એક અબળા ! શા નિર્ણય ઉપર આવે ? એક બાજુ બોલેલો બોલ અર્થાત્ વચન ! જ્યારે બીજી બાજુ સૌભાગ્ય રક્ષા ! મ્હને તો કંઇ નિર્ણય કરવો સૂઝતો નથી ! હું હજુ કશાય એક નિર્ણય ઉપર આવી નથી."

"તો હવે સમય નથી. સત્વર કરી લે. બાકી મ્હારો તો એજ ! પ્રથમનો હતો તેજ નિશ્ચય હજુ સુધિ કાયમ છે."

"ત્યારે મ્હારા તમામ કાલાવાલા, વિનતિ, વિનવણી, અને આંસુડા શું સર્વાંશે નિરર્થક ગયાં ?"

"નિઃશંક ! ગયા ! અને જવાનાજ હતા. હજુયે જશેજ. હું મ્હારા પૂર્વ-નિર્ણયમાં અડગ અને મક્કમ છું."

સિગારેટ પીતો પીતો રમેશ ખુરસી ત્યાગી ઉઠયો. તે ઓરડામાં બાદશાહની માફક આમથી તેમ ખુશનુમા ચ્હેરે આંટા મારવા લાગ્યો. જ્યારે બિચારી હતાશ અને ભગ્ન હૃદયી ઇન્દિરા ? તેના શિરમાં તો વજ્રઘાત સમાન સાલવા લાગ્યું. મસ્તક ભમવા લાગ્યું. તે રમેશનો ઉત્તર સાંભળતાંજ બે હાથે માથું દાબી પુનઃ આરામ-

ચેરમાં બેસી ગઈ. તેની આંખોમાં આ વેળા અશ્રુનું નામ ન્હોતું. ખળખળ વ્હેતો નીર–પ્રવાહ એકાએક સ્થંભી ગયો. અતિશય કલ્પાંત અને રૂદને કરી તેનું પ્હેરેલું બારીક મોંઘા મૂલનું રેશમી વસ્ત્ર ઘણું ખરૂં ભિંજાઇ ગયું હતું. એવામાં ભ્રમિત મગજવાળી ઇન્દિરાના સ્કંધપ્રદેશ ઉપર પાછળથી રમેશનો હાથ પડયો.

"ઇન્દિરા! તું રડે છે?" સાથે સવાલ થયો.

ઇન્દિરા હાથ છટકાવી દૂર જઇ ઉભી.

"ખબરદાર! મ્હને વધુ ન બોલાવીશ! અગ્નિમાં પ્રજળી રહેલીને ધૃતાહૂતિ કરી વધુ ન છેડીશ! ન પ્રજળાવીશ!"

ઇન્દિરાનો ઉત્તર ક્રોધમિશ્રિત હતો. તે શૂરમાં આટલું તો બોલી ગઇ. પરન્તુ પછી તેનાથી ન રે'વાયું. તેનાથી છૂટી પોકે ધ્રુસકે ધ્રુસકે રડાઈ જવાયું. ગમે તેવી છતાંય પણ છેવટ તો અબળાને!

"ભલે! ઇન્દિરા! હું તને હવે વધુ વાર છંછેડવા આવનાર નથી. આજે મ્હારે ત્હારૂં છેવટનું કામ છે, અને તે તું જલ્દી પાર ઉતારી આપ, એટલે પત્યું!" નિર્દય રમેશે પોતાની ક્રૂરતાની હદ બતાવવા માંડી.

અને અહીંજ ઇન્દિરાના અંગમાંથી એક ભયની કંપારી છૂટી ગઈ.

વ્હાલા વાંચક! આ પછી ઇન્દિરા અને રમેશને આગળ શું સંવાદ થયો, તે પુસ્તકની શરૂઆતમાંજ ત્હેં વાંચ્યો. હવે આગળ. રમેશે ઇન્દિરાના કંપતા જમણા કરમાં તિક્ષ્ણ ઝીવલેણ ખંજર પોતાના કોટમાંથી કાઢી સેરવ્યું. અરેરે! ક્યાં એક કોમળાંગી યુવતી ઇન્દિરાનો પુષ્પ સમાન નાજુક મૃણાલ–કર? અને ક્યાં તેમાં આ હિંસક દાનવી શસ્ત્ર? રમેશે ઇન્દિરાના હાથમાં તે સેરવ્યું તો ખરૂં, પરન્તુ કંપતિ

ઇન્દિરાના કરમાંથી તે તુર્તજ સરી હેઠે પડયું. આરસ-પ્હાણના પત્થર જડેલ ચોકમાં ખંજર પડતાંની સાથેજ રણકાદાર ખડખડાટ થયો, અને તેની સાથેજ "કંઇ વસ્તુ ઉંદરે નાખી દીધી." એવો ધ્વનિ કાને આવતાંજ ઇન્દિરાનો પતિ દીનેશબાબુ કે જે બાજુનાજ ખંડમાં સૂતો હતો, તે એકાએક જાગ્રત થતાં શય્યા ત્યાગી તપાસ અર્થે તુર્તજ ઉઠયો. રણકાર ધ્વનિ કયાંથી આવ્યો? તે બાબતની શોધ કરવા ઇન્દિરાને જાગ્રત કરવા તે તેની શય્યા પ્રતિ જુએ છે, તો ત્યાં તેણે પોતાની પત્નીને ન જોઇ. શય્યા ખાલી જોતાંજ તે વ્હેમાયો. આટલી મોડી રાત્રે 'એ કયાં ગઇ હશે' ? એ વિચારે તે થોડી વારને માટે પેલા ધ્વનિને ભૂલી ગયો. મંદ પગલે તેણે પોતાનો ખંડ છોડયો. પોતાના ખંડના અર્ધ ખુલ્લા દ્વાર આગળથી જેવો તે ચોકમાં પગ મુકવા જાય છે, ત્યાંજ તે એકાએક અટકયો. આગળ પગલું ન ભરતાં તે જડવત્ પાષાણના પૂતળાની પેઠે બારણા આગળ ઉભો રહી ચોકમાં ભજવાતો ખેલ જોવા લાગ્યો.

ઇન્દિરાના હસ્તમાંથી છટકેલું ખંજર રમેશે ઉપાડી લીધું. પોતાનાં પતિને જાગ્રત કરી દેવાનો ઇન્દિરાનો આશય તે ચતુર ક્ષણમાં ચેતી ગયો. પરન્તુ સમય વિચારી ગયો. ઇન્દિરાના નિષ્કપટ હૃદયમાં જરાએ પાપ ન્હોતું. તે રમેશને:—

"ઉભો રહે ! હું હમણાજ એઓ જાગ્યા કે નહિ ? તે જોઇ આવું છું." કહી પોતાના પતિના શયન-ખંડ પ્રતિ દોડી. દીનેશ તેને આવતી જોઇ. તે ઝટપટ શય્યામાં પોઢી કેમ જાણે ઘસઘસાટ ઉંઘતો ન હોય ! એમ ઢોંગ કરી પડયો. "પતિ ઉંઘે છે" એમ માની

થતાં ઇન્દીરાના જીવમાં જીવ આવ્યો. તે રમેશ પાસે પાછી આવી ઉભી.

આ સમય દરમ્યાન રમેશના મનમાં સેંકડો વિચારો આવીને પસાર થઇ ગયાં. કદાચ ઇન્દિરા આ રણકારથી એનો પતિ નહિ જાગ્યો હોય, તેને જગાડવા તો નહિ ગઇ હોય? પરન્તુ ફીકર નહિ! સાંમો થશે, તો પણ આ રમેશ તેને કદી નહિ ફાવવા દે. માંરવું કે મરવું! એજ આજે તો નિશ્ચય! પરન્તુ કાયરતાથી પાછું તો નહિજ ફરવું!" આંવા વિચાર ચાલતા હતા, એંવામાં ઇન્દિરાને પાછી આવેલી તેણે જોઇ. તુર્તજ પ્રશ્ન કર્યો.

"કેમ? શી ખબર?"

"જાગ્યા નથી." ઇન્દિરાએ ટુંકો ઉત્તર આપ્યો.

"ચાલો ત્યારે હવે! રાત થોડી ને વેશ ઘણા!"

"રમેશ! કૃપા કરી બીજા એક બે દિવસ થોભી જા." હું વંશની ભૂખી છું. મ્હારી આટલી છેવટની વિનંતી માન્ય રાખ. ઇશ્વરકૃપા હશે, તો બે દિવસમા હું મ્હારો વંશ રહે એંવી પ્રભુશ્રીને પ્રાર્થના કરીશ."

"અરે! બે દિવસ તો શું? પરન્તુ હવે બે મિનિટ પણ નહિ?"

"ખરેખર! દગાખોર! તું મ્હારી સાથે દગો રમ્યો!"

"દગો કે'વો! કરાર પર સહી કરતા પહેલાં વિચાર ન્હોતો આવ્યો? સહી કરતી વેળા ભાનમાં હતી. ઘેનમાં થોડી હતી?"

"જરૂર!-ઘેનમાં હતી! બાપાલયમાંથી છૂટવાની ધુનમાં હતી. સ્વતંત્રતાના મધનો મ્હને નિશો ચઢ્યો હતો. ત્હારી પ્રપંચજાળાથી હું

એ વેળા આટલી હદ પર્યંત માહિતગાર ન હતી. મ્હને ન્હોતી ખબર કે તું એક આ...તા...ય.........બને......મ......ને..."

"બસ !" રમેશે તેને વધુ ગુપ્ત ભેદ ઉઘાડો પાડતાં પ્હેલાં મોઢા પર રાક્ષસી હાથ દાબી દઇ અટકાવી.

"રમેશ ! જવા દે ! આજ હું જીવ પર આવી છું."

"અને હું પણ આજ જીવ ઉપરજ આવ્યો છું."

ક્યાં તો મરૂં ! મારૂં ' પરન્તુ કાર્ય પાર ઉતારવું,
ના પાડશે તું તો પછી પુરૂં કરૂં હું ધારવું.
હા–માં જીવન અસ્તિત્વ છે, ના–માં જીવનની હાણ છે,
તોડી શરત જ્યાં ઇન્દિરા ! ત્યાં જાણ ! ત્હારો પ્રાણ છે.

"ઘણી ખુશીથી ! રમેશ ! જો તું મ્હારૂં જીવન હરી મ્હારા સૌભાગ્ય–સુર્યને જીવનદાન બક્ષતો હોય તો હું અહીંજ અને આ પળે ત્હારા આ ચળકતા ખંજર નીચે ગરદન ઝુકાવવા તૈયાર છું, પરન્તું એમણે ત્હારૂં શું બગાડયું છે ?"

"બહુ બહુ ! આ આલીશાન મકાન કોના બાપદાદાની મિલ્કત?" એના ઉપર કોનો હક્ક ? એ'નો ખરો વારસદાર અને હકદાર કોણ ?"

"પરન્તુ ! એ'માં એમનો શો વાંક ? એમના સુ–ભાગ્યના સિતારાની એ પ્રાપ્તિ છે. એ તો દૈવી ચમત્કાર છે. ભાગ્યની ચઢતી પડતીનો એ ખેલ ! એ'માં એમને દોષ દેવો એતો કેવળ ત્હારો હડહડતો અન્યાયજ છે."

"હશે ! મ્હારે કંઇ એ બધું જોવાનું નથી. પોતાના સ્વાર્થ ઉપર છુરી ઝુકાવનારને ન્યાય અન્યાય જોવાની કશી જરૂર નથી. હું તો વેરની વસુલાત લેવા માંગું છું."

" રમેશ ! રમેશ ! હજુય કહું છું કે સમજ અને હાથ ઉઠાવ. નહિ તો પરિણામ વિપરિત તેમજ શોચનીય આવશે."

" ફિકર નહિ ! રણઘેલો રજપૂત રણાંગણમાં પ્રિયાનો કે પ્રાણનો પ્રેમમાં અંધ થએલ પરમાત્માના કોપનો ! અને વૈરમાં અંધ થયેલ પરિણામનો વિચાર કદી કરતાંજ નથી."

" તો શું તું મ્હને વિધવાજ જોવા ચ્હાય છે."

" એ તો જેવું સૌ સૌનું નસીબ ! જેવું ત્હારૂં ભાગ્ય !"

"રમેશ ! શું તું અમ્હારા નિર્દોષ દંપતિ-યુગલનું સંસાર-સુખ નથી જોઇ શકતો ?"

"ક્ષુધાતુર કંગાલને કુબેરનો વૈભવ જોઇ ઇર્ષા આવે તો એમાં આશ્ચર્યની વાત શું છે ?"

"જો એમજ છે, તો લાવ ખંજર...ચાલ...અને ભાવિનું ભયંકર પરિણામ-અને નિર્માણ જોવા કટિબધ્ધ થા."

ઇન્દિરાએ અગ્નિ વર્ષાવતી રક્ત આંખોએ ખંજર લીધું. રમેશને તેના બનવા કાળે ભૂલાવ્યો. "વિનાશ કાળે વિપરિત બુદ્ધિ." આગળ રમેશ અને પાછળ ખંજર પકડી ચાલતી ઇન્દિરા ચાલવા લાગ્યાં. તેઓ બે ડગલાં પણ પૂરાં આગળ વધ્યા નહિ હોય ! ત્યાં તો રમેશની પાછળ ચાલતી ઇન્દિરાએ રમેશને પાછો ખેંચ્યો,

"શું છે ?" આશ્ચર્યની સાથે રમેશે પૂછ્યું.

"જો...આ...ભાવિ-નિર્માણ ! ખાડો ખોદે તેજ પડે !"

ખંજર મૂક્યું. પોતાના સૌભાગ્ય-દેવતાના જીવન-રક્ષણને માટે ઇન્દિરાએ એક પાપી પ્રાણીનો વધ કર્યો. ખૂનથી પોતાના હાથ તર-

બોળ કર્યા. ઇન્દિરાએ અચાનક કરેલો ખંજરનો ઘા ચૂકાવવા રમેશે યત્ન તો કર્યો. પણ ન વળ્યું. ઘા છાતી ઉપર નજર રાખી કરવામાં આવેલો, પરન્તુ સમયસુચકતાને લઇ ખભા ઉપર એક ઇંચ ઉંડો ઉતરી ગયો. લોહીનો ફૂવારો ઉડયો, અને રમેશ શબતુલ્ય થઇ ચત્તોપાટ ચોકમાં પટકઇ પડયો.

ઇન્દિરાનો પતિ દીનેશ ! આ બધું સંતાઇને જોઇ રહ્યો હતો. કેવળ વાર્તાપ્રવાહ બહુજ ધીરો ચાલતો હોવાથી સાંભળી શકયો ન હતો. રમેશને ઇન્દિરાના ખંજરથી બચાવવા તે આવી પ્હોંચે તે પ્હેલાં નો તે કમનસીબ ! ઇન્દિરાની કારી કટારીનો શિકાર થઇ ચૂકયો હતો. સાક્ષાત્ રકતપિપાસુ રણચંડી સમાન વિકાળ પ્રબળા અબળા ઇન્દિરા રકત–મુદ્રા અને રૂધીરથી રંગાયલા ખંજર સહીત રમેશના શબ્દ પ્રતિ આંખ ફાડી જોઇ રહી હતી. તેને એટલુંયે ભાન નહતું, કે પોતાની પાછળ પોતાનો સ્વામી દીનેશ આવી ઉભો હતો, કે જેને માટે તે આ પાપ કાર્યમાં પ્રવૃત્ત થઇ હતી.

“ઇન્દુ !”

પોતાના ટુંકા નામના સંબોધથી ઇંદિરા ચોંકી. પાછળ જોયું. પતિ દેવને ઉભેલા જોતાંજ સ્તબ્ધ થઈ ગઇ. કેમ જાણે નાટય-માંહેનો ટેબ્લો !

“આ શું ?” દીનેશે પ્રશ્ન કર્યો.

ઇન્દિરા કશું બોલી શકી નહિ. પતિદેવને જોતાંજ પળ પ્હેલાંની પ્રબળા, અબળા બનીને પૃથ્વી પર બેહોશ થઇ ઢળી પડી. દીનેશે તેને ઝીલી લીધી. નીચે સુવડાવી. મરનારનું મ્હોં જોવા દીપક લઇ

આવ્યો. શબને જોતાંજ તેના મુખમાંથી એક તીણી ચીસ નીકળી ગઇ, થોડાં શબ્દ પણ બ્હાર પડી ગયા.

"અરે આ તો મ્હારો સ્નેહી રમેશ ?"

રમેશના શબને ત્યાંજ પડતું મૂકી હવે દીનેશ થડી થઇ ગયેલ પત્ની ઇન્દુ પ્રતિ વળ્યો. કારણ ? રમેશમાં હેને પ્રાણુના અસ્તીત્વની આશા ન લાગી. ઇન્દુને શય્યામાં સુવડાવી પાસે પોતે બેસી તેને ભાનમાં લાવવાના ઉપચારો કરવા લાગ્યો. બનેલા બનાવમાં શું સત્ય રહસ્ય સમાયું હશે ! તે જાણવા તેનો જીવ અત્યંત અધીરો બન્યો. ઇંદિરાના વસ્ત્રો આ વેળા અવ્યવસ્થ હતાં. વક્ષઃપ્રદેશ ઉપરનો છેડો ઉડી જવાથી અંદર પ્હેરેલાં પોલકાનો તમામ ભાગ આબેહુબ જણાતો હતો. વિચારગ્રસ્ત દીનેશની નજર એ ઉપર હજુ પડીજ નહતી. એકાએક તેની દ્રષ્ટિ ત્યાં પડી. ચોળીના ગજવાનો ભાગ તેને જરા ઉપસેલો ભાસ્યો. ગજવામાં કંઇક વસ્તુ હોવાનો તેને ભાસ થયો. ધીરે રહી દીનેશે તપાસી જોયું, તો માંહેથી એક સુન્દર ન્હાનીશી વસ્તુ નીકળી, અને તે શું હતી ? "તેર પાનાની કેટ."

પ્રકરણ—૨ જું.

" કરોડપતિને દ્વારે "

ગયા પ્રકરણના પાત્રોની થોડી આગલી ઓળખાણ જાણવા, તથા પરિચય પામવા, આપણે એક વર્ષ ઉપરના આગળના ઇતીહાસના પાના ફેરવીએ.

જે વિલાસ વૈભવ પૂર્ણ કરોડપતિના મકાનમા ગત પ્રકરણમાં બાબુ દીનેશચંદ્રને મ્હાલતો આપણે જોયો, તેજ મકાન આજથી એ વર્ષ પૂર્વે શય્યામાં તરફડી રહેલા આ મહેશ બાબુની માલીકીનું હતું કોટયાધિપતિ મહેશબાબુ આજે પોતાનો છેલ્લો શ્વાસ લઇ રહ્યા છે. તેની સેવા—શુશ્રુષામાં આજ કોઇ નથી. છતે સંતાને તે સંતાનહીન અવસ્થા ભોગવે છે. કરોડપતિ છતાં સાદા અને સંતોષી મહેશબાબુને ઘેર આજે પાણી સરખું પાવા એક સેવકે નથી. સમય રાત્રિના લગભગ સાડા દશનો છે. વૃદ્ધ શય્યામાં તરફડીયાં મારી રહ્યા છે. તેનો જીવ જતો નથી. બ્હાર ધોધમાર વરસાદ વરસ્યો જાય છે. આ અરસામાં વરસાદથી બચવા અંગે ભિંજાયલો એવો એક વીસ—બાવીસ વર્ષનો તરૂણ નવ—યુવાન સીનેમા જોઇ ગૃહ પ્રતિ પાછો ફરતો હતો, તે આશ્રય લેવા દૈવસંજોગે મહેશબાબુના મકાનના ઓટલા ઉપર ચઢી ઉભો. અંદરથી મર્ણશય્યા ઉપર સુતેલા મહેશનો હૃદયદ્રાવક આર્તનાદ " ઓ પ્રભુ ! " એકાએક તેને કર્ણે પડયો, તરૂણનું જિજ્ઞાસુ હૃદય ન જંપ્યું. ઉછળતી ઉર્મિઓ ન દબાવી શકવાથી સાહસ કરીને દ્વાર ખોલી તુર્તજ

અંદર પ્રવેશ્યો. દ્વાર એમને એમજ ભીડેલાં હતાં, અંદરનો ભવ્ય રમણીય દેખાવ! અને સાથે કરુણ દ્રશ્ય બંને એક સાથે જોઇ તે ઘડીવાર સ્થંભિત થઇ ગયો. તેનું ધ્યાન મકાનની શોભા અવલોકવા પ્રતિ ન દોરાયું, એક સુંદર પલંગ ઉપર પચાસથી પંચાવન વર્ષના મહેશબાબુ પોતાના જીવનની છેલ્લી ઘડિકાઓ ગણી રહ્યા હતાં. બિનાશની રીતે કરી કંઇક કંપત યુવાનને અંદર આવેલો જોઇ મહેશ બાબુ પથારીમાં પડયા પડયા બોલવા લાગ્યા.

" આવ! આવ! બેટા! રજની! આખરે તું આવ્યો ખરો?" પરન્તુ આવનાર યુવાન અપરિચિત હોઇ કંઇ સમજ્યો નહિ. તે તો ઉલ્ટો ત્યાંજ સ્તબ્ધ થઈ ઉભો. તેને બોલ્યા ચાલ્યા વિના મૌન ઉભેલો જોઇને મહેશ પુનઃ બોલવા લાગ્યો.

" જા–જા–જા– કર્મચંડાળ! દૂર થા! અહીંથી ત્હારૂં પાપી કલુષિત મુખ મ્હને મરતી વખત ન બતાવ. ઓ માતાપિતાને પેટે પત્થર પડનાર કપૂત કુળકલંક! જા–જા કોઇનું મ્હોત લઇ મરીજા. હું સમજ્યો! બાપ મરવા પડયો છે, જાણી આ કરોડોની મિલ્કત લેવા આવ્યો છે કેમ? જા...ચાલતો થા. આમાંથી ત્હને એક કાણી કોડી સરખી મળનાર નથી. તમામ આશા તજી દે. રાતી પાઇની પણ આશા ન રાખ. જા...ચાલતો થા."

" પરન્તુ અપરિચિત યુવાન શું જવાબ દે! તે તો મુંગો મુંગો સાંભળ્યેજ જતો હતો"

"કેમ નથી જતો? શું સાંભળી રહયો છે? જાય છે કે નહિ?" કહી આવનાર યુવાનને પોતાનો પુત્ર રજની ધારી મહેશ તેને બ્હાર

ઢાંકી કાઢવા આવેશમાં ને આવેશમાં વિદ્યુત ગતિએ પથારીમાં બેઠો થઇ ગયો. પરન્તુ રજનીને બદલે કેઇ અન્યનેજ ત્યાં ઉપસ્થિત થયેલ અવલોકી વૃદ્ધનો ક્રોધ ઉતરી ગયો.

" તું...તું...કોણ ? "

" હું એક સાધારણ માણસનો પુત્ર છું. માતા, પિતા, ભ્રાતા, ભગિની, કે સગાવ્હાલાં મ્હારે કોઇ નથી. કલકત્તા શહેરમાં આવ્યાને એકજ વર્ષ થયું."

" વારુ ! ત્હારું નામ ?"

" બાબુ દીનેશચન્દ્ર ! "

" દીનેશ ? તુ અહીં શા માટે આવ્યો ? "

આવનાર નવયુવાન દીનેશે પોતાનું આવવાનું કારણ મહેશને ટુંકમાં સમજાવી દીધું.

" ભલે આવ્યો ! દીનેશ ! ત્હારી મુખમુદ્રા ઉપરથી તું કોઇ કંગાલની ઝુંપડીમાં જન્મેલું રત્ન દીસે છે. અત્રે શું કરે છે ? "

" પ્રીવીયસ પસાર કરી છે. આગળ ભણવા ઇચ્છા છે. પરન્તુ પૈસાની તંગીને લઇ એમાં અગવડ નડે છે. "

" તો પછી સીનેમા જોવા કયાંથી ગયો ?"

" એક મિત્ર આગ્રહ કરી આજ લઇ ગયો એથીજ."

આટલી વાતચીત પછી મહેશ દીનેશને પોતાના પલંગ સમીપ લઇ ગયો.

" વારુ ! ત્યારે ત્હારો વિચાર હવે શું ધંધો કરવાનો છે ? કોઇ લાઇન પકડવા ઇચ્છા છે ?'

"હા! ન્હાનપણથીજ મ્હને ડિટેકટીવ બનવાનો શોખ અને વિચાર હતો. અને હજુય છે.'

'ઘણુંજ ઉત્તમ!'

મહેશ દીનેશને આગળ વાત કરે તે અગાઉ તેના ડાબા વાંસામાં એકાએક શુળનો વ્યાધિ થઇ આવ્યો. દીનેશ તેનો ઉપચાર કરવા લાગ્યો.

"**દીનેશ**! જો સાંભળ!' કહી જાગ્રત થતાંજ મહેશે મંદ સ્વરે બોલવા માંડયું, "હું આ કલકત્તા નગરનિવાસી. મ્હારૂં નામ બાબુ **મહેશચંદ્ર**, અહીં આવ," કહી વૃદ્ધ મહેશ લથડતા પગે શય્યા ત્યાગી ઉઠયો. **દીનેશ**નો હાથ ગ્રહી તે તેના અંદરના એક ગુપ્ત ઓરડામાં લઇ ગયો જ્યાં એક કાળા કપડાથી ઢાંકેલુ કોઇનું પૂતળું હતું. **મહેશે** ધ્રૂજતે હાથે તેના ઉપરનું ઢાંકણું દૂર કર્યું. અંધારા ખંડમાં જતાંની સાથેજ ચાપ દાબી વિજળીના દીવાઓ પ્રકટાવવામાં આવ્યા હતા. તેના ઝગઝગ પ્રકાશમાં **દીનેશ** તે પ્રતિમા પ્રતિ બારીકાઇથી જોઇ રહયો. તે એક ઉચ્ચ કોટીના આરસપહાણની સુશોભિત વસ્ત્રાલંકારોથી વિભૂષિત સુન્દરીની મૂર્તિ હતી. વૃદ્ધ તેને **દીનેશ**ને બતાવતાં બોલ્યો.

"**દીનેશ**! આ મ્હારી પ્રાણાધિક પ્રિયતમા દેવી **મેનાવતી** આહ! પરન્તુ આજ એના સ્વર્ગવાસને બહુ વખત થયો." આ પછી આવરણ પુનઃ ઢાંકી બને મૂળ જગ્યાએ આવ્યા. ઉશીકાના આધારે વૃદ્ધ શય્યામાં બેઠો. **દીનેશ**ના હાથ પોતાના હાથમાં લઇ તે તેના ઉપર વ્હાલથી નિજ કર ફેરવતો બોલવા લાગ્યોઃ—

"દીનેશ ! આજ મ્હારી છેવટની ઘટિકાઓ જો કોઈ મ્હારૂં થઇને મ્હને જોવા હાજર થયું હોય, મ્હારી સેવા-શુશ્રુષા કરી હોય, તો તે એક માત્ર વ્યક્તિ તુંજ છે. મ્હારો પોતીકો દીકરો છે, પરન્તુ જવા દે એનું નામ ! દુશ્મનની ગરજ સારે છે. હવે તો તુંજ મ્હારો દત્તક પુત્ર. મ્હારા ઘરની તમામ છૂપી વાતથી હું ત્હને વાકેફગાર કરી જાઉં છું, પરન્તુ તે પ્હેલાં તું મ્હારી આગળ ઇશ્વરને ઓળખી સોગન લે ! અને પ્રતિજ્ઞા કર કે મર્ણશય્યા ઉપર પડેલા આ એક વૃદ્ધનો બોલ સરખા ત્હારે ન ઉથાપવો."

"ઇશ્વરનું નામ લઇ કહું છું ! કે મંહુશખાખુ ! આપની ગમે તેવી જીવ-સટોસટની આજ્ઞા પણ મ્હને શિરસાવંદ્ય છે." દીનેશે સોગન ખાધા. વૃદ્ધ ખુશ થયો. તેને અચળ વિશ્વાસ બેઠો. તેણે પોતાનો પુર્વ-ઇતિહાસ એક અપરિચિત નવ-યુવાન પાસે, તેના ઉપર દ્દઢ વિશ્વાસ અને શ્રદ્ધા રાખી ખોલ્યો.

"જ્યારે મ્હારા લગ્ન થયાં ત્યારે મ્હારી ઉમ્મર અઢાર વર્ષની અને મ્હારી મેનાની તેર વર્ષની હતી. લગ્ન થયા બાદ ત્રણ વરસે અર્થાત્ મ્હારી ૨૧ વર્ષની ઉમ્મરે ષોડશવર્ષિયા મેનાએ એક પુત્રી રત્નને જન્મ આપ્યો. જે બાળકીનું નામ "બિન્દુમતી" તે પરણી, સાસરે ગઇ, માન કે મરી ગઇ. પરન્તુ હાલ તે ક્યાં છે ? તેનું શું થયુ ? વગેરે મ્હને ન પૂછીશ ! હા ! તે કૂળકલંકાની કૃષ્ણમુખી દુષ્ટાનું નામ હું જીભે લેવા નથી ઇચ્છતો ! તેમ તેનું પાપકર્મ પુનઃ સંભારી મૃત્યુ સમયે હું તેના ઉપર શાપની વૃષ્ટિ વર્ષાવવા નથી ઇચ્છતો ! તેનાં કર્યાં તેજ ભોગવશે ! પરન્તુ એ પછી બીજા બે વર્ષે

મ્હારે ત્યાં એક પુત્રના પગલાં થયાં. જેનું નામ "રજનીચંદ્ર" તે પછી ત્રણ વર્ષે મ્હારી પ્રિયાએ પુનઃ એક પુત્રી પ્રસવી. જેનું નામ "ઇન્દુ-મતી" પાડવામાં આવ્યું. બિન્દુ, રજની અને ઇન્દુ ત્રણે દિન પર દિન મ્હોટા થવા લાગ્યા. અમારા સંસાર-સુખની આ વેળા સીમાજ ન હતી. મ્હોટી પુત્રી ૧૪-૧૫ વર્ષની થઇ ત્યાં સુધી એને ભણાવવા શિક્ષકની ગોઠવણુ મ્હેં કરેલી. તે પછી મ્હેં એના લગ્ન લઇ સોળમે વરસે એને સાસરે વળાવી. બે ત્રણ વર્ષ વિતી ગયા પછી એના શ્વસુર ગૃહથી એક તાર આવ્યો. જેમા બિન્દુ રાત્રિએ ગૂમ થયેલ જણાવવામાં આવ્યું. હજારો માણસોની મેદનીથી ભર્યા કલકત્તા જેવા વિશાળ શહેરમાં એક કન્યાની પુનઃ પ્રાપ્તિ વસ્તુતઃ દુષ્કર હતી. મ્હારી અને એના શ્વસુર ગૃહની તપાસની અંતે સર્વથા શૂન્યજ આવ્યું. તે પછી એ કુ-પંથ-ગામિની કુલટા છોકરીનું નામ અત્રે નથી લીધું. તેમ એ જીવે છે, કે મરે છે, તેની ભાળ શુદ્ધાં મેળવવા તસ્દી નથી લીધી. મ્હેં એમ સાંભળ્યું છે કે એનો પતિ કુળવાન અને કીર્તિવાન ગૃહનો હોવાથી લોકલજ્જાને પાત્ર થઇ પોતાને મ્હોંટેલું આ લજ્જાયુક્ત કલંક ધોઇ નાંખવા આજ કેટલાંયે વર્ષ થયાં છુપે વેશે આથડી રહ્યો છે. પરન્તુ હાલ તે જીવતો હશે કે કેમ ? અને હશે તો તે કયાં નગ્રમાં ? તેનો કશોય પત્તો નથી, કારણુ એ પ્રસંગ બન્યાને આજે નહિ નહિ તો પણ ઓછામાં ઓછા ત્રણ-ચાર વર્ષ વીતી ગયાં. તે પછી મ્હેં પુત્રવધૂનું સુખ ભોગવવા વિલાસી રજનીના લગ્ન સત્તર વર્ષે કરીદીધાં ચૌદ વર્ષની બાળા 'ચંદ્રિકા' વર્ષ વિત્યે ન્હાતી ધોતી થતાં શ્વસુર ગૃહે પધારી કરોડાધિપતિનો પુત્ર રજની પૈસાના અભિમાનમાં અંધ થઇ મન ફાવે તેમ ઉડાઉ અને વ્યસની થવા લાગ્યો. કોલેજનો અભ્યાસ

તેણે પત્ની પધારતાં પડનો મૂક્યો. આ વેળા મ્હારી 'ઇન્દુ' ચૌદ વર્ષની થઇ હતી. હવે હું એના વેવિશાળની ચિન્તામાં હતો. વળી વર્ષ વીત્યું. હવે રજની હાથમાંથી સંપૂર્ણ ગયો. મ્હેં પણ ઘરમાંથી પૈસા આપવા બંધ કર્યાં. મદ્યપાન અને વેસ્યાગમન માટે પૈસાની અવશ્ય જરૂર પડે! અને તે મેળવવા તે પોતાની વયમાં આવેલ સમજુ સુશિલ પત્ની 'ચંદ્રિક'ના શૃંગાર–અલંકાર છાનાછપનાં હાથ કરી, કેટલીકવાર સમજાવી પટાવી લઇ જવા લાગ્યો. 'ચંદ્રિકા' એક સુકૂળ, અને સજ્જન માબાપનું ફરજંદ હતું, તે સ્વભાવે સમજુ સુશિલ, સાદી, સંતોષી, અને પતિપરાયણ સાધ્વી બાળા હોઇ એક દેવાંશી સતી–રત્ન હતુ. મ્હારા કુળકંટક ફ્છંદી પુત્રને કુ–પંથે વિચરતો તે જોતી, અને જાણતી હોવા છતાં સદ્બોધ દીધા વિના એકે દિન શબ્દ સરખો, યા હુંકારો સરખોં ઠપકા ભરેલા, યા રોષ ભરેલા વદને ન કહેતી. એની ધીરજ અને સહનશિલતા અપરિચિત હતાં. એની સાસુ–સસરાની સેવા, સ્વામીભક્તિ, અને ગૃહ–કાર્ય–નિપૂણતા પણ બે ઘડી "વાહ" નો ધ્વનિ કઢાવે એવાં હતાં.

એક રાત્રિ! દીનેશ! તે ભયંકર પૈશાચિક રાત્રિ! કે જ્યારે સૃષ્ટિના સકળ–જીવો નિદ્રા–સુખનો આસ્વાદ લઇ રહ્યા હતા, સઘળે શાન્તતાના પ્રકાશો પથરાઇ રહ્યા હતા, ત્યારે મ્હારે કાને કોઇકના ડુસકાં ભરવાનો અવાજ આવ્યો. મ્હારા ખંડમાં હું સૂતો હતો. સ્હામે મ્હારી "મેના," અને તેની જોડમાં બાલવય ઓળંગી યુવાનીના આંગણે પગ ભરતી "ઇન્દુ" સૂતી હતી. આખા દિવસના ગૃહ–કાર્ય પરિશ્રમે તેઓ ગાઢ નિદ્રામાં પડયા હતા, પરન્તુ મ્હારી ઉંઘ બહુજ ચંચળ હોવાથી, જોકે રૂદન–ધ્વનિ અતિ મંદ હોવા છતાં મ્હારે

કર્ણે પડતાંજ મ્હારી નિદ્રા ઉડી ગઇ. અવાજ પુત્ર વધૂ-ચંદ્રિકાના શયનગૃહના ઓરડામાંથીજ આવે છે, એમ મ્હારી ખાત્રી થઇ ગઇ. થોડાં દિવસ થયા રજનીરો રાત્રિએ આવવાનુ ઠેકાણું પણ ન્હોતું રાખ્યું. કોઇ કોઇ વાર તો આખી રાત ઘેરજ ન આવતો, જ્યારે કોઇ કોઇ વાર મધ્ય રાત્રે બે વાગે નિશામાં ડોલતો આવી લાગતો. ચંદ્રિકાનું વદન જોઇ મ્હને દયા ઉત્પન્ન થતી, તેથીજ હું એને આટલી મોડી રાત્રે પણ મ્હારા મકાનમાં પ્રવેશવા દેતો. એક પિતા તરીકે, બહુ બહુ વાર મ્હેં એને સુધરી જવા સમજાવી, મ્હારો ધર્મ બજાવ્યો, છતાં "પડી ટેવ તે કેમ શકાય ટાળી." અનુસાર તેટલી વેળા હા-જી-હા કરી ઘડી પછી પાછો પોતાની વાત ઉપર જતો. અર્થાત્ પાષાણુ પર જળધારની પેઠે હું હારી બોલતો. મ્હેં દીપકનો પ્રકાશ વધાર્યો, હાથમાં ફાનસ પકડી ચંદ્રિકાના શયનગૃહના દ્વાર સમીપ ગયો. હવે રડવાનો ધ્વનિ જરા અધિકતર અને સ્પષ્ટ સંભળાતો હતો. દ્વાર અર્ધખુલ્યું હતું. મ્હેં તે એકદમ ઉઘાડી અંદર પ્રવશ કર્યો. ત્યાં તો મેના પણ જાગ્રત થઈ હશે, તેણે મ્હને ફાનસ લઇ જતો જોવાથી તે પણ મ્હારી પૂંઠે આવી ઉભી રહી. તેના મનમાં ચોરની શંકા આવી હશે, કારણ પાછળથી મ્હને ખબર પડી કે તે પોતાના પ્હેરેલ વસ્ત્રમાં લાંબી છૂરી સંતાડી આવી હતી. અમે બન્નેએ ત્યાં જે ભયંકર દ્રષ્ય જોયું, જે હૃદયસ્પર્શી દેખાવ જોયો, તે આજે દશ અગીઆર વર્ષ થયાં છતાં અણુમાત્ર ભૂલાય એવો નથી "

" એવું તે શું હતું ? " દીનેશી અધીરાં હૃદયે પ્રશ્ન કર્યો. પરન્તુ વૃદ્ધ આ જગ્યાએ જરા વિસામો લેવા થોભ્યો. એ હૃદયભેદક પ્રસં-

ગનાં પુનઃસ્મરણે તેની આંખોમાં ઝળહળીઆં ભરાઇ આવ્યાં. થોડી વારે તેણે આગળ કહેવું શરૂ કર્યું :—

" લોહીલુહાણુ ચંદ્રિકા જમીન ઉપર ઘુંટણીએ પતિને પ્રાર્થના કરતી પડેલી હતી. તેના કાનમાં નિરંતર રેહેનાં હીરાના કર્ણફૂલો (એરીંગો.) ન્હોતાં. ઝાલીમ દુષ્ટ પતિએ તે લેવાને પોતાનું બળ અજમાવેલું ભાસ્યું. કર્ણફૂલો કાનમાંથી બળાત્કારે કાઢવા જતાં કાનો તૂટી જવાની પરવા રજનીએ ન્હોતી રાખી. બને કાનો તૂટી ગયાં હતાં, જેમાંથી બેશુમાર રૂધિર વહ્યે જતું હતું. કર્ણફૂલો ઉપરાંત ચંદ્રિકાની મોતીની બંગડિઓ, અર્થાત્ સૌભાગ્ય કંકણો સ્હામે ઉભેલા મ્હારા કુપૂતના હાથમાં હતા. છતે સ્વામીએ ચંદ્રિકાના હસ્તો કંકણ વિહિન થયા હતાં. સૌભાગ્યવતિને ગંગાસ્વરૂપની અર્થાત્ સધવાને વિધવા થવાનું જીવન્ત સ્વામીએ તે બાપડીના કમભાગ્યમાં લખાયલું હતું. તેના વસ્ત્રો અસ્તવ્યસ્ત હતા. બદ્ધ કેશ–કલાપ ખેંચાતાણીમાં છૂટી વિખરાઇ ગયો હતો. છતાં ન મળે એક મ્હોંમાંથી કારમી ચીસ ? કે મદદનો પોકાર ? કેટલી અનહદ અને અપ્રતિમ સ્વામીભક્તિ ! પતિ–પરાયણતા ! સહનશિલતા ! "

" નાથ ! હવે મ્હારી પાસે કંઈ નથી રહ્યું ! શા માટે વધુ કનડો છો ? "

" ચંદ્રિકા ! તું જાણે છે કે મ્હારાથી છૂપાવી રાખવામાં સાર નહિ નીકળે ! પત્નીનો ધર્મ છે કે પતિથી કંઇ પણ ગુપ્ત ન રાખવું, તેમજ પતિ એજ પ્રમદાને મન સાચું ધન છે, મ્હારા મા બાપના વહાલથી તું ચઢે છે ખરી ? પણ યાદ રાખજે કે......"

" અરે ! અરે ! પ્રભુ આપ આ શું બોલો છો ? તેઓને તો મ્હેં આપના આ જુગારી વર્તન સંબંધી એક અક્ષર પણ કહ્યો નથી. તમે તેમના ઉપર નાહકના વ્હેમાવો છો. અને તેમ છતાં તેઓ કંઇ કહે, તો તેઓ વડીલ છે, પૂજનીય છે, કે'વા યોગ્ય છે, તમે સાંભળવા લાયક છો. ઓછાં તેઓ તમારા અકલ્યાણની આશા રાખી કહેતાં હશે ? તેમના વાત્સલ્યભર્યા હૈયામાં તમારે માટે લાગતું હશે, તોજ તેઓ બે બોધ યા શિખામણના બોલ તમને કે'શે. પ્રભુનો પાડ માનો કે હજુ અડસઠ તીર્થસ્વરૂપ માતાપિતા તમારે મસ્તક હયાત છે. એક લેખે જોતાં તમે ભાગ્યશાળી છો. "

" ઠીક ! ઠીક! એ બધી ઉપદેશની ફિલ્સુફી આઘી મૂક ! હું ત્હારી પાસેથી અત્યારે ધર્મજ્ઞાન શિખવા નથી આવ્યો, કે ઉપદેશ ગ્રહણ કરવા ! સતી તો સારી છે કે સ્વામીનો પણ ગુરૂ થવા ચ્હાય છે ? લે, હવે સાંભળ ! કંઇ અલંકાર અવશેષ ન રહ્યો હોય તો આ હાથે શોભી રહેલા મોતીના કંકણો ઉતારી આપ. "

" શું બોલ્યા ? સૌભાગ્ય–ચિહ્ન આપી દઇ તમારાં જીવતાં વૈધવ્યવેશી બનું ? "

" હા ! સતીને મન પતિની આજ્ઞાપાલનમાંજ સર્વસ્વ સમાઇ જાય છે. હુંજ ત્હારૂં સાચું સૌભાગ્ય છું. જો મ્હને જીવતો જોવો હોય તો સત્વર હું કહું તેમ કર. "

" પરન્તુ પ્રભાતે સાસુજી પૂછશે તો શો જવાબ દઇશ ? "

" ત્હારે ફાવે એ. "

પત્નીપરાયણ ચંદ્રિકાએ હાથમાંથી સૌભાગ્યચિહ્નો ઉતારી પતિને સુપ્રત કીધા. હાથોવૈધવ્ય–સૂચક બન્યાં. એટલે ક્રૂર પતિએ કાનમાંના હીરાના કર્ણફૂલો ઉતારી આપવા કહ્યું. ચંદ્રિકાએ તે કળ દબાવી કાઢવા મંથન તો પુષ્કળ કર્યું. પરન્તુ એકલે અને અવળે હાથે તે કેમે કરી ન નીકળી શકયાં. રજનીને આ ઢોંગ લાગ્યા. તેણે કાઢવા પ્રયત્ન કર્યો. પરન્તુ કાન દબાવાથી ચંદ્રિકા વ્યાકૂળ થવા લાગી. આ બધા ન આપવાના ચાળા છે, ધારી વખત વિશેષ વ્યતીત થયેલો જાણી આખરે નિર્દય પતિએ કાન તોડી એરીંગો હસ્તગત કર્યા, અને લોહીલોહાણ ચંદ્રિકા ને પછી ઘુંટણીયે પડી એક એક સોભાગ્ય–કંકણ દઈ દેવા પ્રાર્થના કરતી–પીડાએ કરી ડુસકા ભરતી મ્હેં અને મેનાએ જોઇ. અમારા આવ્યા અગાઉ આ બધો વાદવિવાદનો અને ક્રૂરતાનો પ્રસંગ બની ગયો હતો. પરન્તુ પાછળથી ચંદ્રિકાનો એક પત્ર આવ્યો હતો. તેમાં આ કરૂણ અહેવાલ આલેખાયલો હતો. જેથીજ હું જાણવા ભાગ્યશાળી બન્યો.”

“રજની ! કુલાંગાર ! આ શી ધાંધલ મચાવી છે ?” મ્હેં રક્ત નેત્રે જવાને તૈયાર થએલ રજનીને કરડા સ્વરે પૂછ્યું.

“તમને તે પૂછવાનો અધિકાર નથી. હું એનો પતિ છું, એ મ્હારી પત્ની છે. પતિને પત્ની ઉપરના સર્વ હકક સ્વાધીન છે. પિતાજી ! એક વયમાં આવેલ પરણેલ પુત્રના શયનગૃહમાં મધ્ય રાત્રિને વિષે જોયા વિચાર્યા વિના વગર વિચારે ઘુસી આવવું એ સભ્યતાથી વિરૂદ્ધ છે, એમાં શોભા નથી, એટલુંજ નહિ પરન્તુ બહુજ શરમ ભર્યું છે ”

"આ કમઅક્કલ મૂઢમતિ ! તું મ્હને શું શિખ દે છે? હું તો હવે વૃદ્ધ થવા આવ્યો છું. કાઢયાં છે એટલાં મ્હારે હવે નથી કાઢવાં. એક વયોવૃદ્ધ પિતા અલબત્ત ઇચ્છામાં આવે ત્યારે પોતાના પુત્રના ઓરડામાં પગ મુકી શકે છે. ત્હારા જેવા કમજો હોય તે સર્વ સ્થળે પિશુંજ જોનાર, અને અપમાન કરી રૈરવ નર્કના ભાગી થનાર બહુજ જૂજ હોય છે. ત્હને કયાં ખબર છે કે પુત્ર ગમે એટલો પૈસાદાર, વિદ્વાન, કે વયોવૃધ્ધ થાય તોપણુ તેનો પિતા તેને પ્રત્યેક અયોગ્ય જણાતી રીતભાત કે ચાલચલગત માટે પૂછી શકે છે? જરૂર પડે તો બે શબ્દ ઠપકાના પણ કહી શકે છે. એટલું તો વિચાર! કે એ કોના ભલા માટે? તમારા, અન્ય કોઇ તમને કેવા નથી આવવાનું! એ તો જેના દીલમાં તમારે માટે ખરેખર લાગે તેજ તમને કહેશે. પછી ન માનો તો તમારૂં નસીબ! તાડના ચઢનારને તે કયાં સુધી ટેકા દેવાય?

"હશે! બાકી મ્હારૂં તો એમજ માનવું છે કે પ્રત્યેક પિતા તેના પુત્રને અવશ્ય પુછી તો શકે છેજ, પરન્તુ તે કયાં સુધી? કેવળ બાળક બુદ્ધિનો હોય ત્યાં સુધીજ. કારણ? સોળ વર્ષના સુતને તાતે પોતાના હૃદય સમાન ગણવો જોઇએ."

"પરન્તુ અવળે રસ્તે જતાં તે અટકાવી શકે છે."

"કદી નહિ! શ્વાનપુચ્છ સિધું કરવાની-તાકાત માનવી-બળ ધરાવી શકતુંજ નથી. કેવલ સલાહજ, અને શિખામણજ દઇ શકે છે, પિતાજી! જ્યારે તમે પૈસા આપવા બંધ કર્યા, ત્યારેજ મ્હારે આ પગલાં લેવાની જરુર પડી."

"તો શું ! હું જાણી જોઇને ત્હને દુર્વ્યસનમાં પડી દુર્વ્યય કરવા દોઢીયા આપું ? વેશ્યાના ઘરમાં ભરવા, જુગાર રમવા, દારૂની બાટલીઓ ચઢાવવા, સટ્ટા, શર્ત અને કુ-સંગતોમાં ખર્ચવા લક્ષ્મી આપું ? એક પુત્ર પ્રતિનો પિતાનો ધર્મ ચૂકી સુધારવાને બદલે ઉલટો વધુ બગાડવામાં ઉત્તેજન દઉં ? એટલે તું કે'વા શું માગે છે ?

શું ત્હારા પિતાને તું મૂર્ખ યા ત્હારા જેવો દુષ્કર્મી અને કુ-પથ-ગામી ધારે છે ? દારૂ પીવાને દોઢીયા માંગતાં શરમાતો નથી ? જીભે કાંટા કાં નથી વાગતા ?"

"ભલે ! ભલે ! કેટલીક વાર એમ બને છે કે એકને જે અમૃત તે બીજાને મન ઝેર હોય છે. જે શર્કરા મિષ્ટ-સ્વાદી હોઇ આપણને પ્રિય હોય છે, તેજ ખરને માટે પ્રાણ-હારક કહેવાય છે. દારૂ કે જે આપણા દેશમાં (હિન્દમાં) નિશાકારક અને અંગ-શુષ્ક-કર્તા લેખાય છે, તેજ ઇંગ્લાંડમાં રે'નારાઓને પુષ્ટિકારક અને શક્તિ દાતા જણાય છે. તેજ પ્રમાણે મ્હેં ગ્રહણ કરેલ રસ્તો આપને ભલે અયોગ્ય જણાતો હોય, પરન્તુ મ્હારે મન તો એ યોગ્ય અને અમૃતમય જણાય છે."

આ શાબ્દિક ટપાટપી દરમ્યાનના સમયમાં ચંદ્રિકા અને મેના શું કરી રહ્યા હતા ? તે પ્રતિ મ્હારૂં મુદલ લક્ષ ન્હોતું ગયું, હવે મ્હારી નજર તેઓપર પડી. બેહોશ ચંદ્રિકાના કાને પોતાનું વસ્ત્ર ફાડી મેનાએ પાટા બાંધી દીધા હતા, ઘરમાં જઇ દારૂનો સીસો તે લઇ આવી, લોહી વ્હેતું બંધ કરવા ફાવી હતી. ચંદ્રિકા જરા શુદ્ધિમાં આવતાંજ સાસુનો ખોળો તજી બેઠી થઇ ગઈ. એટલે ચુપચાપ રહેલી મેના આવેશભર ઉભી થઇ ગઇ. અત્યારે તેના હાથમાં કાતી છુરી હતી.

પોતાના નામબોળુ-કૂખ-લજાવનાર, કલંકીત પેટને વધ કરવા તેણે તે ઉગામી. હુંયે કશું ન બોલતાં શું થાય છે ? એ જોઇજ રહ્યો. તે બોલી:—

" ઓ મ્હારી કૂખને લજાવનાર, ધાવણને એબ લગાડનાર નામને બોળનાર, કુળકંલક કપૂત ! તું શું મ્હારે પેટે પડયો ? ના, ના સતી મેનાનું ધાવણ આવું હોઇ શકેજ નહિ. જગત્ બત્રીસીએ તું એક મેનાની કુખ-લજાવનાર, અને પિતાનું નામ બોળનાર તરીકે ચઢે, તે જોવા કે સાંભળવા આ મેનાવતી કદી જીવતી રે'નાર નથી." " મ્હામરા નને કે મેના હમણાં રજનીનું ખુન કરી પુત્રવધુ ચંદ્રિકાને વિધવા બનાવી મુકશે, એ વિચારે રજનીને બચાવવા વચ્ચે પડયો. હાં ! હાં ! કરતો રહ્યો. પરન્તુ બન્યું કંઇ બીજુંજ ! મેનાએ રજનીના પેટમાં છુરી ભોંકવાને બદલે પોતાનાજ પેટમાં ભોંકી દીધી હતી. એક કપૂતને સુધારવા મ્હારી સતી અર્ધાંગનાએ પોતાનો પ્રાણ પાથર્યો હતો. દીનેશ ! દીનેશ ! પોતાને રજનીના કૂ-કૃત્યથી સરમાઇ નીચું જોવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય, તે પ્હેલાંજ તે શબતુલ્ય થઇ તેની દ્રષ્ટિ સમક્ષ સ્નેહ-બળિદાન ધરી ચૂકી હતી ! ખરેખર માતા તે માતાજ છે."

(દીનેશ તેમજ મહેશ બંનેની આંખોમાંથી આંસુ સરવા લાગ્યાં.)

"તે પછી હું નાચે વળ્યો. મરતી પ્રિયાના મુખમાં જળ-સિંચન કર્યું. તેનો જીવ ન્હોતો જતો. કારણ ? તે કંઇ કે'વા જતી હતી. તે એટલુંજ બોલી. :—"નાથ ! મ્હારી ગરીબડી ઇન્દુને સંભાળજો." તેની વિકાળ આંખો તે પછી રજની પ્રતિ હતી. ચંદ્રિકાને જોઇ રહી હતી. રોતી ચંદ્રિકાથી આ હૃદયભેદી પ્રસંગ ન જોવાયો. મ્હારી ભર્યાદા

તજીને મરતી સાસુના શબ ઉપર પડી..."સાસુજી ! એમની નહિ તો મ્હારી સ્હામું જુઓ કોઇ પણ પ્રકારનો શ્રાપ દેતાં પ્હેલાં મ્હારા ફૂટેલા નસીબનો વિચાર કરજો. માતા ! એમના વતી હું હાથ જોડી ક્ષમા યાચું છું. પુત્ર કપુત્ર થાય પરન્તુ માવતર કમાવતર ન થાય. એનું હેત, એનો પ્રેમ ન જાય, ન ઓછો થાય."

મરતી મેનાના હ્રદયને ચંદ્રિકાના આ કરૂણ ભર્યાં વચનોએ આશ્વાસન મળ્યું. પુત્ર વધૂને મસ્તકે પ્રાણ ત્યાગતી સાસુનો પ્રેમાળ કર ફર્યો. છેલ્લો સદ્‌બોધ સર્યો:– "બેટા ! ચંદા ! સુધરે તો સેકડો પ્રયત્નો કરીને પણ સુધારજે સતીનો ધર્મ બજાવજે. પરન્તુ જીવ જતાં એ'નો સંગાથ ન તજીશ ! એ'ના પાપ-કર્મોમાં બનતા લગી...તું... હાથ ! અખંડ......સૌ...ભા...ગ્ય...વતિ...ભ...વ...નો...આશિર્વાદ ક્યાંથી આપું ? શું...જોઇને આપું ? નથી......આપ...તી...તેમ... છતાં કંઇ...અમંગળ...પણ...નથી...ઉચ્ચારતી...અમંગળતા...તો... અત્યારે...ત્હારી...રગરગે...રમી...રહી...છે...મ્હારી...આંખે તો... ત્હારૂં...અંધકાર...મય...જીવન...અને...દુર્ભાગ્ય...સ્પષ્ટ...દેખાઇ... ર...હ્યું...છે..."

મેના ગઇ. પરન્તુ પ્રસ્થર હ્રદયનો પુત્ર ન હાલ્યો, ન ચાલ્યો. આંસુનું બિન્દુ સરખું એની આંખમાં ન મળે. પ્રિયાના આપઘાતે મ્હારૂં ધૈર્ય ખૂટ્યું. હું પાગલ બન્યો. મ્હેં નિર્લજ્જ કપુત તરફ ફરી કહ્યું:—

"ઓ માતૃઘાતી ! નરરાક્ષસ ! ચાલ ચાલતો થા ! જા નીકળ મ્હારા મકાનમાંથી ! ત્હારાં અપવિત્ર પગલાં મ્હારા આ મકાનમાં હું અત્યાર પછી એક પળ પણ નથી માંગતો ! ત્હારૂં કલંકીત પાપી

મુખ હું હવે સ્હેજ પણ જોઈ પતિત થવા નથી પ્રચ્છતો ! આજથી યાદ રાખ કે તું મ્હારો પુત્ર નહિ ! હું ત્હારો પિતા નહિ ! ત્હારા નામનું સ્નાન હું અત્રસ્થ કરી નાખીશ." મ્હને તે વેળા શું બોલ્યું હતું, તેનું ભાનજ ન્હોતું. "રજની પોતાનો સામાન પેક કરવા પડયો. એટલે મ્હેં રોકડુંજ પરખાવ્યું, 'એક રાતી પાઇની ચીજ પણ આ ઘરમાંથી હવે હું ત્હને લઇ જવા દેનાર નથી. જો પ્હેરેલા કપડાભેર જવા દઉં છું, એજ મ્હારી ભલમનશાહી ! આપકમાઇથી ખાજો, પીજો અને પ્હેરજો, અને પછી લાલાલ્હેરી, અને નવાબજાદાના દીકરા થઇ કેમ ફરાય છે, તે અનુભવજો."

"તેણે સમય વિચારી કપડાંભેર જવાનુંજ ઠીક ગણ્યું. થોડેક ગયો. મ્હારૂં ધ્યાન એના પ્રતિ મુદ્દલ ન હતું. એ વળી પાછો આવ્યો."

"ચંદ્રિકા ! બોલ ત્હારો શું વિચાર છે ? મ્હારી સાથે આવવું છે, કે પછી હમેશને માટે અહીંજ રે'વું છે ?"

"ક્યાં લઇ જશો ?"

"જ્યાં હું જઇશ ત્યાં ! જહન્નમમાં કે પછી જન્નતમાં ?"

"ખુશીથી. નાથ ! જ્યાં કાયા ત્યાંજ છાયા શોભે ! જ્યાં પતિ ત્યાંજ પત્ની ! રામ ત્યાંજ સીતા ! અને નળ ત્યાંજ દમયંતી !"

"તો ચાલ..."

"મ્હારી ચંદ્રિકા પણ પ્હેરેલાં વસ્ત્રભેર પોતાના નિર્દય પતિની સાથે જવા તૈયાર થઇ. મારી પાસે આવી તેણે રજા માંગી.":—

"પિતાજી ! હું જાઉં છું આશિષ આપો.

"ક્યાં? કોની સાથે? આ નીચ હત્યારા સાથે?"

"ગમે તેવા હો! છતાં સતીને મન સ્વામીદેવ છે. એમના આવા સમયમાં જો હું એમને તજી દઉં તો ધિક્ પડયો મ્હારા અવતારને! સતીનો ધર્મ શું? ચઢતી યા પડતી! પ્રત્યેક સ્થિતિમાં પતિનો સંગાથ."

"પરન્તુ કંઇ સ્વામીના ગુણદોષનો વિચાર કર્યો?"

"એ કામ સ્વાર્થીનીઓને સોંપ્યું. સતી સ્ત્રી સ્વામીના દોષ કોઇ દિવસ જોતીયે નથી, તેમ સાંભળતીયે નથી. પિતાજી! સમય અને સંજોગ જોતાં મ્હને તો એમને સુધારવાનો ઉપાય...એમનો અંત લગી સંગજ જણાય છે. છોડી દેવાથી વિશેષ હાની છે."

"હું હા નથી પાડતો."

"તોય હું તો જવાની તે જવાનીજ."

"વડીલની આજ્ઞા ઉલ્લંઘીને પણ?"

"વડીલ કરતાં પણ વ્હાલમની આજ્ઞા વધૂને મન વધુ છે."

"તો તુંયે જા...ચાલતી થા...જવા બેઠું છે...ને બધાંય જાવ. હવે આ મહેશને કોઇની પરવા નથી. તમને જતાં અટકાવવાનું સામર્થ્ય હવે મ્હારામાં નથી. હતું તે મ્હારી મેનાના મૃત્યુએ મ્હને દિવાનો બનાવી હરી લીધું છે. પરન્તુ ચંદ્રિકા! એક વાત યાદ રાખજે, કે તું મ્હારી આજ્ઞા લોપી, એનો અનાદર કરી જાય છે, તો ખરી; પરન્તુ પાછી નહિ આવે! અને એવું બને તો! આવવા પ્હેલાં ત્હારું અવનત મુખ, કોઇ અજાણ્યા પ્રદેશમાં જઇ છૂપાવી દેજે.

પાછી આવી...ત્હારા આ સદ્‌ગુણી કાન્તના સુ-કૃત્યના પાનાઓ વંચાવી મ્હારા આંતરડા ચીરતા પ્હેલાં......"

"ઝે'ર ખાઇ મરીશ! ડુબી મરીશ! પિતાજી! તે માટે તમે નિશ્ચિંત રે'જો. કંઇજ કે'વું નહિ પડે." ચંદ્રિકાએ મ્હારૂં અધુરૂ વાકય ઉચકી લીધું.

"અને તે પછી એ બંને પતિ-પત્ની મ્હારૂં ઘર સદાને માટે છોડી ગયા. હું મ્હારી મૃત પત્નીના શબ ઉપરજ પડયો રહ્યો. જ્યારે મળસ્કુ થયું, અને શોધતી શોધતી મ્હારી ઇન્દુ "બાપા! બાપા!" કહી બુમ મારતી બારણામાંથી અંદર આવી, ત્યારેજ મ્હારી આંખો ખુલી. હું દોડયો. દીનેશ! ઉષ્ણાશ્રુઓથી બોકી દઇ મ્હેં મ્હારી ઇન્દુને ભિંજવી દીધી. તેને છાતી સરસી લગાડી, મ્હારે હવે મ્હારા વિશાળ મકાનમાં આ એકજ જ્યોત-વાત્સલ્ય-વ્યકિત રહી હતી. મ્હારી આ ચૌદ-પંદર વર્ષની સમજણી પુત્રીએ જ્યારે પોતાની માતાને મૃત્યુવશ દીઠી, ત્યારે તેનો "એ સમયનો વિલાપ! હું નથી વર્ણવી શકતો! મ્હારાથી એ ન જોવાયો! એકવાર એજ છુરી વડે આપઘાત કરી મરવાનો ખ્યાલ આવ્યો પણ ઇન્દુને જોતાંજ, અને "નાથ! મ્હારી ઇન્દુને સંભાળજો." એ પ્રિયાના છેવટના શબ્દો સાંભળતાંજ એ ખ્યાલ દૂર થઇ ગયો. હું ગાંડો બની ગયો, ઇન્દુને આશ્વાસન આપી રડતી રોકવાનું ભાન સરખું મ્હને ન રહ્યું. ઉલ્ટી પોક મુકી મ્હેં રડવું નાખ્યું. પાસે પડેલું ટેબલ મ્હારા માથામાં વાગ્યું, માથું ફુટયું, લોહી વહેવા માંડયું. હું બેહોશ થઇ પડયો."

આટલી વાત વૃધ્ધ મહેશે કહી ત્યાં તેને એકાએક મૂર્છા આવી ગઇ. આ વખતે રાત્રિના બરાબર બે વાગ્યા હતા. દીનેશ બ્હાર

દોડયો. શા માટે ? તે ડોકટરને બોલાવી લાવવાના વિચારમાં હતો. કારણ વૃદ્ધની વાતમાં તેને રસ પડયો હતો, અને કદાચ અર્ધ ઇતિહાસ અધૂરો મુકી એનો જીવન-દીપ નિર્વાણ થઇ જાય, તો ખોટું. અંધારી રાત્રિમાં કલકત્તાથી અલ્પાંશે પરિચિત દીનેશને ડોકટરને ક્યાંથી લાવવો એજ પંચાતી હતી. ત્યાં તો તેની દ્રષ્ટિ પાસેથી એક મોટર પસાર થઇ ગઇ. દીનેશ તેની પાછળ દોડયો. દોડવામાં ઉસ્તાદ દીનેશે તેને થોડી વારમાંજ પકડી પાડી. પરન્તુ મોટર પણ ત્યાંજ અટકી ગઇ. પાછળ દોડનો દીનેશ અંદરથી કોણ ઉતરે છે, તે જોવા લાગ્યો. તેનો વિચાર કોઇ ગ્રહસ્થ માણસ હોય, તો આટલામાં ડોકટર ક્યાં મળશે, તે પૂછી લેવું, એમ હતું. એટલામાં તો તેની અત્યંત અજાયબીની અંદર તેણે જોયું તો અંદરથી ઉતરનાર એક યુવાન ડોકટરજ હતો. કાળો ઓવરકોટ, હાથમાં ચામડાની બેગ, અને માથા ઉપર ટોપશો, આટલી નિશાની ડોકટરોને ઓળખવા આજકાલ ઘણેખરે અંશે પૂરતી છે. ડોકટર સાહેબ તે મકાનના પગથીઆં ચઢી અંદર સિધાવે તે અગાઉ તો આપણો બહાદુર દીનેશ તેની આડે આવી સલામ કરી ઉભો રહ્યો.

આમ એક "કરેકડ પતિને દ્વારે" જોતજોતામાં કોઇ ન્હોતું, થોડીવાર પર હતું, અને પાછું કોઇ નહિ. એમ ત્રણ રંગ પલટાયા. કે'વી ક્ષણભંગુર સંસારની ને કાળની ચંચળ રેંટમાળ ?

પ્રકરણ—૩ જું.

"ડૉક્ટર કે દગાબાજ."

"કોણ ?" ચશ્માધારી ડોક્ટરે દીનેશને જોતાંજ પૂછ્યુ.

"સાહેબ ! આપ ડોક્ટર છો ! નહિ વારૂ ?"

"હા ! કેમ તમારે કંઈ કામ છે ?"

"જી ! અત્યંત અગત્યનું. મ્હારી સાથે આવવા કૃપા કરશો ?"

"કયાં ?"

"એક શ્રીમાન્ રોગીને તપાસવા."

"ખુશીથી ચાલો."

ડોક્ટર તથા દીનેશ બંને મોટરમાં બિરાજ્યા. મોટર મહેશના મકાન પાસે આવી. દીનેશ ડોક્ટરને લઇ અંદર પ્રવેશ્યો. મૂર્છાગત થયેલા મહેશને તેણે ધારી ધારીને તપાસ્યો. ગજવામાંથી એક શીશી બ્હાર કાઢી. બે ટીપાં તેના મોઢામાં નાખ્યા. બાકીની થોડી એક શીશીમાં ભરી આપી.

"લ્યો ! આ દવાનાં બબ્બે ટીપાં દર બે કલાકને આંતરે એક ગ્લાસ પાણીમાં રેડી દરદીને પાઇ દેજો. એ થોડીજ વારમાં ભાનમાં આવશે; કાલે સવારે હું પાછો આવી તપાસી જઇશ. સાહેબજી."

દવા આપી યુવાન ડૉકટર ઉઠયા. દીનેશે તેમને તેમની ફી કાલે આપવાનું કહ્યું "નેવર માઇન્ડ" (કંઈ નહિ.) ઉચ્ચારી દીનેશને સેક-હેન્ડ કરી તેઓ મોટરમાં બેસી ચાલતા થયા.

ડૉકટરના ગયા પછી થોડી વારે મહેશબાબુની આંખો ખુલી. આછાં આછાં બાલ–રવિના કીરણો પડી ચૂકયાં હતાં. પ્હો ફાટવાની તૈયારી હતી.

"દીનેશ! ઓહ્! મ્હારા પેટમાં બહુજ પીડા થાય છે. હું હવે ભાગ્યેજ પાંચ–છ કલાક કાઢીશ."

દીનેશે મહેશને પાણી પાયું. જરા શાંન્ત થતાં મહેશે પુનઃ દીનેશને અધૂરી વાત આગળ કે'વા માંડી.

"મૃત માતાના શબ ઉપર પડી મ્હારી લાડકી ઇન્દુ અવિરત અશ્રુધારા વહાવી રહી હતી. હવે એ કે' છેક ન્હાનીયે ન્હોતી, કે હું એ'ને ન્હાના બાળકની પેંઠે સમજાવી દઉં. મ્હેં તેને અથથી ઇતિ પર્યંતનો સર્વ ઇતિહાસ સવિસ્તારી કહ્યો. તેને શાન્તવન આપી મ્હેં રડતે જીગરે મ્હારી મેનાને અગ્નિ સંસ્કાર કર્યો. પરન્તુ ઇન્દુનુ મન સાચવવા તેની માતા મેનાવતીનું–દીનેશ! મ્હેં ત્હને બતાવ્યું, તે–પૂતળું લાખો રૂપીઆ ખર્ચી ઉભું કર્યું. મ્હારી એ માતૃપ્રેમી ઇન્દુ રોજ એ મ્હારી હૃદય–પ્રતિમાની અર્થાત્ એ'ની માતાની આરતી ઉતારતી હતી. પણ હા, હતભાગ્ય!"

"કહો! કહો! મહેશબાબુ! તમારી એ ઇન્દુ આજે કયાં છે?"

"પ્રભુ જાણે! ઇન્દુમાં જીવ પરોવી હું તેની માતાની સ્મૃતિ દીવસ જતાં દીલમાંથી વીસારવા લાગ્યો. ઇન્દુ મ્હોટી થતાં તેના લગ્નની ચિન્તા મ્હને થવા લાગી, લાગલાગટ બે માસ સુધી શુદ્ધ

છોડયા પછી એ કુલાંગાર રજની ન દેખાયો. પરન્તુ તે પછી પાછો એ અવરનવર ઘરમાં આવવા લાગ્યો. મેનાના મર્ણાઘાતે મ્હારી વૃદ્ધાવસ્થામાં હવે તેને રોકવા જેટલું સામર્થ્ય ન્હોતું રહ્યું અને એક દિવસ!"

"શું થયું ?"

"તે પૂર્ણિમાની રાત્રી. જ્યારે હું સંપૂર્ણ જાગૃત અવસ્થામાં હોઇ ઇન્દુ શાન્તિપૂર્વક સુતી હતી. તેના ખીલતા યૌવન–સૌન્દર્ય ઉપર ચંદ્રિકાના સ્વેત ચાંદરણા રમી રહ્યા હતાં. 'હવે તો આ સુતા સાસરીયેજ શોભે !' એમ મ્હને લાગ્યું. અને તેજ વખતે મ્હારી પાસે રજની આવી ઉપસ્થિત થયો, તેની સંજ્ઞાથી હું ઉંઘતી ઇન્દુને ત્યાંજ છોડી દિવાનખાનામાં ગયો. કારણ ? તે મ્હને કંઇક કે'વા માગતો હતો."

"શું છે ?" મ્હેં માંહે જતાંજ પુછયું.

"ચીડાશો નહિ ! સાંભળો ! આ મકાનમાં આજ હું છેવટનોજ આવ્યો છું. હવે કદાપી આવનાર નથી."

"બહુ સારૂ ! પણ હવે તું કે'વા શું માગે છે ?"

"ઇન્દુના લગ્ન કરવા છે ને ?"

"કયાં ?"

"મ્હારી ઓળખાણમાં એક વર છે. કહો તો લાવું."

"મ્હારે ત્હારી ઓળખાણના કોઇની પણ સાથે સંબંધ બાંધવો નથી."

"કારણ ?"

"તે તું પૂછનાર કોણ ? મ્હારી ઇચ્છા."

"જુઓ ! પિતાજી ! ઇન્દુના લગ્ન તો મ્હારા કલ્યાસરજ કરવાં પડશે."

"તે કદી નહિ બને."

"એમ છે ? તો જોઉં છું કે કેમ બનતું નથી ?

મ્હને બીક બતાવી એ તે દિવસનો ગયો તે ગયો. પરન્તુ એ'ના ગયા પછી એક ભયંકર બનાવ બન્યો. અમને પિતા–પુત્રીને બેહોશ બનાવી કોઇ ગુપ્ત સ્થળે ઉઠાવી જવામાં આવ્યા. જ્યારે હું જાગૃત થયો, ત્યારે મ્હેં મ્હારી આંખોએ બાંધેલા પાટા છોડી નાખ્યા. દીપકોથી પ્રકાશમાન થયેલ એ'વી એક વિશાળ ગુફામાં આવેલો મ્હેં મ્હને જોયો. ઇન્દ્રસભાને કોરે મૂકે એ'વી ભવ્ય અને સુન્દર સભા ત્યાં ભરાયલી હતી. મ્હેં મ્હને પોતાને કોઇ બદમાશ યા લૂટારૂની ટોળીના હાથમાં સપડાયલો ધાર્યો. આજુબાજુ મળી બાર આસનો પડેલાં હતા. જે'માંની એક બાજુએ પાંચ રમણીઓ બેઠી હતી. બીજી બાજુની પાંચ પર પાંચ પુરૂષો વિરાજેલા હતા.પ્રત્યેક વ્યક્તિના મોઢાઓ સફેદ બુરખાઓથી આચ્છાદિત થયા હતા. પ્રત્યેકના વસ્ત્રો બહુ મૂલ્ય અલંકારોથી જળહળી રહ્યા હતા. બુરખાઓ મોતીની સાંકળીઓ વડે ગુંથાયલા હતા. વિવિધ રંગોથી રંગાયલા સાચા મોતીઓ દીપકના પ્રકાશે કરી ઝગઝગી રહ્યા હતા. રમણીઓના બુરખાઓમાં અનુક્રમે ચોકટના દુરી, તીરી, ચોગ્ગો, છક્કો, અને સત્તો સ્પષ્ટ જણાઇ આવતા હતા. જ્યારે પુરૂષોના ભેદી બુરખાઓમાં અઠ્ઠો, નવ્વો, દશો, ગુલામ, અને રંડીના દૃશ્ય દ્રષ્ટિગોચર થતા હતા. ચોકટના તેર પાનાના સટમાં કેવળ, એકકો, બાદશાહ અને પંઝો એ ત્રણજ ખૂટતા હતા. એટલામાં એક્કાની સ્વારી આવી. તેની જમણી બાજુએ બાદશાહના

બુરખાવાળો એક પ્રચંડ પુરૂષ ચાલતો હતો. અધ્યક્ષના આસને વિરાજનાર એક્કાએ એક વીરને છાજે એવાં વસ્ત્રાલંકારો ધર્યાં હતાં. તેના મુખ ઉપર જે બુરખો ઢંકાયલો હતો, તે પચરંગી હીરા, માણેક અને લીલમથી ગુંથાયલો હતો. તેની જમણી બાજુએ બાદશાહનું આસન હતું. ડાબી બાજુનું આસન ખાલી હતું. એક્કાની ગ્રીવામાં હીરા માણેકની મોહનમાળાઓ ઝૂલી રહી હતી. આખો સ્નજડીત પોશાક **ચોકટના એક્કામાં** સમાયલો હતો.

"હાજર કરો !"

એક્કાના મુખમાંથી એટલાજ શબ્દો બહાર પડયા. તરતજ બાદશાહ ઉઠયો. દીનેશ ! થોડીજ વારમાં ત્યાં મ્હેં મ્હારી વ્હાલી પુત્રી ઇન્દુને આવેલી જોઇ. અમે બાપ–દીકરી એકેકને બાઝી પડયાં. બાદશાહે અમારા દેખતાં દૂરીનો કર પકડયો. મંડળના નિયમાનુસાર દૂરીની પાસે બળાત્કારથી એક કરારપત્ર પર સહી કરાવી લેવામાં આવી. તે પછી તેના ડાબા હાથની ચોળી નીચેના ભાગ ઉપર મંડળની નિશાની તરીકે દૂરીના સિક્કાનો ડાંમ સભાની અંદર તે નવ–યુવાન બાળાને દેવામાં આવ્યો. એક કારમી ચીસ નાખી તે બીજીજ પળે બેહોશ થઇ ત્યાં પડી.

આ બધું અમારી સન્મુખ કરવાનું કારણ હું સમજી ગયો. દુષ્ટના દગાખોર મંડળમાં એ કોઇ અનાયાસેજ સપડાયલી હોવી જોઇએ. તે પછી એક લાંબો લખેલો કાગળ એક્કાની આજ્ઞાથી મ્હારી સન્મુખ ધરવામાં આવ્યો. મ્હેં એ ઉપર સહી કરવાની ચોખ્ખી ના પાડી. પરન્તુ મ્હારૂં શું ગજું ? છાતી આગળ ભરેલી પિસ્તોલ ધરતાંજ મ્હે વાંચ્યા વિના એ કરારપત્ર ઉપર સહી કરી દીધી. ને પછી મ્હારી

પુત્રી પાસે પણ કોઇ એક લખાણ ઉપર બળાત્કારથી અનિચ્છા છતાં સહી કરાવી. અને અનિચ્છા છતાં વચનથી બંધાયા. તે પછી મ્હારી પુત્રીને પણ પેલી બાળાના જેવી ભયંકર નિશાનીથી યુક્ત કરવા એક્કાના બદમાશ સિપાઇઓ લઇ ગયા. હું તેજ વેળા મ્હારી પુત્રીના વિરહા ઘાતે મૂર્છા ખાઇ બેભાન થઇ પડયો. દીનેશ! તું નહિ માને પરન્તુ આ સઘળી ચમત્કારિક લાગતી વાતો અક્ષરશઃ સત્ય છે. જ્યારે મ્હારી આંખો ઉઘડી, ત્યારે મ્હેં મ્હને અત્રે આજ શય્યામાં સૂતેલો દીઠો. તેજ દિવસથી પુત્રીના વિરહે હું આ ભયંકર બિમારી ભોગવી રહ્યો છું. "હા...ય...સ...લે...આ..." કે'તાંજ મર્ણની છેલ્લી ઘડીએ આવેલા મહેશબાબુએ દીનેશના હાથમાં પોતાની શય્યા નીચેથી એક કવર કાઢી આપ્યું.

"એ શું?"

"કહું છું. સાંભળ! જ્યારે મ્હારી પુત્રીએ પોતાના કરારપત્ર પર સહી કરી, ત્યારે હું પણ ત્યાંજ ઉભેલો હતો. ટેબલ ઉપર પડેલો એ કરારપત્ર અચાનક પવનને લઇ ઉડી, મ્હારા પગ પાસે પડયો. મ્હારી પુત્રીને મંડળની નિશાની કરવામાં પડેલ એક્કા તથા તે'ના માણસોના બેધ્યાનપણાને ધ્યાનમાં લેઇ મ્હેં તે ઉપાડી ગજવામાં મુકી દીધો. પાછળથી એ વાતની ખબર પડી. અને આ પત્ર લેવા એ બદમાશના માણસો હજુય મ્હારે ત્યાં ગુપ્ત શોધ ચલાવી રહ્યા છે. દીનેશ! હું ખાત્રીપૂર્વક કહું છું કે એ'જ મંડળમાં મ્હારા રજનીનો હાથ પણ હોવો જોઇએ. આ કરારપત્ર જીવની પેઠે જાળવજે, અને મ્હારી ઇન્દુને એ દુષ્ટ મંડળમાંથી મૂક્ત કરી તેને કે'જે કે ત્હારો કરારપત્ર આપણા હાથમાં આવેલો હોવાથી, હવે તું તેમની સાથે બંધાયલા વચનથી છુટી છે. બીજું! જો પુત્રવધૂ ચંદ્રિકાની ભાળ મળે તો મેળવજે.

દીનેશ ! લે ! આ મ્હારૂં વીલ... મ્હારી તમામ મિલ્કતનો વારસ હું છેલ્લી ઘડીએ ત્હનેજ કરી જાઉં છું, ત્હારા ઉપર મુકેલા વિશ્વાસનો ઘાત નહિ થાય એમ આશા રાખી હું જાઉં છું...હા ! ઓ...આ... શું ? મ્હારી નસો ખેંચાય છે.”

દીનેશે વીલ તથા કરારપત્ર ઝટપટ ગજવામાં મૂકયા. ડૉકટરે આપેલી દવાની શીશી તેણે પુનઃ હાથમાં લીધી. મહેશબાબુના મ્હોમાં બે ટીપાં પાડવા તે જરા નમ્યો. ત્યાંજ તેણે મહેશનું શરીર લીલા રંગનો આભાસ મારતું જોયું. તે વ્હેમાયો. દવાની શીશી તેના હાથમાંથી સરી જમીન ઉપર પડી ગઇ. દવામાં ઝેર દેવામાં આવ્યું છે, એમ તેને લાગ્યું. તત્કાળ ચાંપતો ઇલાજ લેવા તે પાસેના ખંડમાં ગરમ પાણી કરી લાવવા દોડયો. સ્ટવ ચેતાવી તેણે પાણી ગરમ કર્યું. ગ્લાસમાં ભરી જેવો તે દરદીના ખંડમાં પગ મકે છે, તેવોજ તેણે એક ભયંકર દેખાવ જોયો.

મહેશની છાતી ઉપર કટાર લઇને પેલો ડૉકટર ચઢી બેઠો હતો. મહેશને તે વીલ અને કરારપત્ર આપવા કહી રહયો હતો. પાણીનું ગ્લાસ ત્યાંજ પડતું મૂકી દીનેશ મહેશની મદદે દોડયો. પરન્તુ તે પ્હેલાં તો બદમાશની કટાર મહેશના હૃદયમાં ઉતરી ગઇ. દીનેશ તે બદમાશ ડૉકટરને પકડવા દોડયો. પરન્તુ બદમાશની મોટર બ્હારજ ઉભેલી હતી. તે તેમાં બેસી ગયો. ચાલાક દીનેશ પણ તેનો પત્તો મેળવવા મહેશને પડતો મૂકી, મોટરના પાછળના વધારાના પૈંડા ઉપર ચઢી બેઠો. આલીશાન કલકત્તા નગરના ધોરી રસ્તા ઉપરથી મોટર સડસડાટ દોડવા માંડી. દીનેશ તો એજ વિચાર કરી રહયો હતો, કે ડૉકટર નાહ પણ દગાબાજ !

પ્રકરણ–૪ થું.

" જીવલેણ અકસ્માત ! "

બદમાસ ડોકટરની મોટરકાર પૂર ઝડપમાં રસ્તો કાપી રહી હતી. કદાચ ! દીનેશ પોતાની પાછળ પડશે ! એ બહીક ખુનીને કંપાવી રહી હતી. એટલામાં તો એક ભયંકર બનાવ બન્યો. આંખ મીંચીને મોટર હાંકતો ડોકટર ધ્યાન ચૂકયો. એક આંધળો ફકીર અડફટમાં આવી ગયો. મોટર તેના ઉપરથી પસાર થઇ ગઇ. લોહીલોહાણ ફકીરની આસપાસ પોલીસ તથા માણસોની પ્રચંડ મેદિની જોતજોતામાં જામી ગઇ. થોડેજ છેટે કલકત્તાની પોલીસે મોટરને પકડી.

અને પાછળ બેઠેલો દીનેશ ? તેનું શું થયું ? તે તો કયારનોયે ચાલતી મોટરે ઉતરી આ મેદનીમાં દાખલ થઇ ગયો હતો. કારણ ? મોટરકાર પકડાશે, એમ તેને ખાત્રી હતી. મોટર પકડાતાંજ માણસો ત્યાં આગળ દોડયા. જેમાં સૌથી આગળ અને પ્હેલો, દોડનાર આપણી વાર્તાનો વીર નાયક દીનેશબાબુ હતો.

પોલીસના માણસે મોટર ડ્રાઇવર ઉર્ફે બદમાશ ડોકટરને પકડયો. પરન્તુ થોડીજ વારમાં તે બદમાશે પોતાના ગજવામાંથી એક ટીટનું પાનુ કાઢી બતાવ્યું. દીનેશે તે જોઇ લીધું પાનુ ચોકટના એકકાનું હતું. ચોકટના એકકાના નામે કલકત્તાની પોલીસ થરથરી રહી હતી. એકકાના તમામ સાક્ષીઓને તે પોતાના જાનની સલામતીને માટે

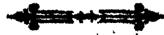
વિના વિલંબે છોડી દેતી- પોલીસે એ એક્કાનું પાનું જોતાંજ માણુ-સોને વીખેરી નાખ્યા, અને મોટરને જવા દીધી, પરન્તુ દીનેશનું ધ્યાન ડોકટર તરફજ લાગેલું હતું. મોટર ચાલુ થતાંની સાથેજ તે પણ કુદકો મારી અંદર ચઢી બેઠો.

બ્હાદુર બદમાશ એક હાથે મોટરને ચાલુ રાખતો, અને બીજે હાથે દીનેશને ઢંફાવતો હતો. આખરે વ્હીલ છટક્યું. મોટર ઉંધી વળી. દીનેશ અને બદમાશ બંને તેની નીચે દબાઇ ગયાં. દીનેશને પુષ્કળ વાગ્યું હતું. તે બેશુદ્ધ થઇ પડ્યો હતો.

બદમાશ ડોકટરને નજીવીજ ઇજા થવા પામી હતી. તેણે ઘાયલ દીનેશને બેશુદ્ધ દશામાં પડેલો જોયો. વૃદ્ધ મહેશબાબુને વીલ તથા કરાર પત્ર દીનેશને આપતાં બદમાશ ડોકટરે છૂપાઇને જોયા હતાં. પરન્તુ તે શું છે? તે જાણતો ન હતો. દીનેશના ગજવામાંથી તેણે તે કાઢી લીધા. થોડીજ વારમાં તે લઇ હરખાતે હૈયે દોડી ગયો. એકવાર તેણે હસતી મુદ્રાએ દીનેશ તરફ જોઇ લીધું, બીજીજ પળે તેને દીનેશને જાનથી મારી નાખવાનો વિચાર થઇ આવ્યો. તે પાછો ફર્યો. બેહોશ દીનેશને પૂરો કરવા તેણે ભાંગેલી મોટરનો સળીયો હાથમાં લીધો. ને ભાલ પ્રદેશમાં મારવા ઉંચક્યો. ત્યાંજ પાસેના ઝાડ પરથી એક માણસ કૂદી પડ્યો. તેના હાથમાં ભરેલી પિસ્તોલ હતી, ખૂની સાંભળ એમ તે બોલ્યો..."ખબરદાર !"

પ્રકરણ--૫ મું.

"દેવાંશી જ્યોતિ !"

આવનાર મદદગારે પોતાનું તમામ શરીર કાળા વસ્ત્રથી ઢાંકી દીધું હતું એટલે બદમાશ ડૉક્ટર તેને કોણ છે ! તે ઓળખી શક્યો નહિ. તે કૃષ્ણવેશી વ્યક્તિએ હેઠે પડેલા દીનેશને જાગૃત કરવાને માટે બદમાશને આજ્ઞા કરી. સપડાએલા ખૂનીએ પિસ્તોલની અણીએ દીનેશના મા ઉપર રૂમાલથી પાટો બાંધ્યો. થોડી વારે દીનેશ જાગ્યો. પોતાની સ્હામે પિસ્તોલ લઇ ઉભેલ કાળા બુરખાવાળી વ્યક્તિ, તથા દુષ્ટ ખૂનીને નિહાળી તે આશ્ચર્ય ચકીત થઇ ગયો.

"આપનું નામ ?" બુરખાવાળી વ્યક્તિએ પ્રશ્ન કર્યો.

"દીનેશ !" દીનેશે જવાબ વાળ્યો.

"રે'વુ ?"

"મહેશબાબુને ત્યાં !"

"મહેશબાબુ ! એ જીવે છે ?" તે વ્યક્તિએ કંઈ ચમકીને પ્રશ્ન કર્યો.

"ના ! તેમનો ખૂની આજ છે." દીનેશે બદમાશનું કાંડુ ઝાલ્યું.

"તમે ! મહેશબાબુના સ્નેહી છો !"

"ના ! હતો, તો નહિ. પરન્તુ થયો હતો. પણ આજે તો તેમની તમામ મિલ્કતનો વારસ છું."

"શી શર્તે."

"આપને ઓળખ્યા સિવાય હું એથી વધુ એ વાત નથી કહી શકતો."

"ભલે ! પરન્તુ તમે મહેશબાબુના હિતમાંજ છો. એમ માની હું મ્હારી ઓળખાણ આપું છું. દીનેશબાબુ ! હું મહેશબાબુ સાથે નીકટનો સંબંધ ધરાવું છું. તમારો હિતેચ્છુ ઉપરાંત મદદગાર થવા માંગુ છું."

"ખાત્રી !"

"તમારી સ્હામેજ છે. આ બદમાશે તમને ઘાયલ સ્થિતિમાં મારવા ધાર્યું હતું. પરન્તુ મ્હારા આવ્વાથી તમે બચી ગયા. જુઓ ! તમારું કંઇ જાય છે ?"

"જાય છે !" શબ્દના ઉચ્ચારેજ દીનેશને વીલ તથા કરાર પત્ર સાંભર્યા. ગજવું તપાસ્યું. ગુમ થયેલાં દીઠાં...તુર્તજ પોકાર્યો "એ પત્રો ગુમ થયા છે."

"અને તે આ બદમાશેજ લીધા હશે."

બદમાશ ડોક્ટરના ઓવરકોટમાંથી દીનેશે પોતાના બંને ઉપયોગી પત્રો પાછા મેળવ્યા. એજ વખતે બદમાશ શરતચૂક થયેલ. બુરખાવાળા પર કૂદયો. તેના હાથમાંની પિસ્તોલ તેણે ઝુંટવી લીધી. દીનેશ મદદે દોડે તે પ્હેલાં તો તે ત્યાંથી ગુમ થઇ ગયો. નિઃશસ્ત્ર દીનેશે

તેની પૂંઠ પકડવી છોડી દઇ બુરખાવાળાને જમીન ઉપરથી ઉભો કર્યો. અચાનક ધક્કો લાગતાં, બુરખાવાળો જમીન સાથે સખત અફળાયો હતો. તેને ઉભો કરવા જતાં દીનેશને તે પુરૂષ નહિ પણ સ્ત્રી હોવાનો ભાસ થયો.

"દીનેશબાબુ! ત્યારે હવે જઇશું."

"થોભો! આ દીનેશ તમારૂં મુખદર્શન ચ્હાય છે."

"ખુશીથી! પરન્તુ એક શર્ત!"

"તે શી?"

"નામ! ઠામ! તથા વેશ હાલ ગુપ્ત રાખવા."

"કબુલ!"

અને એ કબુલાતની સાથેજ બુરખાવાળાનો બુરખો ઉંચકાયો. પ્રૌઢ વયની એક સુન્દરીને દીનેશ જોઇ રહ્યો.

"તમારૂં નામ?" દીનેશે પૂછ્યું,

"જ્યોતિર્માળા! હું કલકત્તાની એક પ્રખ્યાત વેશ્યા છું."

દીનેશ તેને જોતો અને વિચારતોજ રહ્યો જ્યોતિર્માળા બુરખો નાંખી ત્યાંથી ચાલતી થઇ.

દીનેશ તે પવિત્ર વેશ્યાને જોતો ઉભોજ રહ્યો. તેનું દિલ તેને કે'વા લાગ્યું, કે "શું એ વેશ્યા હશે?" ના...ના...લાગે છે તો સાક્ષાત્ દેવાંગી જ્યોતિ!"

પ્રકરણ–૬ ઠું.

" ખૂનનો આરોપ ! "

વેશ્યા જ્યોર્તિમાળાની સ્હાયથી મૃત્યુના મુખમાંથી ઉગરેલ દીનેશ ફરી પાછો મહેશ બાબુના મકાને આવ્યો. "શબની શી વ્યવસ્થા કરવી ?" એ વિચાર તેના મગજમાં ઉદ્દભવ્યો. મહેશ બાબુના હૃદયમાં ઘોંચેલું કારી ખંજર તેણે ખેંચી કાઢયું. જેને બારીક તપાસતાં તેને "ચોકટનો બાદશાહ." એટલા અક્ષરો તે ઉપર કોતરેલાં માલમ પડયા. ખૂની ચોકટના એક્કાની ટોળીનો કોઇ બદમાશ છે, એમ પામી જતાં તેને વાર ન લાગી. હજુ તો તે ખૂની અને ખૂન સંબંધી આગળ વિચાર કરે છે, ત્યાં તો મકાનના દ્વાર ખખડયા બીજીજ પળે પોલીસોની એક ટુકડી સાથે નાયક ત્યાં આગળ આવ્યો.

અચાનક આવી પ્હોંચેલા સિપાઇઓને જોતાંજ દીનેશ કંઇક બ્હીનો. એ'વામાં નાયકની નજર દીનેશના ખંજરવાળા હાથ ઉપર પડી. તુર્તજ તેણે દીનેશનું કાંડું ઝાલ્યું.

"અમને એ'વી સત્તાવાર ખબર મળી છે, કે આ મકાનમાં રે'તા બાબુ મહેશચંદ્રનું કોઇએ ખૂન કર્યું છે અને ખરો ખૂની ન પકડાય ત્યાં સુધી અમારા શક ઉપરથી તમનેજ કેદી તરીકે રાખવામાં આવશે." નાયક બોલ્યો.

"પરન્તુ ખૂની હું નથી."

"ત્યારે કોણ ?"

"તે હું જાણતો નથી."

"ખુનીને તમે જોયો છે ?"

"હા ! હજુ તે કલકત્તામાંજ હશે."

"ત્યારે તમે કોણ ? અને અહીં શું કરતા હતા ?"

"હું એક ખાનગી ડિટેક્ટીવ છું. અને આ મૃત બાબુની બૂમો સાંભળી બ્હારથી દોડી આવ્યો હતો."

"તો શું ! ખૂની તમારા છતાં ખૂન કરી ગયો ?"

"હા ! હું તે વખતે બેહોશ બાબુને શુદ્ધિમાં લાવવા પાણી લેવા ગયો હતો."

"તમારી વાતો ગોઠવેલી અને તરકટી ભાસે છે. વારૂ ! તમે કલકત્તામાં કોઇ સારા માણસની જામીનગીરી મ્હને આપી શકશો ?"

"ના ! હું ખુની નથી. જામીન આપી જામીનગીરી ઉપર વિના વાંકે છૂટવા માંગતો નથી. તેમ આ શહેરથી હું અપરિચિત હોઇ મ્હને કોઇ ઓળખતું નથી."

"તો પછી સરકારી કાયદા મુજબ હું તમને કેદ કરી જાઉં."

"ભલે ! મ્હારામાં નિર્દોષતા પુરવાર કરી છૂટવાનું સામર્થ્ય છે."

"કેવી રીતે ?"

"આ રીતે ! જુઓ !"

કે'તાંજ દાલેશે મહેશબાબુએ કરેલું વીલ ખિસામાંથી કાઢી નાયકને બતાવ્યું.

"આ વીલમાં મહેશબાબુની આ કરોડોની મિલકતનો વારસદાર મ્હને લખ્યો છે."

"તેથી શું ?"

"ખૂન થનાર પોતાના ખુનીને પોતાની મિલ્કત સોંપી જાય, એમ તમે માનો છો ખરા ?"

"પરન્તુ એ પુરાવો તો ઉલ્ટો તમારાજ વિરૂદ્ધમાં પડશે."

"કે'વી રીતે ?"

"મરનારની કરોડોની મિલ્કત હસ્તગત કરવા તમેજ બળાજોરીથી વીલ પર સહી કરાવી તેનું ખૂન કર્યું."

"શું ?"

"હા ! કારણ ! તમારા હાથમાં લોહીવાળું ખંજર છે. મરનારની લાસ પાડનાર તમારા સિવાય બીજું કોઇ નથી."

"તો શું નિર્દોષ દંડાશે ? ગુન્હેગાર છટકી જશે, અને બીન ગુહનેગાર સપડાશે."

"પણ તમારા નિર્દોષપણાની ખાત્રીજ કયાં છે ?"

દીનેશનો હાથ અહીં હેઠો પડયો. દીનેશ ઉપર ખૂનનો આરોપ મુકાયો. નાયક તથા સિપાઇઓ દીનેશને લઇ ચાલવા લાગ્યા. દ્વારને સીલ મરાયું. નિર્દોષ દીનેશ ભાવિની વિચિત્રતા વિચારતો સિપાઇઓ સાથે મકાનના પગથીઆ ઉતરી રહ્યો હતો, ત્યાંજ સ્હામેથી એક જુવાન અગાળી યુવક આવી લાગ્યો. મહેશબાબુના મકાનના પગથીઆ ચઢતાં તેને નાયકે રોકયો.

"રમેશબાબુ ! નહિ જવાય ?"

"કારણ ?"

"મહેશબાબુનું ખૂન થયું છે."

"શું ! મ્હારા પરમ મિત્રનું ખૂન ?"

"જી. હા. અને આ ખુનીને પકડી અમે ન્યાયાલયે જઇએ છીએ."

"શું મહેશ બાબુનો ખુની આ નવયુવાન છે?"

"હા!"

"તમે શા ઉપરથી માનો છો?"

"હાથમાં લોહીવાળા ખંજર સાથે એ મહેશબાબુના શબ પાસે ઉભેલો હતો."

"તેથી શું થયું? કેવળ શક ઉપરથીજ તમે એને ખુની માની લીધો. કેમ?'

"હા જો કે એ પોતાને નિર્દોષ ગણાવે છે છતાં પુરાવો ન હોવાથી ગુન્હો સાબીત થાય છે."

"નાયક! હું મહેશબાબુનો પરમ મિત્ર છું, એટલે એમના શત્રુ તેમજ શુભાકાંક્ષી સર્વને સારી રીતે ઓળખું છું. હું તમને ખાત્રી આપું છું, કે આ પવિત્ર કાન્તિવાન યુવાન એમનો શત્રુ નથી."

"તમે એમના જામીન થાવ છો?"

"ઘણીજ ખુશીથી. છોડી દયો.

રમેશ મહેશબાબુનો મિત્ર હશે કે શત્રુ? એ તો ઇશ્વરજાણે! પરન્તુ તેને તેના આજ પોશાકમાં મહેશબાબુને ત્યાં વારંવાર આવતો જતો સર્વ કોઇ જાણતા હતા. રમેશબાબુને સલામ કરી નાયક દીનેશને છોડી ચાલતો થયો. તે પછી રમેશે દીનેશને પોતાને મહેશનો પરમ મિત્ર જણાવી તમામ વાત જાણી લીધી. દીનેશ મહેશની મિલ્કતનો ધણી થયો છે, જાણી રમેશે દીનેશને મહેશબાબુના જેવીજ મિત્રતા પોતાની સાથે પણ જાળવી રાખવા કહ્યું. દીનેશે રમેશને વચન આપ્યું. બાદ શબની સુયોગ્ય વ્યવસ્થા, તથા મહેશબાબુના ખુનીનો પત્તો મેળવવાનો ઠરાવ કરી, નવીન-મિત્રોનું જોડું છુટું થયું.

પ્રકરણ—૭ મું.

" એકકો અને બાદશાહ ! "

— સંગીત —

હારી ! હવે હું તો હારી...
કહનૈયા ! ત્હારાથી તો હું હારી...
ભિંજવ્યા ચોળી ચીરો નૌતમ...
સાથે અમ્બર ભારી...કહનૈયા.
રોકી પનઘટ ! ખેલે હોળી...
ટેવ બળી ! શું સારી ?...કહનૈયા
જોને ! હજુ તો છાંટી રહ્યો છે...
રંગ ભરી પિચકારી...કહનૈયા.
શ્યાણા ! સમજી ! સાંભળ કહું તે...
વાત જરા તું મ્હારી...કહનૈયા.
પડતી મૂક પિચકારી હેઠે...
બંસરી બજવની પ્યારી...કહનૈયા.
આછાં પટકૂળ રંગી ભીંજ્યા...
વા વાયે શિતૂકારી...(૨)
મોહન ! મૂક હવે તું મસ્તી...
આન વિનંતી મ્હારી...કહનૈયા.

કલકત્તાની સુપ્રસિદ્ધ વારાંગના જ્યોતિબાળાના સુશોભિત મહાલયમાંથી ઉપરોક્ત ગાયનના સુરો છૂટી રહ્યા હતા. આખું કલકત્તા આ જ્યોતિની જ્યોતિ ઉપર મુગ્ધ હતું. જોકે યુવાનીનો બ્હાર જ્યોતિના અંગમાં ન હતો, છતાંય જ્યોતિનું સૌંદર્ય ઝાંખુ પડયું ન હતું. અનુપમ વસ્ત્રાલંકારોથી વિભૂષિત, અને કદમાં જરા દેખાવડી ઉપરાંત હ્રષ્ટપુષ્ટ જ્યોતિ આજ આનન્દને ઝુલે ઝોલાં ખાતી હતી. હીંચકા ઉપર ઝુલતી જ્યોતિના એક હાથમાં રેશમની દોર હતી. પડખે બેઠેલી દાસી જ્યોત્સના મધુરું બીન બજાવી રહી હતી. ઝુલતી જ્યોતિ પોતાના સુરમ્ય કંઠમાંથી ઉપરાઉપરી સંગીતધારા વહાવી રહી હતી.

શામળીયા શું સ્નેહ...(૨)
રાધે ! શ્યામ સંગાથે સ્નેહ...
ગીરિવરધારી...શ્રીકૃષ્ણ મુરારી...
અર્પ્યાં આત્મન્ ! દેહ...રાધે.

ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારના શ્રોતાઓની ભિન્ન ભિન્ન રૂચિ અનુસાર જ્યોતિ વિવિધ સંગીત–પદો લલકારી રહી હતી. તેવામાં મહાલયના દ્વાર ઉઘાડી એક પુરૂષ ઉપર ચઢી આવ્યો. જેને જોતાંજ જ્યોતિ તેમજ તમામ મંડળ સન્માન દેવા ઉભું થઇ ગયું.

આવનાર દોડતો આવ્યો હોવાથી તેનો શ્વાસ સમાતો ન હતો. ઘડીભર આરામ લેવા તે બિછાવેલી નરમ ગાદી ઉપર પડયો. જ્યોતિએ તેને શરબતની એક પ્યાલી ભરી આપી. સહજ શાન્તી પામતાં તે સત્તાધીશ સ્વરે બોલ્યો. "ચાલો..."

એકજ શબ્દ ! અને બધાં પોતપોતાના વેશથી વિભૂષિત થવા વેરાઇ ગયાં. આવનાર મહા પુરૂષે તે પછી એક છૂપી કળ દાબી. મકાનનો માળ જ્યોતિ તથા આવનારને લઇ સરરર કરતો જમીનમાં ઉતરી ગયો.

વાંચક ! મહેશે દીનેશને જે ચમત્કારિક વાત કહી હતી, તેજ મંડળના સભ્યોનું આ છૂપું સ્થાન હતું. દીનેશને મદદ કરનાર વેશ્યા જ્યોતિ તે પણ આજ મંડળની એક છૂપી સભ્ય હતી. ચોકડના એક્કાના ભેદી નિવાસસ્થાનમાં જવાનો એક માર્ગ શહેરમાં રે'તી આ વેશ્યા જ્યોતિના મકાનમાં પડતો હતો. થોડીજવારમાં એ રસ્તે થઇને મંડળના સભ્યો સભાલયમાં આવી લાગ્યા. પ્રમુખસ્થાને એક્કાની પધરામણી થયાં બાદ પ્રશ્ન પૂછાયો.

"કોણ કોણ હાજર નથી ?"

"દુરી અને પંજો !"

"કારણ ?"

"પંજો નવો સભ્ય હોઇ, તેની પ્રકૃતિ શિથિલ છે. દુરી તેની તહેનાતમાં છે."

"વારૂ ! તમે શી ખબર લાવ્યા ?"

આવનાર મહેશબાબુનો ખૂની કે જે ચોકડના એક્કાનો જમણો હાથ હતો, તે ચોકડનો બાદશાહ બોલ્યો.

"મહેશનું ખુન સ્હેલાઇથી થયું છે પરન્તુ...પેલો કરાર પત્ર હાથમાં આવ્યો નથી."

"અને વીલ ?"

"કોઇ દીનેશ નામના યુવકના નામનું થયું છે. હાલમાં કરાર પત્ર તથા વીલ બંને તેનાજ કબજામાં છે."

"તેને માટે તમે શું ધારો છો?"

"તે આપણી સાથે જોડાય એ અસંભવિત છે. આપણા મંડળની વાતથી મહેશે તેને ચેતાવ્યો છે. આપણા પ્રત્યેક સભ્યોને પકડવા તે ગુપ્ત વેશ ધારણ કરી પૂંઠ પકડી રહ્યો છે. વધારામાં તે ચાલાક, અને બહાદુર છે."

"તો હવે ત્હારી શું સલાહ છે?"

"લક્ષ્મીથી એ લલચાય એ'તો નથી."

"તો રસ્તો!"

"એક છે."

"શું?"

"લલના લાવણ્યે તે જીતાય, ને ફસાય."

"તો "જ્યોતિ" ને એ કાર્ય સોંપો."

એકકાના આજ શબ્દે ચોકટની તીરી ઉઠી જ્યોતિ આજ્ઞા શિરોમાન્ય ગણવા ઉભી થઇ. પરન્તુ તેને બેસી જવાની ઇશારત કરતાં બાદશાહ બોલ્યો.

"જ્યોતિ એને લાયકની નથી."

"કેમ?"

"વયમાં એ યુવાન છે. યુગલ તો સરખે સરખાનુંજ શોભે!"

"તો પછી? ત્હારા હાથ નીચેની હુરી એ કામ કરી શકશે?"

"હુરી નહિ! એ જુઠ્ઠી અને મમતી છે એને સમજાવવી તો અતિ કઠણ!"

"ત્યારે !"

"નવો શિકાર ઉપયોગમાં આવશે. વિશેષમાં એ યુવાન બાળા હજુ કુંવારી છે, ઉપરાંત સૌન્દર્ય શાલિની છે."

"પરન્તુ એ માનશે ?"

"હા ! મુક્તિની લાલચ આપણું કાર્ય પાર ઉતારશે.

"તો ! ભલે ! તેમ કરો."

"કોઇ વિરૂધ્ધ !" બાદશાહે સર્વ સભ્યોની સંમતી માંગી.

ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર થયો. મંડળના સત્તા અને અઠ્ઠાને બાદશાહની મદદે રોકવામાં આવ્યા. ધીરે ધીરે એક્કા અને બાદશાહ સિવાયનું તમામ મંડળ વિખરાઇ ગયું. તે પછી બંનેએ પોતપોતાના બુરખા ઉંચા કર્યા.

"આપણી છે ને આપણે મેળવીશું કેમ ! એમાં થોડો ગુન્હો છે ?" હસતાં હસતાં એક્કાએ કહ્યું.

"જરાએ નહિ !" બાદશાહે જવાબ વાળ્યો. એક્કાનું મુખદર્શન બાદશાહ સિવાય કોઇ કરી શકતું નહિ. તમામ મંડળ એક્કો એ કોણ છે ? એથી સર્વથા અજ્ઞાન હતું. નવો આવેલો શિકાર તે મહેશબાબુની પુત્રી ઇન્દુમતી હતી. ચોકટના પંઝાનો નંબર તેનો હતો. બાદશાહે દીનેશને જે દિવ્યાંગનાના મોહથી ફસાવવાનો વિચાર ગોઠવ્યો હતો, તે મોહીની ઇન્દુમતિજ હતી. મહેશબાબુનો ખુની, ડૉકટર તથા મોટરકાર નીચે છવાયલા દીનેશને મારવા સળીયો ઉંચકનાર, તે અન્ય કોઇ નહિ પણ એક્કાનો જમણો હાથ આ બાદશાહજ હતો.

પ્રકરણ–૮ મું.

" શરતમાં સૌભાગ્ય ! "

ચોકટના એક્કાના શ્રાપતાની મંડળમાં જે જે આર્ય રમણીઓ ફસાઇ હતી, તેમાં દુરી, પંજો અને તીરી મુખ્ય હતી. વેશ્યા જ્યોતિ બાળાનો નંબર ત્રણ હતો, જ્યારે નવી સપડાનાર બાળા ઇન્દુનો નંબર પાંચ હતો. પરન્તુ નંબર બેની નિર્ભાગીની અબળા કોણ હતી ? તેની કોઇને ખબર ન હતી. તે ભાગ્યેજ પોતાનું મુખ-દર્શન મંડળના અન્ય સભ્યને કરાવતી. મંડળના તમામ સભ્યોમાં કેવળ એક્કો બાદશાહ, અને નવીન આવનાર ઇન્દીરાનેજ તે પોતાનું મુખ જોવા દેતી.

આજ એ ત્રણ અભાગિની અબળાઓ માંહેની નં૦ ૨ તથા નં૦ ૫ ની રમણીઓ માંહોમાંહે વાર્તાલાપ કરી રહી હતી.

"ત્યારે તમે તો સંસારના ભગ્ન-ઉંબરા ઉપર પગ પણ મૂક્યો છે. પરન્તુ હું તો હજુ કોડીલીજ છું." નં૦ ૫ ઉર્ફે ઇન્દિરા બોલી.

"અને તેથીજ તું મ્હારા કરતાં અધિક સુખી છે. બ્હેન ! કુંવારાને વરવાના કોડ થાય છે, જ્યારે પરણેલાઓ પસ્તાય છે. કૌમાર્ય-વ્રતમાંજ કલ્યાણ છે. ત્હારે તો નિરાંત છે કે જાણે હજુ પતિ છેજ નહિ. પરન્તુ અમારા જેવી આર્ય કન્યાઓને તો છતે કાન્તે રંડાપો

અર્થાત્ વૈધવ્ય ભોગવવાનાં, વિરહાગ્નિમાં ઝુરીને પ્રજળવાનું !"

"પરન્તુ કંઇ ઓછાંજ બધાના પતિદેવ તમારા જેવાંના માફક ક્રૂર અને નિષ્ઠુર હોય છે ?"

"હા ! એ ખરૂં ! અને એ સંતોષેજ સતીઓ પોતાના હૃદયને શાન્તિ અર્પી શકે છે. કુલટાઓના કાન્ત જીવન ધારી શકે છે. બાકી આજકાલ તો ઇશ્વરી લીલા સર્વથા ઉલ્ટીજ ભાસે છે.

સતી નારી ! પતિ જેના જુગારી યા વ્યભિચારી,
સુજન સ્વારી કદાપી જો ! ગૃહીણી ત્યાં દુરાચારી.
મહા વિદ્વાનને કર્મે વનિતા મૂર્ખ સાંપડતી,
અભણને પંડિતા! જોડી આ સરખી સૃષ્ટિમા જડતી.

સાક્ષર સ્વામીને મળે... છેક નિરક્ષર નાર,
સમજુ સદ્‌ગુણી રત્નને...સ્વામી મળે ગમાર.
રૂપવન્તી, ગુણવન્તીને... કદ્રુપો ! ગુણહીન,
રાજસુતાઓ રંક ને શ્રીમંત ભાસે દીન.

જ્યારે ઇન્દીરાને મંડળની નિશાનીનો નં૦ ૫ નો ક્રમ દેવામા આવ્યો, ત્યારે તેની સારવારમાં નં૦ ૨ ની આ રમણીને રાખવામાં આવી હતી. ચોકટના બાદશાહનો એમાં એક મહાન ઉદ્દેશ સમાયેલો હતો. પ્હેલીજ પળે જ્યાં ઇન્દીરાએ નં૦ ૨ ની રમણીનું મુખ જોયું, ત્યાંજ તેઓ વચ્ચે જુનું ઓળખાણ નીકળ્યું. સહીપણાં બંધાયાં. બાદશાહનો ધારેલો પાસો સવળો પડ્યો. દુતીની હિંમતે ઇન્દીરાને ઠીક આશ્વાસન મળ્યું, તેની તબિયત દિવસ જતાં સુધરી ગઇ.

આજ એ બે દુઃખી રમણીઓ પોતપોતાના સુખ-દુઃખના ઉભરા એકેક આગળ ઠાલવી વ્યર્થ આંસુડા વેરી રહી હતી. એટલામાં તો બાદશાહ ત્યાં આવી ઉભો રહ્યો. નં૦ ૨ ની નિર્ભાગી અબળાને તેની આજ્ઞાનુસાર અનિચ્છા છતાં ત્યાંથી અળગા થવું પડયું. તેના ગયા પછી આવનાર બાદશાહના વેશધારીએ પોતાનો રાંકોડી હાથ ઇન્દીરાના સ્કંધ ઉપર મૂક્યો.

"ઇન્દુ!"

ઇન્દુએ પ્હેલીજ વાર બાદશાહનો આટલો માયાળુ સ્વર સાંભળ્યો. અવાજ તેને પરિચિત લાગ્યો. છતાં ઝટપટ ફુલી થઇ તે આઘી ખસી ગઇ.

"કોણ?"

"ચુપ! એ તો હું..."

"શા માટે આવ્યા છો?"

"ત્હને અત્રેથી મુક્ત કરવા."

"શું? તમે બદમાશના મંડળના અગ્રગણ્ય માણસ થઇ એવું પરોપકારી ને ભલું પગલું ભરશો?"

"નિઃસંશય! આ બાદશાહ હંમેશ એ'વાજ કાર્યો કરે છે. ઉપરાંત હું ત્હને સારી રીતે ઓળખું છું."

"તમે?"

"હા! ઇન્દુ! જો! બરાબર ધ્યાન પૂર્વક નિહાળ! કે હું કોણ છું?" કે'તાંજ બાદશાહે પોતાના મુખ ઉપરનો બુરખો દૂર કર્યો.

"ઓ પ્રભુ! હું આ શું જોઉં છું! ખરેખર! કોણ...તમે મ્હારા...બાપ ?"

"ચૂપ!" ખુરખો નાખી દેતાં તે બાદશાહ બોલ્યો. "મ્હોંએથી ન બોલ! કહે હવે મુક્ત થવા શો વિચાર છે ?"

"તમે કહો તેમ કરવા હું તૈયાર છું."

વાંચક! ચોકટના એક્કાનો જમણો હાથ આ બાદશાહ તેજ મહેશબાબુનો ચિરંજીવી, ખૂની. પુત્ર, ઇન્દીરાનો બંધુ, અને સતી ચંદ્રિકાનો સ્વામી રજનીકાન્ત.

પોતાની કુ-ચાલને લઇ પિતાએ કાઢી મુકયો, તે પછી તેણે એક્કાની નોકરી સહર્ષ સ્વિકારી એક્કાની સંમતિ અને સહાયથી પિતાની કરોડોની સંપત્તી બીન વારસદાર દીનેશ પાસે પાછી મેળવવા તે પોતાની પ્રપંચજાળ પાથરી રહયો હતો. કદાચ! મરનાર પિતા! ઇન્દુને નામે માલમિલકત કરી જાય! એ ભયને લઇને તેણે અગાઉથીજ ઇન્દીરાને પોતાના ગુપ્ત ક્રૂર મંડળમાં બળાત્કારે નજરકેદ કરી. પિતાનું ખૂન પૈસાને માટે સગા પુત્રે કર્યું. પરન્તુ નસીબ બે ડગલાં દૂર તે દૂર! મરતાં મરતાં વૃધ્ધે તમામ સંપત્તિની સોંપણ અણજાણ્યા દીનેશના નામનું વીલ કરી દીધું. દીનેશ હવે રસ્તામાં આડો રહયો. એ નડતર-કંટકને ઠેકાણે પાડી, અને વીલ હાથ કરી, રસ્તો સાફ કરવો એમ તેને જણાયું. બનાવટી વીલ બનાવી પિતાના સાચા વારસદાર તરીકે બ્હાર પડવાની યુક્તિ તે શોધી રહયો, અને પોતાના એ પ્રપંચ-યજ્ઞમાં ગરીબ બિચારી ઇન્દિરાની આહુતિ હોમવા તે ચાંડાળ, ભાઇના નામને બટ્ટો લગાડનાર કુળકંટક ક્યારનો તૈયાર થયો.

"ઇન્દુ ! મ્હારૂં કહ્યું માનીશ ! તો જરૂર અહીંથી છૂટીશ !"

"ત્યારે તો મ્હોટો ઉપકાર ! ભાઇ મ્હને આ પાપાલયમાંથી છોડાવ."

"પરન્તુ એક શર્તે."

"શી !"

"જો સાંભળ ! આપણા પિતા મહેશબાબુનું કોઇ બદમાશે ખૂન કર્યું છે પરન્તુ પિતાજીએ મરતી વખતે પોતાનું વીલ કરતાં...મ્હને વિસારી દીધો છે."

"ત્યારે !"

"એ લાખોની સંપત્તિ એક દીનેશ નામનો નવયુવાન આપણા પિતાનો ખૂની આજે પોતાને વારસદાર તરીકે મનાવી પચાવી પડ્યો છે."

"પરન્તુ વીલ વગર ?"

"વીલ બનાવટી બનાવ્યું છે."

"શું પિતાનો ખૂની ! પૈસાનો ધણી થઇ બેઠો."

"હા ! મ્હેં આ સર્વ ખબર ગુપ્ત જાસુસો મારફત મેળવી છે. હવે એ બદમાશની પાસેથી આપણા બાપદાદાની દોલત પાછી મેળવવાનો કેવળ એકજ ઉપાય અવશેષ રહ્યો છે."

"અને તે ?"

"તું ! ઇન્દુ ! ત્હારાથી બને એમ છે."

"હું કંઇ સમજી શકતી નથી."

"સાંભળ ! તે કુંવારો છે, સ્ત્રીની શોધમાં છે. તું એની સાથે લગ્ન ગ્રંથીથી જોડાઇ જા."

"શું? બાઇ! આ તું શું બોલે છે? પિતાના ખૂનીની સાથે મારી સગાઈ?"

"ધીરી પડ! ઇન્દુ! શાન્ત થા! હું ત્હને હૃદય-લગ્ન કરવા નથી કે'તો. કેવળ દુનિયાને દેખાડવા ખાતર થોડાજ વખતને માટે દેહ-લગ્ન, નામના લગ્ન કર."

"શું જર મેળવવા જીવનમાં ઝેર રેડું?"

"એમ ત્હને કોણ કહે છે? કામ સર્યા પછી ભલે તું પ્રેમ-લગ્ન કરજે. આતો પિતાના વૈરની વસૂલાત લેવા ખાતરજ!"

"નીચ સાથે નીચતા કરવી એ મ્હને પ્રિય નથી."

"ઇન્દુ! સમજ! કેવળ એજ વર્ષને માટે આ બધું કરવાનુ છે એ વર્ષ એની સાથે સંસાર માંડી એનો પ્રેમ જીતી લે. તે પછી આજ ખંજર ને એ'નું હૃદય! પ્રતિજ્ઞાની પૂર્ણાહૂતિ! પિતાનું વૈર-વસૂલ."

ઇન્દુએ ક્રૂર બાઇની આ પૈશાચિક વાતો સાંભળી મોઢા ઉપર બે હાથ દઇ દીધા. ને કશુંજ બોલી નહિ. નિર્દય રજનીએ આગળ ચલાવ્યું.

"મ્હેં તમામ જાળ આગળથી બિછાવી રાખી છે. એકકાની મદદની પણ હું છે. ખૂનીને ખૂન કર્યાનીજ રાત્રે રમેશબાબુના નામે જામીનગીરી ઉપર છોડવી તેનો વિશ્વાસ જીતી લીધો છે. અને અમારા બેઉ વચ્ચે ખાસ સ્નેહીપણું બંધાયા છે. તેનીજ મરજીથી મ્હેં સહ કાલે પ્રસંગ કાઢી વિવાહની વાત ઉપાડી હતી, તે ખૂની દીનેશે મ્હારા ઉપર વિશ્વાસ રાખ્યો છે. પોતાને માટે યોગ્ય કન્યા

શોધી લાવવાનું કાર્ય તેણે પોતાની રાજીખુશીથી મ્હને સોંપ્યું છે. નાવ હવે સમુદ્ર-કાંઠે આવવાની તૈયારીમાં છે. કેવળ ત્હારા હા કહેવા લગારનીજ વાર છે. બોલ શો વિચાર છે?"

વાર્તાના પ્રવાહમાં આગળ વધવા અગાઉ ચતુર વાંચક ચેતીજ ગયા હશે, કે પોતાનાજ માણસોને રીપાઇ તથા નાયક બનાવી, પ્રપંચજાળનો ફકો ભજાવી દીનેશને પકડાવનાર, તથા પાછળથી રમેશના વેશમાં આવી છોડાવનાર, શયતાન સ્નેહી તે અન્ય કોઇ નહિ, પરન્તુ એકકાનો જમણો હાથ, બાદશાહ ઉર્ફે મહેશનો ચીરંજીવી રજનીજ હતો.

"જો મ્હારે એ સર્ત નાકબુલ હોય તો!"

"તો! ભયંકર યાતના સહી આ નર્કાલયમાંજ જીવનભર સડ! બળાત્કારથી શિયળ ભ્રષ્ટ બની પોષ પોષ આંસુએ રડ!"

"ભાઇ! તે શું તુંજ જોયા કરશે?"

"ખુશીથી! પિતાના ખુનીને મ્હાલતો તું જોઇ શકશે ને?"

"તો શું ત્હારી ભયંકર શર્ત સ્વિકારી ખુની સાથે પરણવું! બેજ વરસમાં સૌભાગ્યને ફોડવું! સાથે સ્વામી-ઘાતકનું મહાન પાપે માથે વ્હોરવું?"

"નહિ! કાર્યસિદ્ધિ થયા પછી તું ભલે અન્ય શુભ સ્વામી પરણજે."

"અર્થાત્ એક ભવમાં બે ભવ કરવા?"

"હા! ત્હારી ઇચ્છા હોય તો કરજે. નહિ તો પિતાની બધી સંપત્ત લઇ સુખ ચેનમાં આજીવ જીવન પૂરું કરજે."

" જો તું વીલ મેળવવાને મ્હારૂં સૌભાગ્ય ફોડવા તૈયાર થયો હોય તો! પછી અન્ય રસ્તે તે તેને સપડાવી મેળવી શકે છે."

" વીલ ઉપરાંત તેની પાસે એક આપણા મંડળનો ખાનગી કાગળ છે. જેને લઇને મંડળ જોખમમાં છે."

" ભલે! છતાં મ્હારાથી એ કરપીણુ કૃત્ય તો નહિજ બને! અગ્નિ સમક્ષ પરણેલા પતિને વિશ્વાસઘાત કરી નહિજ મરાય! હાય! હું કયા જન્મે છુટું!"

" ઇન્દુ! આમાં હકદારનો હક માર્યો જાય છે."

" છો જતો!"

" બદમાશ ખુની ફાવી જાય છે."

" પ્રભુ તેને શિક્ષા કરશે! માણુસને તેના અપકૃત્ય માટે દંડ દેવાનો અધિકાર માણુસનો નથી."

" તો શું તું નહિજ માને!"

"ના! ના! અને ના!"

" તો હમણાંજ માલમ પડશે."

બાદશાહના ચતુર્થ પ્રહારના ધ્વનિની સાથેજ ત્યાં ચોકીદારનો એકદમ હાજર થયો તેની બંને આંખો આગળની જગ્ય એથી લાલચોળ અગ્નિ સરસો પ્રકાશ પડી રહ્યો હતો. ગરીબ બિચારી ઇન્દુ! તેને જોતાંજ થરથર કંપવા લાગી.

" શું નથી માનતી?" પ્રચંડ અવાજ થયો.

" ઓ બાપ! રેમ કર! બચાવ! ઇન્દુ ત્યાં ઉભેલા પોતાના [illegible] પગમાં પડી.

" બચવું હોય ! તો કર આ કરારપત્ર ઉપર સહી "

" હાય ! શું શરતમાં સૌભાગ્ય મુકૂં ?

" છુટકો નથી."

" ઓ પ્રભુ !

" હાલ તો હમારા ઉપર મહેરબાન છે. ચાલ સત્વર સહી કર."

" શું સ્વહસ્તે લલાટ ફોડવા ? "

" જેવું ત્હારૂં ભાગ્ય "

" ના ! ના ! ઓ શયતાન બંધુ ! ત્હારી આ શયતાનીયતથી ભરેલ શર્તના કરારપત્ર ઉપર મ્હારો અને દયાળુ કર કદી નહિ ચાલે."

" રમેશ ! તું જોયા કર ! એ એમ માને એમ નથી. એને તો બળાત્કારથીજ મનાવવી પડશે.

એકકાની ભયંકરતા હવેજ બ્હાર તરી આવી. તેની ભયંકર આજ્ઞાનો પડઘો તે આખા ખંડમાં ગજી રહ્યો. જોત જોતામાં બે યમદૂત જેવા સેવકો ત્યાં આવી ઉભા રહ્યા.

" વિકાળ ! આ હઠીલી છોકરીને મંડળની ભયંકર શિક્ષાના અમલમાં મુકવાની છે. "

" જી ! સેવક તૈયાર છે. "

આજ્ઞા અપાઇ ચૂકી. તે ઝાલીમ પાપાચ્યુ હબ્શી દૂતોએ કોમળ કુસુમ સમાન ઇન્દીરાને રસી વડે મજબુત રીતે બાંધી દીધી. એકના હાથમાં જીવતાંજ કાતીલ ખંજર હતું, જ્યારે બીજાના હાથમાં લોઢાના તપાવેલા બે સળીઆઓ હતા. "

" ઇન્દુ ! માન ! હજુ સમય છે. નહિ તો મ્હારી એક આજ્ઞાએ તું નાક અને આંખહીન થશે. મુખ સૌન્દર્યની શોભા જોત જોતામાં

નષ્ટ થશે. ધગધગતા લોખંડી સળીઆઓ આંખો ફોડી અંધ બનાવશે.
અસહ્ય યાતના અત્યારે અને અખિલ જીવન પર્યંત સહન કરી
કારાગૃહમાં સડવું પડશે."

આ'વી કઠોર શિક્ષાના નામ શ્રવણેજ ઇન્દુની હિંમત ખૂટી ગઇ.
તેનું ધૈર્ય તેને છોડી ચાલતું થયું. ઉગરવાની આશા અને શ્રદ્ધા નષ્ટ
થઇ. તે કરૂણ સ્વરે ગોકકાના ચરણમાં પડી જીવનની ભિક્ષા માગવા
લાગી.

"ભાઇ! જીવતદાન આપો! અખિલ જીવન પર્યંત આપની
કરણ-કિંકરી, ગુલામડી તરીકે રહી આજ્ઞાઓ ઉઠાવીશ."

"નહી! જીવતદાન જોઇતું હોય તો શર્તમાં કેવળ કરવી રહી
સહી."

"અફસોસ!"

એક પાસ ભય સિંહનો! સિન્ધુ બીજી પાસ,
શર્ત-સર્પ સતો અહા! મુક્તિ રૂપી ભાસ.

એક બાજુ નયન-નાસિકા છેદન! બીજી બાજુ પરણીને પ્રથમ
પગલેજ વૈધવ્ય પાલન! નથી સમજાતું! કે શું કરવું?"

"હમણાજ સમજાશે! સીધે ઘડે નદીના નીર નથી ભરાતાં!
વિકાળ! આગળ વધ! મુખ-ચંદ્રની શોભા રૂપ નાસિકાને છેદી આ-
યનામાં સૌન્દર્યહીન વદનની ઝાંખી કરાવ."

વિકાળ આજ્ઞા પાળવા કટાર લઇ આગળ વધ્યો. પરન્તુ ઇન્દુના
"થોભ!" શબ્દે તે પાછો ખંચાયો.

"તો શું ! બાઇ ! એ કુમારી કન્યાના શુભાશિર્વાદ લેવાનું તમારા નસીબમાં નથી ! સૌભાગ્યવતી સુન્દરીઓના સંસાર–સુખ સળગાવી તેને કલ્પાંત કરતી જોવામાંજ શું તમને આનન્દ આવે છે ?"

"હા !"

"લો ! ભલે ! તેમ કરો ! જેવી ઇશ્વરેચ્છા! ઇશ્વરેચ્છા બલિયસી!"

એક કરોડપતિની બ્હેન ! બ્હેન ! થઇને ઉછરનાર, સુકોમળ બાળા ઇન્દિરા તે આ'વી ભયંકર યાતના સહન કરવા, ધૈર્ય તથા હિંમત કયાંથી લાવે ? ભીષણ ત્રાસદાયક શિક્ષાએ તેણે તે ભયંકર શર્ત ઉપર સહી કરી. લલાટ ફોડયું. શરતમાં સૌભાગ્ય મૂકી અમૃતમય જીવનને ઝેરી બનાવ્યું કે'વો વિપરિત સંજોગ ! સંજોગનો ભોગ થઇ આ'વી રીતે કેટલીએ આર્યબાળાઓ સદ્ધર્મ, નીતિ ચૂકી અનાચારને પંથે પગલાં ભરતી હશે ? ઇન્દીરા વચનથી બંધાઇ ચૂકી. પાપીઓની પ્રપંચજાળમાં હથીઆર તરીકે યોજાવા તે નિમાઇ. સહી કરતાંજ તે "હાય કમનસીબ !" કે'તી ધરણી ઉપર ઢળી પડી.

એકકો અને બાદશાહ "પોબાર." બોલી હસતા હસતા એકેકના હાથમાં તાળી આપી ત્યાંથી ચાલતા થયા.

પ્રકરણ—૯ મું.

સાસરૂં કે પીયર !

મહેશબાબુના વૈકુંઠવાસ થયાને આજ એક અઠવાડીયું વીતી ગયું છે. જે દરમ્યાન દીનેશ અને રમેશ વચ્ચે ગાઢ સ્નેહ બંધાયો છે. આજ મહેશબાબુના મરતી વખતના શબ્દોનું પાલન કરવા સંબંધી વિચારો દીનેશ બગીચામાં બેસી દોડાવી રહ્યો હતો. એટલામાં નિત્ય નિયમાનુસાર રમેશ ત્યાં આવી લાગ્યો.

"કેમ? ભાઇ ! શું વિચાર ચાલે છે?"

"વિચાર બીજા શાના હોય? ખુનીની શોધમાં"

"પરન્તુ દીનેશ ! ગઇ કાલે મ્હેં તને જે વાત કરી હતી. તે આજ નક્કી કરી આવ્યો છું."

"શું ?"

"ત્હારે યોગ્ય એક નિર્ધન પરન્તુ સદ્‌ગુણી અને સૌન્દર્યવાન કન્યારત્ન જોઇ નાખ્યું છે."

"એમ ?"

"હા ! જો આ રહ્યો તેનો ફોટો."

રમેશે એક ષોડશવર્ષિયા બાળાની છબી દીનેશના હાથમાં મુકી. દીનેશ તેને ઘડી ભર જોઇજ રહ્યો. તેના હૃદયમાં એ હસિત વદની

લાવણ્યવતિ જડાઇ ગઇ. થોડીવારે તેણે રમેશને પ્રશ્ન કર્યો.

"રમેશ ! એનું નામ શું છે ?"

"ઇન્દીરા ! માતા પિતા હીન આ નિરાધાર બાળાને એક દયાળુ પાડોશીએ પાળી છે. હવે તે પોતાને માથેથી આ કન્યા-રત્નનો ભાર કંઇને કન્યા દઇ ઉતારવા ઇચ્છે છે." ત્હારો શો વિચાર છે ?"

"તું થોડુંજ મ્હારૂં અહિત કરવાનો છે ?"

"નહિજ."

"તો પછી તને જેમ યોગ્ય લાગે તેમ કર."

ઉપરોકત વાર્તાલાપનો આટલેથીજ અંત આવ્યો. બીજા ચાર દિવસ ગયાં. પાંચમા દિવસનું પ્રભાત થયું. આજેજ રમેશે દીનેશના લગ્ન નક્કી કર્યાં છે. દીનેશ જ્યારે પૂર્ણાનન્દમાં છે, ત્યારે બિચારી કમનસીબ ઇન્દુનું મ્હોં સંપૂર્ણ ઉતરી ગયું છે. તે પોતાની એક માત્ર સહચરી દુરી સાથે અત્યારે કરૂણ-વાર્તાલાપ કરી રહી હતી.

"હાય ! હવે આપણે વિખૂટા થઇશું." ઇન્દુ રડતી રડતી બોલી.

"શું કરીએ ! જેવો દૈવસંયોગ ! બાકી તમામ ભાઇને સમજાવવામાં મ્હેં કશુંજ બાકી રાખ્યું નથી."

"એમાં તમારો કશો વાંક નથી. દોષ મ્હારા ફૂટેલા દૈવનો ! જે ભાઇ પોતાની પરણેલ પત્નીનો ન થયો. તે વળી ભગિનીનો તો થાયજ ક્યાંથી ?"

"પરણીને તો જવાનાં પરન્તુ અમારી યાદ નહિં ભૂલતાં." દુરી ગદ્ ગદ્ કંઠે બોલી......

"ના......બા..........ના......"

ઇન્દીરા અને દૂરી એકેકને ભેટી પુષ્કળ રડયાં. મંડળના બે સભ્યો ઇન્દુના બનાવટી પાલક માબાપ બન્યા. દીનેશ અને ઇન્દુ વર્યાં. "મ્હોટી વયની સુતા તો હવે સાસરેજ શોભે! વળી તમે પણ એકલાં જ! એટલે હવે આપને ત્યાંજ રે'શે." વગેરે વગેરે વચનો કહી ઇન્દુના ખોટા માબાપ ઇન્દુને પોતાની સાથેજ લઇ જવા દીનેશને આગ્રહ કરવા લાગ્યા. રમેશે પણ એમાં સંમતી આપી. દીનેશનું દિલ તો કયારનું ઘુંઘટવાળી ઇન્દીરાનું મુખ-દર્શન કરવા આતુર થઇ રહ્યું હતું. તેમજ ઇંદીરા પણ હવે આ પાપાલયમાં પળ વાર રે'વા ઇચ્છતી ન હતી. એટલે પછી પૂછવુંજ શું? સાસરે સિધાવતી ઇન્દુના અંતરમાં ન હતી હોંસ! કે નહતો હર્ષ! પોતાના પિતાના ખૂની સાથે સંસાર માંડવાની વાતજ તેને કંપાવતી હતી. તેમજ બે વરસનું ટુંકું સૌભાગ્ય (પેલી ભયંકર શર્તની રૂએ) તેની નજર સન્મુખ તરવરી રહ્યું હતું. દીનેશ, રમેશ, તથા ઇન્દિરાએ પાપાલયમાંથી જેવો એકજ પગ બ્હાર મૂકયો, તેવીજ ઇન્દુની પ્રેમાલ સખી દૂરી દોડી આવી. તેને ભેટી રડી અને છેવટે છૂટી પડી.

મહેશબાબુની કરોડોની મિલ્કતનો વારસદાર દત્તક પુત્ર દીનેશ બાબુના ઇન્દીરા સાથેના લગ્ન સમાચાર કલકત્તાના જાહેર વર્તમાન પત્રોમાં પ્રકટ થયા. પરન્તુ ઇન્દિરા તેજ મહેશબાબુની પુત્રી ઇન્દુમતી છે. એમ દીનેશ તેમજ કોઇ જાણતુ ન હતું રમેશે પણ એ વાત દીનેશથી ગુપ્ત રાખી હતી. દીનેશે ઇન્દુને જોઇ ન હતી, એટલે તે ઇન્દીરાને મહેશબાબુની પુત્રી તરીકે ઓળખવા ન પામ્યો પરન્તુ ઇન્દીરા તો જાણતીજ હતી કે [illegible] ક્યાં જઇ રહી છે! દીનેશનું ગૃહ

માંડયાની પ્રથમ અખિલ રાત તેને એજ વિચાર થયા કર્યો કે ! "ઓ પ્રભુ ! હું કયાં આવી ! આ તે મ્હારૂં સાસરૂં કે પીઅર ? બંને કુદરતનો આ કે'વો ચમત્કાર ! ભાગ્યની આ કે'વી અગમ્ય લીલા ! જે મકાનમાં કન્યા થઇને પોષાઇ, ત્યાંજ કાન્ત થઇને વાસો ! જ્યાં કુમારિકા ભવ ગાળ્યો ! ત્યાંજ સંસાર માંડવાનો આવ્યો ! મહીયર એજ શ્વસુરાલય ! અને દીનેશ ! એક લેખે ગણુતાં મહેશબાબુનો દત્તક પુત્ર ! બીજી રીતે ઘરજમાઇ !"

વાંચક ! વરસ તો પાણીના રેલા સમાન વહી ગયુ. દીનેશના સદ્‌ગુણોએ ઇન્દિરાના અંતરમાંનો વ્હેમ (પિતાનો ખુની) બહુ અંશે દૂર કર્યો. ઉભય દાંપત્ય યુગલ–કુરોમાં પ્રણયાંકૂરો ફુટયા. ઇન્દીરા અને દીનેશના દીલ અકેકને મળી ગયા, સ્નેહના સિન્ધુમાં સ્નાન કરવા પડેલી સુન્દરી ઇન્દીરા ! પેલી ભયંકર શર્ત ! તથા પનિ ઉપરનો વ્હેમ બંને વાત વીસરી ગઇ.

રમેશ પણુ વખતો વખત આવતો જતો હતો. પરન્તુ તે ઘણો ખરો દીનેશનેજ મળતો ઇન્દીરાને અલ્પ સંસાર સુખ ભોગવી લેવા દેવા તે ઇન્દીરાને મળતો તો ભાગ્યેજ ! અને તે વેળા કશું બોલતો નહિ.

ઉનાળાનો સખત તાપ પડતો હતો દીનેશ પોતાના હાથમાં એક સુન્દર લખાણુની ડાયરી લઇ વાંચતો વાંચતો નિદ્રાધીન થઇ ગયો હતો. ત્યાં પતિને શોધતી ઇન્દીરા આવી. ડાયરી ઉપર નજર પડતાંજ તેણીએ તે ઉંચકી લીધી પ્રથમ પાનું વાચ્યું વાંચવામાં તેને રસ પડયો અને આદિથી અંત પર્યંત તેણે તે વાંચી તેમાં દીનેશના જન્મથી માંડીને તે મહેશબાબુનું ખુન કે'વી રીતે થયું ? પોતાને મહેશબાબુએ મરણુ પથારીએ શા માટે દત્તક લીધો, વિગેરે તમામ વાત લખાયલી હતી.

ઇન્દીરાના હ્રદયમાંથી પોતાના પતિને માટે રમેશે જે ખુનીનો વ્હેમ ભરાવ્યો હતો, તે સર્વથા સાફ થઇ ગયો. ઉલટો પિતાની અંતઘડીએ સેવા–સુશ્રુષા કરનાર કાન્ત ઉપર તેને વિશેષ અનુરાગ ઉપજ્યો. તેના નયનદ્વયમાંથી આંસુડાની હાર સરવા લાગી. પલંગ ઉપર સૂતેલા દીનેશના કપાળ ઉપર અચાનક ઉષ્ણાશ્રુનુ એક ટીપુ પડી ગયું. તે તુર્તજ જાગી ઉઠયો. પ્રિયતમા ઇન્દીરાના હાથમાં પોતાની ડાયરી નિહાળી. તેની આંખમાં આંસુની ધારા જોઈ, પ્રિયાને ઉરસરસી દાબી તે પૂછવા લાગ્યો.

",દેવી ! આ શું ? તું રડે છે શા માટે ?"

એજ વેળા ઇન્દીરાને પોતે કોણ છે ? તે જાહેર કરવા ઇચ્છા થઇ. પોતાના પતિથી પોતે કેટલીક વાત ગુપ્ત રાખે છે એમ જાણી તેને અતિ દુઃખ થયું. પોતાને ભયંકર શર્તથી પરણાવનાર રમેશનો ભેદ ખોલી દેવા વિચાર થયો. તે બોલી...

"નાથ ! આજ પર્યંત હું છેતરાઇ. આપણી સાથે દગો રમવામાં આવ્યો છે."

અને ઇન્દીરા આગળ ભેદ ખોલે, તે પ્હેલાં તો બારીમાંથી કોઇએ એક પાનુ ફેંક્યું. તે પલંગમાં પડયું. જે

"ચોકટના એકકા.'

નું હતું. જેને જોતાંજ દીનેશ તપાસ કરવા બ્હાર દોડયો. થર થર કાંપતી ઇન્દિરા એકલી પડતાં, ત્યાં એક રાક્ષસી મુર્તિ આવી ઉભી રહી. ઇન્દીરાએ તેને જોઇ. તેની લાલ માણેક જેવી આંખોમાંથી અગ્નિના કીરણો છુટી રહ્યા હતાં. તે ચોકટનો એકકો ! જાતેજ હતો.

ઇન્દીરા પોતાની શર્ત ભુલી, વચન તોડી, મંડળનો ગુપ્ત ભેદ દીનેશને ન કહે, તેની યાદ દેવડાવવા તે

આવી હતી. આમ દીનેશના ઘરમાં પણ છૂપી જાસુસી ચાલી રહી હતી. ઇન્દિરા એ ભયંકર મુર્તિને જોતાંજ ચીસ પાડી પલંગમાં બેહોશ થઇ પડી.

બ્હારથી દીનેશ દોડી આવ્યો. મોઢા ઉપર જળ છાંટયા પછી થોડીવારે ઇન્દીરા જાગૃત થઇ "શું હતું!" એમ પૂછતાં તેણે પોતાના મૃત માતપિતા સાંભરવાથી રડવાનું અને બ્હીવાનું બ્હાનું બતાવ્યું.

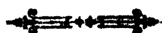
દીનેશે વધુ પડપૂછ ન કરી પરન્તુ તેજ દિવસથી તે ચતુર પુરૂષને પોતાની પ્રિયતમા ઇન્દીરા ઉપર સજ્જડ શંકા બેઠી. ઇન્દીરાને મહેશ બાબુના ખુની મંડળ સાથે જરૂર કોઇ સંબંધ છે. એમ તેની કલ્પનામાં તરતજ આવી ગયું. તેજ દિવસથી તેણે ઇન્દીરાના પ્રત્યેક પગલાં, અને વર્તન પ્રતિ બારીક લક્ષ આપવા માંડયું.

જોત જોતામાં બે વર્ષ પૂરા થયા. દીનેશને ત્યાં શુધી તો ઇન્દીરા તરફથી કંઇ નવું જાણવા જેવું મળ્યું નહિ. પરન્તુ એ બીજાજ વર્ષની છેવટની રાત્રિએ પોતાની ભયંકર શર્ત પાળવા રમેશ આવ્યો, અને ચાલાક ઇન્દીરાએ પોતાના પતિની છાતી વિંધવાને બદલે પોતાના દુષ્ટ ભાઇની (રમેશની) છાતી વિંધી નાંખી. છેવટે આ બનાવ સાવચેતીથી જોઇ રહેલા દીનેશને જોતાંજ ઇન્દીરા મુર્છાંગત થઇ જમીન પર પડી ગઇ. અને તેની ચોળીના ગજવામાંથી એક તેર પોતાની કેટ દીનેશના હાથમાં આવી. એ બધું આપણે પ્રકરણ પહેલામાં વાંચી ગયાં.

એ તેર પાનાની કેટ, તથા ઇન્દીરાએ કરેલા રમેશના ખુનને ધ્યાનમાં લેતાં એક વર્ષ ઉપર બનેલો બનાવ! અને ઇન્દીરા ઉપરનો વ્હેમ દીનેશના દીલમાં સજ્જડ થયો.

આ ઉપરાંત દીનેશને ઇન્દીરા ઉપર શક આવવાનો એક પ્રસંગ આગળ બન્યો હતો. જે નીચે પ્રમાણે.

પ્રકરણ–૧૦ મું.

"સ્નેહમાં શંકા!"

ઇન્દીરાના સાસરાવાસને એક વર્ષ વીત્યા કેડે પેલી ડાયરી–વાંચન અને શંકા નિવારણનો પ્રસંગ બન્યો પરંતુ તે પછી ભાગ્યેજ ૭ માસ નહિ વીત્યા હોય! તેવામાં દીનેશને ઇન્દીરા ઉપરના સંશયમાં પુષ્ટી મળે એવો એક બનાવ બન્યો.

વીલ તથા કરારપત્રના બે કીમતી કાગળીયા શોધી આપવા રમેશ વારંવાર ઇન્દીરાને સતાવવા લાગ્યો. પરન્તુ ઇન્દીરા! પવિત્ર હૃદયની ઇન્દીરા! એ ચોર–કર્મ કરવા હમેશ નિર્બળ તેમજ નિષ્ફળ નીવડતી ઇન્દીરાના શંકાશીલ વર્તન પછી તે બે પત્રોને બહુજ સંભાળ પૂર્વક પોતાની પાસે અને પાસેજ રાખતો. તથા ખૂની તથા એક્કાના મંડળને શોધવા ગુપ્ત રીતે તનતોડ પ્રયત્ન કરતો હતો. પરન્તુ સ્નેહીના રૂપમાં શયતાનની ગરજ સારનાર રમેશ તેની યુક્તિઓથી જાણુકાર થઈ તેના બધાજ દાવો ઉંધા વાળતો હતો. આમ દીનેશ! ઇન્દીરા કે રમેશ ત્રણેમાંથી કોઇ પણ હજુ જીત પોતાના દાવમાં ફાવી શક્યા ન હતા. રાત્રિના સુમારે સાડા દશ થયા હશે! રમેશ આવ્યો. તેના સખ્ત દબાણે કરી ઇન્દિરા વીલ શોધી આપવા ચથરને પગે ઉભી થઇ. લાયબ્રેરીવાળા ખંડમાં ટેબલ ઉપર લેમ્પ ઝગઝગાટ બળી રહ્યો હતો. ખુરસી ઉપર દીનેશ બેસી એક પુસ્તક વાંચી રહ્યો હતો.

ત્યાં મચની બારીમાંથી કોઇએ પિસ્તોલ મારી. જોકે આ'ર કરનારનો ઇરાદો દીનેશનું ખૂનજ કરવાનો હતો, છતાં ઇશ્વરેચ્છાથી તે સહજ બચી ગયો. ગોળી ટેબલ ઉપર બળતા લેમ્પમાં વાગી, લેમ્પના કકડે કકડા થઇ ગયા. કાચના કટકા દીનેશને વાગતા બચી ગયા. સફાળો દીનેશ પુસ્તક પડતું મુકી ટેબલ ઉપર પડેલી પિસ્તોલ લઇ ઉભો થઇ ગયો. દીપક બુઝાઇ ગયો. ઇન્દીરાના રસોડામાંથી ફાનસ લેવા દીનેશ અંધારામાં દોડ્યો પરન્તુ તેની અત્યંત અજાયબીની અંદર રસોડામાં ઇંદિરા તેમજ ફાનસ કોઇ નહતું. સર્વત્ર અંધારૂંજ અંધારૂં !

ગાઢ અંધારામાં દીનેશને ગોળી મારનારને શોધી કાઢવો દુષ્કર જણાયો. પ્રવેશ દ્વાર શોધવા ફાંફાં મારી રહ્યો. એટલામાં તેની નજર તિજોરીવાળા ઓરડામાં પડી. પોતાના કીમતી કાગળીઆ વાળો કોટ તેમાં ભેરવેલો છે, એ તેને યાદ આવ્યું. ઓરડાની ફાટમાંથી પ્રકાશની એક આછી રેખા બ્હાર પડતી હતી. દીનેશ અધીરા હૃદયે ત્યા દોડ્યો. પિસ્તોલનો બ્હાર કરનાર વ્યકિતજ એ કાગળ ચોરવા આવેલી હોવી જોઇએ એમ તેણે અનુમાન કર્યું. એક હાથમાં ભરેલી પિસ્તોલ લઇ તે ત્યાં ગયો. રસોડાનુ ફાનસ ત્યાં બળી રહ્યું હતું તેના અજવાળામાં દીનેશે તે ચાવી લઇ તીજોરી ઉઘાડવા મથતી મુર્તિને સ્પષ્ટ નિહાળી. પિસ્તોલ તેના હાથમાંથી હેઠે પડી ગઇ. " કોણ ઇન્દીરા ? "

ઇન્દીરા પતિને જોઇ બેબાકળી બની ગઇ. તે કશું બોલી શકી નહિં.

" શું ખોળો છે ? ઇન્દુ ! કીમતી કાગળો તો જો...આ રહ્યાં. મ્હારા કોટમાં છે. ત્હારે કામ જોઇએ છે. નહિ વારૂ ? "

ઇન્દુનું હૃદય ભરાઇ આવ્યું. તેને ગળે ડુચો ભરાયો, જીભ તાળવે ચ્હોંટી ગઇ. પવિત્ર હૃદયની છતાં સંજોગને લઇ અપવિત્ર કાર્ય કરતાં તેનો હાથ કંપી રહ્યો હતો. ઝળઝળીયાં ભરાયલી તેની આંખો તેના સુશિલ સ્વામી પ્રતિ જોઇ રહી હતી. ઇન્દીરા! અનિચ્છાએ પતિ સાથે દગો રમી રહી હતી. પતિનો પ્રેમ અને વિશ્વાસ ગૂમાવી રહી હતી.

" ઇન્દીરા ! તું મ્હને સાચા પ્રેમથી ચ્હાય છે ? "

" હૃદય ચીરી ખાત્રી કરો ! " ઇન્દીરાનો રૂંધાયલો કંઠ ખુલ્યો.

" તો પછી ત્હારાં આ રૂદન ! અને યોગ્ય અવર્તનનો ભેદ મને કહી દે. "

"હા ! કહી દેને ! પરન્તુ...પરન્તુ...પ્રાણેશ ! ક્ષમા કરો ! એટલીજ ભિક્ષા માગું છું. જોકે તમારી આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરી પાપભાગી થાઉં છું, એ હું જાણું છું, છતાં મ્હારા હૃદયના ભેદી ઉભરા તમારા આગળ નથી દાબી શકતી. હાય ! હતભાગ્ય !" કહી ત્યાંજ ઇન્દીરા ઢળી પડી.

આજ વેળા દીનેશને ઇન્દીરાના સ્નેહમાં શંકા લાગી. એક વાર તેના મગજમાં ઇન્દીરા ઉપર બળાત્કાર કરી માહીતી મેળવવા વિચાર આવ્યો. "શું ઇન્દીરા દુષ્ટ મંડળની ગુપ્ત જાસુસ તો નહિ હોય !" તેનાથી મ્હોટેથી બોલાઇ જવાયું.

"ના ! દીનેશ ! ઇન્દીરા પવિત્ર છે." એક ગયબી અવાજ તેજ વેળા તેના સાંભળવામાં આવ્યો.

"કોણ ?" દીનેશ પિસ્તોલ લઇ ચોંક્યો, એક કાળી મુર્તિ તેની સામેથી આવી. દીનેશનો પિસ્તોલ વાળો હાથ નીચે રાખવા સુચવતી

તે વ્યક્તિએ પોતાનો બુરખો ખોલ્યો..."જો ! દીનેશ ! હું કોણ છું ? મ્હારા શબ્દો સાચાં પડશે. વેશ્યા જ્યોતિબાળાના વચનમાં વિશ્વાસ રાખ !"

થોડી વારે એ કાળી મુર્તિ ચાલી ગઇ. દીનેશને રમેશના હાથ-માંથી છોડાવનાર જ્યોતિ ! તે એજ હતી.

દીનેશને ગોળી મારવાના ઇરાદે આવેલા રમેશની પૂંઠ તેણે પકડી હતી. શયતાની મંડળમાં એ સભ્ય તરીકે જોડાઇ પરોપકારના કાર્ય કરતી હતી.

પ્રકરણ—૧૧ મું

" દયાની શિક્ષા ! "

વાંચક સ્નેહી ! પ્રસ્તુત પ્રકરણ પ્રથમ પ્રકરણના અનુસંધાન રૂપે છે. જ્યારે રમેશનું ખુન ઇન્દીરાના હસ્તે થયું, અને બેહોશ ઇન્દીરાના ચોળીના ગજવામાંથી દીનેશને પેલી તેર પાનાની કેટ મળી આવી, ત્યારે તેને બારીકાઇથી નિરખવા લાગ્યો. તેરે તેર પાના ચોકટના હતા. અન્ય કોઇ પણ જાતનું ચિહ્ન પાનાઓ ઉપર ન હોવાને લીધે દીનેશ કેવળ એટલીજ અટકળ કરી શક્યો કે નક્કી ઇન્દીરા પણ આ ગુપ્ત મંડળના દમાનો ભોગ ઇચ્છા–અનિચ્છાએ પણ બનેલી છે. ઇન્દીરાએ પોતાની ઉપર વ્હેમ ન આવે એ વિચારે તેણે તે કેટ સંભાળપૂર્વક

પાછી તેણીના ગજવામાં મુકી દીધી. એટલામાં ઇન્દીરાએ બેશુદ્ધિમાં જ પાસું બદલ્યું. તેના પોલકાના બારીક વસ્ત્રમાંથી બાંહ્ય નીચે દીધેલો ડાંમ સ્પષ્ટ દેખાતો હતો. દીનેશે તે જોયો, તે ભાગ ખુલ્લો કરી ધ્યાનપૂર્વક અવલોક્યો. તે નિશાની કેટમાં પંઝાના પાનાને મળતી આવતી હતી.

હજુ દીનેશ સંભાળપૂર્વક એ ચિહ્ન તપાસે તે પ્હેલાં તો ઇન્દીરા જાગ્રત થઇ. પતિને પોતાના ગુહ્ય ભાગના ગુપ્ત ચિહ્ન પ્રતિ અવલોકતો જોતાંજ તે બેઠી થઇ ગઇ. અસ્તવ્યસ્ત થયેલ ચીરો સરખાં કર્યાં. માથા ઉપરથી ઉડી ગયેલો છેડો ઓઢયો. તે પછી તે બોલી.

" તમે શું જોતા હતા ? ને હજુ જોઇ રહ્યા છો ? "

" ત્હારા હાથ ઉપરનું એ ભેદી ચિહ્ન ! "

દીનેશના મ્હોંમાંથી એ શબ્દો બ્હાર પડયા, તેવોજ ઇન્દીરાનો હાથ તેની ચોળીના ગજવામાં પડયો, ચતુર દીનેશ ચેતી ગયો, કે ઇન્દીરા પોતાની કેટ સહીસલામત છે કે નહિ ? તે તપાસે છે. અને હતું પણ તેમજ. કેટને સુરક્ષીત જોતાંજ તેનો અડધો જીવ ઠેકાણે આવ્યો. તે બોલી.

" શું તમે એ નિશાની જોઇ ? "

" હા ! ઇન્દીરા ! હું ત્હને આજલગી વિશ્વાસુ ધારવામાં સખ્ત ઠગાયો. "

" કેમ ? "

" તું મહેશબાબુના ખૂની મંડળ **ચોકટના એક્કાની** છૂપી જાસુસ છે. "

" તમે ! આ શું બોલો છો ? "

" સત્ય કહું છું ! કહે, રમેશનું ખુન કરવાનું ત્હને શું પ્રયોજન ?"

" મ્હારું સૌભાગ્ય સંરક્ષણ ! તમારી જીવન-રક્ષાર્થે ! "

" એટલે ! "

" રમેશ ! સ્નેહી નહી પણ શયતાન છે. તમારું ખુન કરવા તે આવ્યો હતો. "

"રમેશ ! અને તે મ્હારૂં ખૂન કરવા આવેલો ? એ વાત માન્યામાં આવેજ કેમ ?"

"અત્યારે નહિ તો ભવિષ્યમાં આવશે."

"રમેશ પર આરોપ મૂકતાં પ્હેલાં ત્હારી પાસે એનો શો પૂરાવો છે."

"પુષ્કળ ! કારણ ! રમેશને હું આજકાલની નહિ, પરન્તુ મ્હારા જન્મથી ઓળખું છું. પરન્તુ અફસોસ ! કે એ બધું હું તમને અત્યારે કહી શકતી નથી."

"ત્યારે તું દુષ્ટના મંડળમાં સામેલ છે, એ વાત તો સાચીને ?"

"હા ! પિશાચ-મંડળનું હું એક હથીઆર છું."

દીનેશ ઇન્દીરાની આવી હિંમત ભરી કબુલતથી હેરત પામી ગયો તેના દીલમાં નિશ્ચય થયો, કે ઇન્દીરા આ પાપી મંડળમાં સંજોગનો ભોગ થઇ સંડાઇ ગઇ છે. પરન્તુ ફીકર નહિ ! એનીજ મારફતે આગળ પગલાં ભરવાં ઠીક થઇ પડશે, ધારી તે કશું બોલ્યો નહિ. ઇન્દીરાને ત્યાંજ થોભવાનું કહી, તે દિવાનખાનામાં ઘાયલ થયેલ

રમેશના શબની તપાસ કરવા પાછો ફર્યો, પરન્તુ અત્યંત અજાયબીની અંદર તેને માલમ પડયું, કે રમેશનું શબ ત્યાં ન હતું.

વાંચક ! રમેશની સાથે આવેલા માણસો રમેશને બહુવાર થયા. છતાં પાછો ફરેલો ન જોતાંજ શોધવા અંદર આવ્યા હતા. અને ઘાયલ સ્થિતિમાં તેને ઉપાડી ગયા હતા. ઘા ખભા ઉપર થવાથી તે બચી જવા પામ્યો હતો. દીનેશને ઇન્દીરા ઉપર વ્હેમ આવે એવું એક કારસ્તાન તેઓ જતાં જતાં કરી ગયા હતા. અને તે એક ચિઠ્ઠી તેઓ ત્યાં મુકી ગયા હતા. દીનેશે તે ઉપાડી. વાંચી.

"દીનેશ !

ઇન્દીરા એકકાના મંડળની એક છુપી સભ્ય છે.

ત્હારા પરમ મિત્ર રમેશ સાથે તેને આડો વ્યવહાર છે. રમેશ ત્હને "ઇન્દીરા ! મંડળમાં છે !" એ વાત કહી દે, એ ધાકે ઇન્દીરાએ તેનું ખૂન કરવા ધાર્યું હતું. પરન્તુ ઇશ્વર કૃપાએ એ બચી ગયો છે. અમે એકકાના માણસો કે જે ઇન્દીરાની મદદે આવ્યા હતા તેઓજ ઇન્દીરાના કે'વાથી રમેશના શબને ઉપાડી ગયા છીએ. શકિત હોય તો સ્હામી છાતી ધરી મયદાનમાં પડજે !"

લી૦ ચોકટનો એકકો.

ઇન્દીરા ઉપર સંશય લાવવાનેજ આ બનાવટી કાગળ મુકીજવામાં આવ્યો છે એમ પામી જતાં દીનેશને વાર ન લાગી. પરન્તુ આ બધી ખટપટમાં તેને ઇન્દીરાની સ્થિતિ સૂડી વચ્ચે સોપારીના જેવી લાગી. મંડળે હવે ઇ મ્હારેજ હાથે ફસાવવા આ ભયંકર પ્રપંચજાળ

પાથરી છે, એમ તે ચેતી ગયો. તેને પણ એક વાર રમેશ સાથે ઇન્દીરા આડો સંબંધ ધરાવતી હોય, એમ શંકા ઉપજી હતી. પરન્તુ બદમાસોના આ ખુલ્લા પત્રે તે સમુળગી દૂર થઇ, ગેન કેન પ્રકારેણુ ઇન્દીરાનો ભેદ જાણી, તેને દગાખોરોના પંઝામાંથી છોડાવવી ! એવો દીનેશે દઢ નિશ્ચય કર્યો. તે ઇન્દીરાની પાસે ફર્યો, ઇન્દીરા તેના આવવાનીજ વાટ જોઇ રહી હતી.

" રમેશનું શબ ગૂમ થયું છે. " દીનેશ બોલ્યો.

" શું ત્યાં નથી ? "

" ના ! ચોકટના એક્કાના માણસો તેને ઘાયલ સ્થિતિમાંજ લઇ ગયા છે. "

" ઓ પ્રભુ ! " ઇન્દીરાએ કપાળે કર ઠોકયો.

" ઇન્દુ ! આ મુઝવણુ તું મટાડી શકે એમ છે ! રમેશના જીવનથી ત્હને ગેરલાભ થવાનો સંભવ લાગે છે. ત્હારે માથે વિપત્તિનું મહાન વાદળ તૂટી પડે એમ જણાય છે. નહિતો એ'ના મ્હોતનો પયગામ સાંભળવા તું આટલી આતુર કેમ જણાય ? ઇન્દુ ! તું દીલ ખોલીને મ્હારી સાથે વાત કર ! ત્હારૂં તમામ દુઃખ હું દૂર કરીશ. "

" નાથ ! શું કરૂં ? મન તો બહુજ થાય છે, કે જાણે હમણાંજ હૃદય ખોલી બધું કહી દઉં ! પરન્તુ ના ! તેમ થઇ શકતું નથી. આ અભાગિની એક ભયંકર શર્તથી બંધાયલી છે. "

" ભલે ન કહે ! પરન્તુ એટલું તો જણાવ, કે રમેશની હયા-તીથી તને શું ગેરલાભ છે ? "

" મ્હને ? મ્હારા કરતાં ગેરલાભ તો તમને વિશેષ છે, રમેશ પોતાના મિત્રનું ! મ્હારા સૌભાગ્ય સૂર્યનું શબ જોવા મ્હાય છે. "

" ઇન્દુ ! તું આ શું બોલે છે ? "

" સત્ય ! "

" દીવાની તો નથી થઇ ગઇ ? "

" ખુન કરતી વખતે થઇ ગઇ હતી ? પરન્તુ અત્યારે તો નથી... નાથ ! વ્હાલા ! કૃપા કરી તમે જરા બ્હાર જાવ. મ્હારા વ્યાકૂળ ચિત્તને શાન્ત થવા દયો. "

દીનેશ ઇન્દીરાને એકલી મુકી ત્યાંથી અન્ય ખંડમાં ચાલ્યો ગયો. તે પછી પાછળ ઇન્દીરા પણ ઉઠી. રમેશ પોતાના હાથમાંથી બચી ગયો અને પોતે વચનભંગ કર્યું, તે માટે મંડળ તેને કે'વીક ભીષણ શિક્ષા કરશે, એજ વિચારે તેને ગાંડી બનાવી. સ્હામેના એક મ્હોટા આયના તરફ તે એકાએક દોડી...

" હા ! આજ તે ક્રૂર રાક્ષસ રમેશનો ફોટો ! અફસોસ ! ભોળા ભરથારને કયાં ખબર છે કે એના મ્હોતથી મ્હને જેટલું સુખ થાય છે, તેથી વિશેષ એ'ના મ્હોતથી એક વ્યકિતને દુઃખ થાય છે... અને ઓ ! હા ! તે વ્યક્તિ ! તે આજ ! મ્હારી અભાગિની ભાભી ! ચંદ્રિકા ! "

દીવાની ઇન્દુને આયનામાં પોતાની ભાભીની છબી આલેખાયલી નજરે પડી. કેમ જાણે છિન્ન ભિન્ન વેશવાળી રડતી ચંદ્રિકા ન્હાની નણંદ પાસે પોતાના પતિના અપકૃત્યો બદલ ક્ષમા માગી તેના જીવન-દાન માટે ચરણે પડી દયાની ભિક્ષા ન માગતી હોય !

ચંદ્રિકાની આ દીન, હીન અને કંગાલ કરૂણ દશાનું પ્રતિબિંબ નિહાળતાંજ દિવાની ઇન્દુ શુદ્ધિ ખોઇ બેઠી...ને ગાંડાંની માફક લવારા કરવા લાગી..."ઓ ! હા ! પરોપકારી ભાભી ! ત્હારા આ હાલ કરનાર કોણ ? ત્હારા લલાટને ફોડવા મ્હેં શું ઓછું કર્યું છે ? ના... ના–હવે કંઈ નહિ કરૂં ! ત્હારે ખાતર હું સર્વ સહીશ...પરન્તુ હવે એ ત્હારા અધમ રસ્તે ગયેલા કાન્તને નહિ છેડીશ ! ક્ષમા કર ! દેવી ! **દયાની ભિક્ષા** ત્હારે ન માગવાની હોય ! તે તો મ્હારા જેવી નિર્ભાગીનીઓને કહી ઇન્દીરાએ આયના ઉપર પડતું નાખ્યું આયનો ફૂટી ગયો. ઇન્દીરાનું માથું લોહીલોહાણ થઇ ગયું, એક કારમી ચીસ તેના મુખમાંથી નીકળી ગઇ અન્ય ખંડમાં સૂતેલા દીનેશના વિચારો અટકયા. તે દોડી આવ્યો. લોહીથી તરબોળ ઇન્દુને તેણે ઉંચકી લીધી. માથા ઉપર સજ્જડ પાટો બાંધી દીધો. પાટો બાંધતાં બાંધતા તે સજળ નયને ઇન્દીરાના વદન પ્રતિ જોઇ બોલ્યો. "વ્હાલી ! ત્હારો આ દીનેશ ! ત્હને જરૂર એકવાર પ્રાણના ભોગે પણ છોડવી સુખી કરશે !"

પ્રકરણ—૧૨ મું.

"સાન્મત્ર કે સયતાન ?"

રમેશનું ખૂન થયાને આજે બીજી રાત્રિ હતી. દીનેશ પોતાના શયન ભુવનમાં સૂતો હતો. પરન્તુ ચિન્તાતુર ઇન્દીરાને પળે પળે એકકાનાં માણુસો પોતાને પકડવા આવશે એમ ભણકારા વાગી રહ્યા હતા. તેની આંખો અર્ધી મિંચાઇ હશે. ત્યાં તો બારણા ઉપર કોઇના ભેદી ટકોરા વાગવા લાગ્યા. વ્યાકુળ ચિત્તવાળી ઇન્દીરાએ ડરતા હૃદયે અને કંપતા કરે દ્વાર ખોલ્યું, આવનાર એકકા તરફથી ત્રણ રમણી હતી. તેઓના બુરખાઓમાં અનુક્રમે તીરી, ચોગ્ગો અને દૂરી ગુંથાયલા હતા.

ચોગ્ગો નવીન યુવતી હતી. બાકી તીરી તથા દૂરીથી આપણે પરિચિત છીએ. તીરી અને ચોગ્ગો બહાર બેઠાં. દૂરી ધ્રુજતી ઇન્દીરાને શૃંગાર ભુવનમાં લઇ ગઇ.

વાંચક ! પાપાલયમાં પ્રીત આંવનાર જીવન સખી દૂરીને જોતા ઇન્દીરાનો ભય કંઇક દૂર થયો. દૂરીએ આંસુ ભરી આંખે ઇન્દીરાને એકકાની કઠોર આજ્ઞા સંભળાવી દીધી.

"ઇન્દુ ! રમેશના ઘાયલ થવાનો આરોપ ત્હારે શિર હોવાથી આજ એકકાની સભા મળનાર છે. આજે તેમાં ત્હને શિક્ષા થનાર છે.

બંને સહીઓ ભેટી રડી. તે પછી દૂરી બોલી...

" ઉતાવળ કર ! બ્હાર મોટર તૈયાર છે. મંડળના વસ્ત્રોથી વિભૂષિત થઇ ઇશ્વર ભરોસે ચાલ. કારણ ? તે વિના છૂટકો નથી. "

જ્યારે એક બાજુ ઇન્દીરા અને દૂરીનો ઉપરોક્ત હૃદયભેદક વાર્તાલાપ ચાલી રહ્યો છે, ત્યારે બીજી બાજુ ચોગ્ગાને ત્યાંજ બેસવાનું કહી...નંબર ૩ ની રમણી મકાનમાં ફરવા લાગી. ફરતાં ફરતાં તે દીનેશના શયન ખંડમાં આવી લાગી. ઉંઘતા દીનેશને તેણે ઢંઢોળ્યો. અર્ધ ઉંઘમાંથી આંખો ચોળતા ઉઠેલા દીનેશે પોતાની પાસે એક કાળી આકૃતિને ઉભેલી જોઈ ને તે કંઇ બોલે તે પ્હેલાં તો નં૦ ૩ ની રમણીએ ટેબલ ઉપર બળતું ફાનસ તેજ કર્યું. બુરખો ઉંચો થતાંજ તેનો પ્રકાશ રમણીના વદન ઉપર પડયો.

" કોણ ? જ્યોતિ ? " દીનેશથી બોલાઇ જવાયું.

" હા ! સત્વર ઉઠો "

" કેમ ? "

" શત્રુમંડળમાં આજ જવું છે ? "

" શી રીતે ? "

" હું લઇ જઇશ. "

" ચાલો ! "

" સબુર ! પરન્તુ તે પ્હેલાં મ્હારી એક શર્ત સ્વીકારવી પડશે ? "

" તે શું ? "

" આખા મંડળને તમે પકડો ! તેમાં કેવળ એકજ વ્યક્તિને મ્હારે હવાલે કરવી. "

" તે કોણ ? "

" તે હું તેજ વખતે માગી લઇશ. "

" વારૂ ! કબુલ ! લે આ વચન. "

" તો સાંભળો...તમે દ્વાર પાસે બેસેલી રમણીને બેશુદ્ધ કરી તેનો પોશાક પ્હેરી ચાલો. ગુપ્તમંડળની સભા આજે તમારી ઇન્દીરાને શિક્ષા કરનાર છે. "

" શું કરવું ? " તે ટુંકાણમાં સમજાવી જ્યોતિ વેગપૂર્વક ચાલી ગઇ. બ્હાર ઉભેલી મોટરકારને વ્હેમ ન પડે તેમ વધુવાર થોભાવવા તે તેની સાથે વાતે વળગી. નં૦ ૩ ની રમણી તે જ્યોત હતી.

બીજી બાજુ જ્યારે તીરીની રમણીને બહુવાર થયા છતાં ન આવેલી જોઇ, ત્યારે તે સમાચાર દૂરીને જણાવવા તે ચોગ્ગાની યુવતી ઇન્દીરાના શૃંગારખંડમાં ગઇ, ચોગ્ગાને ઇન્દીરાને સજ્જ થવામાં મદદ કરવાનું કહી દૂરી નં૦ ૩ ની રમણીને શોધવા બ્હાર આવી. ત્યાં તો દીનેશનો લોખંડી હાથ તેના ગળા ઉપર પડયો. બીજીજ પળે તે બેહોશ થઇ ગઇ.

ભુલથી દીનેશે અંધારામાં ચોગ્ગાની રમણીને પકડવાને બદલે તીરીનેજ બેશુદ્ધ કરી દીધી ક્લોરોફોર્મે પોતાનું કાર્ય કર્યું. દુરીને એક ખંડમાં બંધ કરી, દીનેશે તેના કપડાં પ્હેરી લીધાં. દુરીના ડ્રેસમાં તે તૈયાર થઇ ગયો. એટલામાં ઇન્દીરા પંઝાના બુરખામાં સજ્જ થઇ. ચોગ્ગા સાથે નીકળી. થોડેથીજ દુરી ઉર્ફે દીનેશ તેની સાથે થઇ ગયો. બ્હાર તીરી ઉર્ફે જ્યોતિ ઉભેલીજ હતી. ચારે રમણી મોટરમાં બેઠી. મોટર પૂરતી ઝડપે દોડવા લાગી.

ઇન્દીરા ઉર્ફે પંઝો જ્યારે દુરીને પોતાની પાપાલયની સખીજ સમજતી હતી, ત્યારે જ્યોતિ ઉર્ફે તીરીની રમણી યોગ્ગાનેજ દીનેશ સમજતી હતી. પરન્તુ દીનેશ દુરીના વેશમાં છે, એ ઘોંટાળો કોઇ જાણતું ન હતું.

મોટરકાર વેશ્યા જ્યોતિબાળાના મકાન પાસે આવી અટકી. ચારે રમણી અને મોટર ડ્રાઇવર તેમાંથી નીચે ઉતર્યા. કળ દબાઇ, વેશ્યા જ્યોતિનો માળ પાંચેને લઇ જમીનમાં ઉતરવા લાગ્યો. જોતજોતામાં તેઓ પાંચે એક્કાની ભવ્ય સભામાં આવી રહ્યા.

મંડળના પ્રત્યેક સભ્યો પોતપોતાના ચિહ્ન વાળી ખુરસીઓ ઉપર ગોઠવાયાં. દીનેશ ઉર્ફે દુરી પણ રમણી મંડળમાં ભરાયો હતો. તેની પાસે તીરી રમણી ઉર્ફે જ્યોતિ બેઠેલી હતી. 'જ્યોતિની એક બાજુ દુરી તો બીજી બાજુ યોગ્ગાની રમણી હતી. છતાં જ્યોતિ તો યોગ્ગાને દીનેશ તરીકે ધારી રહી હતી. દીનેશના હાથમાં અત્યારે સાત બ્હારની ભરેલી પિસ્તોલ હતી, તે આજે પ્રાણના ભોગે પણ આ બદમાસ મંડળની બાતમી મેળવી જવા આવ્યો હતો.

ગુહનેગાર પંઝો ઉર્ફે ઇન્દીરાની ખુરસી આજે **ચોકટના એકકાના** ઉંચા આસનની બરાબર સ્હામે, અને બધાથી ખાસ જુદીજ મુકવામાં આવી હતી. થોડી વારમાં ત્યાં મંડલના સંચાલક અને સ્થાપક એકકાના દર્શન થયા. તેની સૌથી આગળ બાદશાહ ચાલતો હતો.

સર્વેના બેઠાં પછી એકકાએ બાદશાહને ગુહનેગાર માટે જે કંઇ ફરિયાદ કરવાની હોય, તે "જણાવવાનું કહ્યું, બાદશાહ ઉભો થયો. એકકાએ તેને પ્રશ્ન કર્યો.

"તમે દીનેશને ત્યાં કયે વેશે અને ક્યારે ગયા હતા?"

"પરમ દિવસે રાત્રિના! અને આ વેશે!"

એટલુંજ બોલતાં બાદશાહે પોતાનો કાળો બુરખો દૂર કર્યો.

"કોણ? રમેશ? મ્હારો સ્નેહી?" દીનેશ તેને બાદશાહના વેશમાં જોતાંજ મનમાં પોકારી ઉઠયો.

"અફસોસ! આજ પર્યંત હું રમેશને સન્મીત્ર માનવામાં સજ્જડ ઠગાયો. ઇન્દીરાનુ કહ્યું સત્ય પડયું રમેશ એકકાનો જમણો હાથ! અને બાદશાહ તરીકેની ભૂમિકા બજવે - છે." તે લાલપીળો થઇ ગયો. સ્વાગત બબડયો "હરામખોર! એ તે સન્મિત્ર કે શયતાન?"

"વારું પછી શું થયુ?" એકકાએ આગળ પ્રશ્ન કર્યો.

"રમેશના વેશે હું ઇન્દીરાને રાત્રે મળ્યો. તેની બે વર્ષની મુદત પૂરી થવાથી મ્હેં તેને દીનેશનું ખુન કરવાની શરત યાદ દેવડાવી પરન્તુ તે હડીલીએ શરત તોડી બેધ્યાન એવા મ્હને એણે ઠાર મારવા ઘા કર્યો. પરન્તુ તે ખભામાં વાગતાં હું ઘાયલ થઇને બચી ગયો. વિકાળ મ્હને ત્યાંથી તે પછી ઉઠાવી અહીં લાવ્યો."

"ઇન્દીરા! શું આ વાત સત્ય છે ને ત્હેં કરેલી શરત તોડી?"

"હા!"

શું? કીધેલો કરાર ન ગણકાર્યો! ઓફ! ત્હારે એ માટે મ્હોતને ભેટવું પડશે."

રમેશની વાતથી દીનેસ ઇન્દીરા રમેશનું ખુન કરવા કેમ માંગતી હતી. તે પામી ગયો.

ઇન્દીરા નિર્દોષ છતાં દૈવી સંયોગે આ મંડળમાં બળાત્કારે સભ્ય બની છે. તથા ત્હેની નિશાની પંઝાની છે તેની તેને ખાત્રી થઇ. મામલો અણી ઉપર આવતાંજ તે પોતાની પિસ્તોલ લઇ યાંહોમ કરી ઝુકવા અને ઇન્દીરાને બચાવી લેવા તૈયાર થઇ રહ્યો.

ચોગ્ગાને દીનેશ ધારી તીરી ઉર્ફે જ્યોતિએ તેના કાનમાં કહ્યું ! "દીનેશ ! સાવધ !"

પરન્તુ જ્યોતિને કયાં ખબર હતી કે દીનેશ તો દુરીના વેશમાં છે. તેની આ ભુલે રંગમાં ભંગ પાડયો. ચોગ્ગાને જ્યોતિ ઉર્ફે તીરી ઉપર વ્હેમ આવ્યો. "મ્હને દીનેશના નામથી પોકારી સાવધ રે'વાની સૂચના કરનાર નક્કી એ કોઇ વેશધારી જાસુસ હોવો જોઇએ, અને પોતાના માણસને બદલે ભુલથી તે મ્હને બોલાવી રહ્યો છે." એમ પલકમાં તે પામી ગઇ, ચોગ્ગાની રમણી તે સાથેજ ઉભી થઇ ગઇ.

"નામદાર ! થોભો ! ગુન્હેગારને શિક્ષા તથા તેનો અમલ કરતાં પ્હેલાં મ્હારી શંકાનું સમાધાન થવું જોઇએ. મ્હને કોઇ જાસુસ ગુપ્ત વેશે આટલામાં આવ્યો હોય એમ શંકા પડે છે."

જ્યોતિ ! અને દીનેશના આશ્ચર્યની વાત ! આપણે કયાંથી કલ્પીએ ? જ્યોતિ ચોગ્ગાની રમણીના વેશમાં દીનેશને ન જોતાંજ, ઉલ્ટી પોતાની ગોઠવેલી બાજી ધુળમાં મળેલી જોઇ, હતાશ થઇ. એટલુંજ નહિ, પરન્તુ પોતે હાથે કરી સંકટમાં આવી પડી, કારણ? દીનેશનું તેણે નામ દીધું હતું ! એટલે તેની સાથે તે મળી ગઇ હોવી જોઇએ, એમ એક્કાને સમજતાં હવે વાર લાગે એમ ન્હોતું. પરન્તુ તે એમ ગાંજી જાય એમ ન હતી? "દીનેશ ! ન આવ્યો તો ભલે !" પોતાનું અને ઇન્દીરાનું બંનેનું રક્ષણ કરવા તેણે જાતે કમ્મર કસી. સાડીમાંથી ભરેલી પિસ્તોલ તેણે ખેંચી કાઢી.

"બાદશાહ ! તમામના બુરખાઓ ઉપડાવી તપાસ કરો ? કોઇ બદમાશ પકડાય, તો તેને હાજર કરો."

જ્યોતિ અને દીનેશ સિવાયના તમામે પોતપોતાના બુરખાઓ એક્કાની આજ્ઞા થતાં તર્તજ ખોલી નાખ્યા. બાદશાહની નજર દુરી અને તીરી ઉપર પડી. તે આગ્યો. દુરીના મોઢા ઉપરથી બુરખો ખેંચી લીધો. પોતાના વેશમાં પિસ્તોલ લઈ દીનેશ ઉભેલો હતો.

"કોણ ? દીનેશ ?"

"હા ! રમેશ ! દગાખોર ! દોસ્ત ! સ્નેહીની ગરજ તો ઠીક સારી ! બબ્બે વર્ષ પર્યંત મ્હારી બાજીઓ ધુળમાં મેળવનાર દગાબાજ ! આજ ઠીક સપડાયો છે."

રમેશ ઉર્ફે બાદશાહના હાથો ઉંચા થઇ ગયા, એકકો પણ બખ-બીન આંખે જોઇ રહ્યો. ઇન્દીરા પોતાના વ્હાલમને આવી ભેટી પડી.

મંડળના તમામ સભ્યો આભા બની ગયા હતા પરન્તુ ચતુર બિકાળીએ ધીરેથી દીનેશની નજર ચૂકાવી પિસ્તોલના ઘોડા ઉપર આંગળી મુકી. જ્યોતિએ તેને જોયો. બુરખો કાઢી નાખી તેણે બિકાળ ઉપર વ્હાર કર્યો. ગોળીથી વિંધાઇ બિકાળ તરફડી પડયો. દીનેશ પોતાની જીવન-રક્ષક જ્યોતિને જોઇ રહ્યો.

"કોણ ? જ્યોતિ ! તું !" એકકાના મુખમાંથી ઉદ્ગાર બ્હાર પડયા.

"હા...હા..."

"બેવફા !" રમેશ બોલ્યો.

"ચૂપ ! બેવફા તો તું છે. બિચારી ચંદ્રિકા...છોને પતિએ વૈધવ્યના કષ્ટો વેઠે, તે કોને પાપે ?"

"સૌ સૌના કર્મે !"

"એમ ? ઠીક ! દીનેશ બાબુ ! આ તમામ બદમાશ મંડળને પેલી રસી વડે બાંધો, અને આ બે બહાદુર વીરનરોને (એક્કા–બાદશાહ) સરકારી જેલખાનાની હવા ખાવા લઇ ચાલો..."

દીનેશે તમામ મંડળને રસી–બધ્ધ કર્યું. પરન્તુ જેવો તે ચોકટના એક્કા તથા બાદશાહને પકડવા પિસ્તોલ લઇ આગળ વધ્યો, તેવોજ એક ભયંકર અવાજ થયો. આખા ઓરડામાં ધુમાડાના ગોટેગોટા ફરી રહ્યા. જ્યારે ધુમાડો દૂર થયો, ત્યારે ત્યાં દીનેશની બાજનજરની અંદર એક્કો, અને બાદશાહ બે નહતાં.

"જોઇ લેવાશે ! દીનેશબાબુ, હવે તમે સત્વર બ્હાર ચાલો."

પકડાયલો સરદારહીન સોનેરી ટોળીને લઇ જ્યોતિ, ઇન્દુ, તથા દીનેશ બ્હાર નીકળ્યા. ઘરભેદુ જ્યોતિ માર્ગના ભોમીયા તરીકે ઠીક કામ લાગી. પકડાયલી દુષ્ટ મંડળીને દીનેશે પોલીસને હવાલે કરી. તે પછી જ્યોતિ, ઇન્દીરા અને દીનેશ ત્રણે પોતાને મકાને જવા લાગ્યા.

એક્કાની મંડળીના થોડાક માણુસોને દીનેશ નામના એક શ્રીમાન નવયુવાને પકડયા છે, એ વાત તેજ દિને શહેરના પત્રોમાં છપાઇ ગઇ. કલકત્તામાં દીનેશનું નામ ઠેર ઠેર ચર્ચાઇ રહ્યું.

"ચોગ્ગાને ભરોસે હું ભૂલી ! અને તેથીજ આવો ગોટાળો થવા પામ્યો. પરન્તુ દીનેશબાબુ ! તમે દૂરીનો પોશાક ક્યાંથી લાવ્યા ?" જ્યોતિએ દીનેશને પૂછ્યું.

'તેને બેહોશ કરીને."

"શું તમે દૂરીને બેહોશ કરી હતી ?" ઇન્દીરા એટલું પૂછતાં પૂછતાં ગળગળી ગઇ ગઇ.

"હા ! કેમ વારૂ ?"

"ચાલો ! ચાલો ! મ્હને બતાવો કે તેને પછી તમે કયાં કેદ કરી છે ?"

"આપણા ત્રીજા માળના એક ખંડમાં."

ઇન્દીરા ત્યાં જવા દોડી. દીનેશને જ્યોતિ એકએકની સ્હામે જોઇ રહ્યા. જ્યોતિ બોલી...

"દીનેશ ! ઇન્દીરાને તમે ઓળખી ?"

"ના ! કેમ !"

"એજ મહેશબાબુની પુત્રી ઇન્દુમતી."

"શું ?" દીનેશ આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થયો.

"હા ! વધારે જાણવું હોય તો ચાલો."

"પણ તમે એ કયાંથી જાણો ?"

"એને અને મ્હારે નિકટનો સંબંધ છે." એ મ્હને નથી ઓળખી શકતી, પરન્તુ હું એને ઓળખી ગયો છું."

"જુઓ ! કોઇનો રૂદન ધ્વનિ સંભળાય છે. દોડો !" જ્યોતિ બોલી,

"હા ! ચાલો !"

દીનેશ અને જ્યોતિ ત્રીજે માળે જ્યાં દીનેશે દૂરીને બેશુદ્ધ કરી પૂરી હતી, ત્યાં જવા પગલાં ભર્યાં. થોડે જતાંજ એક ખુલ્લા ઓરડા આગળ દીનેશ સ્થંભ્યો.

"કેમ ! અટક્યા કેમ ?"

"જ્યોતિ ! ગજબ થયો છે."

"શું ?"

"તિજોરી ભાંગેલી છે. મહેશબાબુએ સોંપેલો એક કીમતી કાગળ તથા વીલ ચોરાઇ ગયા છે."

"હેં !"

"હા ! ઓહ ! ઉપર ઇન્દુનો સાદ આવે છે. ચાલો પછી થઇ રે'શે."

જ્યોતિ અને દીનેશ ઉપરના માળે ગયા. વાંચક ! ઇન્દીરા તેમની પ્હેલાં દોડી હતી. તે વખતે બદમાશ રમેશ ઉર્ફે ચોકટનો બાદશાહ દુરીને સતાવી રહ્યો હતો. દીનેશને ચેતાવી દેવામાં એનોજ હાથ છે, એમ તેને શક ગયો હતો.

એટલામાં તો ત્યાં ઇન્દીરા આવી પ્હોંચી. દુરીના ઉપર ગુજરતો જુલ્મ તે ન જોઇ શકી...

વાંચક ! ભેદનો પડદો આવોજ ખુલે છે. મંડળમાં દુરી તરીકે ફસાનાર અબળા તે રમેશ ઉર્ફે રજનીની પત્ની અને ઇન્દીરાની નિર્ભાગી ભાભી ચંદ્રિકા હતી.

દુષ્ટ ભાઇના હાથમાંથી ભાભીને બચાવવા ન્હાની નણંદ ઇન્દીરા આવી લાગી. રમેશ તેને જોઇ દોડયો. જેમ એક સિંહ શિકાર ઝાલે તેમ તેણે ઇન્દીરાને ચોટલેથી પકડી...કારી ખંજર કમર પટામાંથી ખેંચી કાઢયું. "કમજાત ! વચનનો ભંગ કરનાર ! તુંજ મ્હારૂં ખુન કરવા તૈયાર થઇ હતી કેમ ?"

ઇન્દીરા સપડાઇ. બિચારી ચંદ્રિકા પતિને ઇન્દીરાને છોડી દેવા વિનવવા લાગી.

"નાથ! ક્ષમા કરો! એની ભૂલને માટે જો ઇચ્છા હોય તો આ દુઃખીની ચંદ્રિકાને ઠાર કરો."

"ટહાપી નહિ! કમનસીબ ઇન્દુ! મરતાં પ્હેલાં બતાવ કે વીલ ક્યાં છે?" પાપી રમેશે પોતાની પ્રિયાને ઠોકરે મારી પ્રશ્ન કર્યો.

"તેની મ્હને મુદ્દલ ખબર નથી."

"સાચું બોલ! જો જીવવા માગતી હોય તો હજુ કહી દે."

"પરન્તુ! ભાઇ! હું જાણુતીજ નથી."

"તો...મરવાને તૈયાર થા."

"નહિ! નહિ! પ્રભુ...બચાવો...બ્હેનના લોહીમાં હાથ બોળી અઘોર પાપના ભાગી બનતા પ્હેલાં લાંબો વિચાર કરો."

"નહિ."

ખુની રમેશનું ખંજર ઉંચકાયું. તેના એક હાથમાં ચોટલેથી સાહેલી ધ્રુજતી ઇન્દીરા હતી. ઘુંટણીએ પડેલી ચદ્રિકા આ નિર્દય હત્યાકાંડ ન જોઇ શકી. તેણે આંખો ઉપર બે હાથ દાબી દીધા.

ખુની રમેશનું ખંજર ઇન્દીરાની છાતી વીંધી આરપાર નીકળી જાય, તે પ્હેલાં તો ત્યાં દીનેશ ને જ્યોતિ આવી ઉભા રહ્યાં. જ્યોતિ "હાં હાં કરતી રહી!" અને ઉશ્કેરાયેલા દીનેશે પ્રિયાને બચાવવા શયતાન સ્નેહી ઉપર વગર વિચારે ગોળી છોડી. રમેશ લોહીલોહાણ થઇ જમીન ઉપર પટકાઇ પડયો.

"ઓ નાથ!" કે'તાંજ ચંદ્રિકા તેના શબ ઉપર પડી.

"ઇન્દીરા! ઇન્દીરા!" દીનેશે તરફડતા રમેશ પ્રતિ નિહાળી રહેલી ઇન્દુને બોલાવી.

ઇન્દુની આંખમાંથી આંસુની ધારા વહી જતી હતી. તે બોલી... " ઉતાવળા કાં થયા ? હાય, પરન્તુ તમને ક્યાં ખબર હતી કે મરનાર રમેશ તેજ મ્હારો ભાઇ રજની હતો. "

" શું રમેશ તે રજની ? " દીનેશ આશ્ચર્ય મુદ્રાથી બોલ્યો.

" હા ! બાદશાહ, રમેશ, તથા ડોકટરની ભૂમિકા ભજવનાર એજ મહેશબાબુનો ચીરંજીવી રજનીકાન્ત ! " જ્યોતિએ કહ્યું.

" અને આ કોણ ? " દીનેશે રજનીની શબવત થઇ પડેલી સ્ત્રી પ્રતિ જોઇ કહ્યું.

" એ મ્હારી કમનસીબ ભાભી...ચંદ્રિકા ! "

" આ પ્રભુ ! ત્યારે મ્હેં આ શું કર્યું ? " દીનેશ ગળગળો થઇ ગયો. આ દરમ્યાન જ્યોતિએ ઘાયલ થયેલ રમેશના ઘા ઉપર પાટો બાંધી દીધો. પરન્તુ રમેશ ઉર્ફે રજની હવે આલોકનો થોડીજ વારને માટે મ્હેમાન હતો. ગોળીએ તેની ધોરી નસ કાપી નાખી હતી. ઝેર આખા શરીરમાં ફેલાઇ રહ્યું હતું.

" ભાભી ! " ઇન્દીરા શબવત્ બની પતિના દીલ પર પડેલી ચંદ્રિકાને બેઠી કરવા ગઇ.

પરન્તુ ભાભી ક્યાં હતી ? પતિનું કરૂણાજનક મૃત્યુ જોવા તે ન્હોતી રહી. કવિ જયદેવની પત્નીના પ્રસંગની માફક તેનો પ્રાણ તેના તનપિંજરને છોડી ચાલ્યો ગયો હતો ! ધન્ય છે સતી ચંદ્રિકા !

વાંચક ! ત્યારે હવે પ્રશ્ન એજ રહ્યો કે એ વેસ્યા જ્યોતિ કોણ ?

પ્રકરણ—૧૩ મું.

" છેલ્લો દાવ ! "

" ચંદ્રિકા ! દેવી ! મ્હને ક્ષમા કર ! " મરણશય્યા પર પડેલો મૃત્યુનો મ્હેમાન રજની પાપથી પસ્તાઇ બોલ્યો.

"બાઇ ! એ તો ગઇ." ઇન્દિરાથી એટલુંજ કે'તાં રડાઇ જવાયું.

" શું ગઇ ? મ્હારી એ અભાગિની પ્રિયતમા આલોકને તજી ગઇ ! ઓહ ! હું આ શું સાંભળું છું...દીનેશ...આમ...આવો ! જો કે મ્હારો લાંબો ઇતિહાસ કે'વા હું નથી જીવી શકવાનો, છતાં જો કોઇ અગત્યની બાબત પૂછવી હોય તો પૂછી લો. "

" વીલ ક્યાં છે ? "

" વીલ ? શું તમારી પાસે નથી ? "

" નહિ ! ચોરાઇ ગયું છે. "

" ક્યારે ? "

" તું આવ્યો ત્યારેજ. "

" ઓહ ! તો જરૂર તે એકાના હાથમાં ગયું હોવું જોઇએ... દીનેશ ! તમારા હાથમાંથી છટકી આગે બંને ગુપ્ત રસ્તે થઇને મહેશ બાબુના, મ્હારા આ પિતાના મકાનમાં આવ્યા હતા. તેમાં હું મંદિ-

કાની ચીસે અહીં આવ્યો હતો, મ્હને વીલની મુદ્દલ ખબર નથી. પરન્તુ મોટે ભાગે તે......ઓ...હા...વિ...બો ! ”

ગયો, રજનીકાન્ત પોતાના પાપમય ઇતિહાસનું પાનું સરખું યે કહ્યા વિના ચાલ્યો ગયો. તે પછી દીનેશ જ્યોતિ તરફ પાછો ફર્યો...

“ જ્યોતિબાળા ! હવે તમારો ભેદ પણ ખોલી દ્યો. ”

“ દીનેશ બાબુ ! મ્હારી જીવનકથા પણ અતિ લાંબી છે. આવો ! આગળના ખંડમાં એ નિરાંતે આપને કહું. ” દીનેશ તથા ઇન્દીરા જ્યોતિની જીવન કથા સાંભળવા જેવો એ ખંડ છોડી આવે, તેવોજ તેમને કાને કોઇનો ઉપર આવવાનો અવાજ સંભળાયો. ત્રણે સાવધ થઇ ગયાં. લોહીલોહાણ ઓરડામાંજ છૂપાયાં. થોડી વારે આજુબાજુ નજર નાખતી એક વ્યક્તિ ત્યાં આગળ આવી. રમેશ ઉર્ફે રજનીના શબને જોતાંજ તે ચમકી.

“ કોણ ? બાદશાહ ? ત્હારું ખૂન ? ”

વાંચક ! બાદશાહના ખૂન ઉપર આ છેવટના આંસુઓ વરસાવનાર અન્ય કોઇ નહિ પણ ચોકટનો એક્કો પોતેજ હતો. વીલ તથા કરાર પત્ર ચોરી લઇ જઇ, તેણે વીલની નવી કોપી બનાવી હતી. જે પોતાના જમણા હાથ બાદશાહને બતાવવા તે અહીં આવ્યો હતો.

પ્હેલીજ વાર એક્કાએ પોતાનો બુરખો ઉતાર્યો. પાસેની એક બીટી ઉપર ભેરવ્યો, જ્યોતિ, ઇન્દીરા અને દીનેશ તેને તેના મૂળ સ્વરુપમાં આજ વખતે જોઇ શક્યા. તે પુરુષ ન હતો; પરન્તુ એક લાવણ્યમયં લલના હતી ! દીનેશ ! તો તેને જોઇ આભોજ બની ગયો.

પરન્તુ એથી પણ વધારે આશ્ચર્યમાં તો ઇન્દીરા અને જ્યોતિ પડી ગયાં. કારણ ? તે કોણ છે ? ને તેઓ બંને તુર્ત ઓળખી ગયા.

માથાનો પરસેવો લૂછી. તથા પોતાના જમણા હાથ રજની ઉપર બે આંસુ પાડી, તેનું વૈર વાળવાની પ્રતિજ્ઞા લઇ તેણે પોતાનો બુરખો પાછો ઓઢી લીધો. તેજ વેળા પિસ્તોલ સાથે દીનેશ ત્યાં ધસી આવ્યો.

" ખબરદાર ! "

ચાલાક એક્કાએ દીનેશને હાથતાળી આપવાના ઇરાદાએ પેલું બનાવટી વીલ તથા કરારપત્ર ગજવામાંથી કાઢી નીચે ફેંકી દીધાં. દીનેશ તે લેવા નીચે વળ્યો. તેજ વેળા દીનેશને ધક્કો મારી એક્કો છ પાંચ અગીઆરા ગણી ગયો.

ત્યારે આટલો વખત સુધી જ્યોતિ શું કરતી હતી ? ચોકટના એક્કાનું મુખ—દર્શન થતાંજ ને ધીરેથી દીનેશનું મકાન છોડી ગઇ હતી.

ઇન્દીરાએ દીનેશને બેઠો કર્યો, દીનેશે હર્ષભેર ઇન્દીરાનો કરારપત્ર ફોડયો. વાંચ્યો. જેમાં મંડળની તમામ આજ્ઞાઓ જીવનપર્યંત પાળવા ઇન્દીરાએ સહી કરી હતી. દીનેશે ઇન્દીરાના દેખતાંજ તે ફાડી નાખ્યો. તે પછી તેણે ઇન્દીરાને બતાવવા તેના પિતાએ કરેલું વીલ ફોડયું. પણ અરે આ શું ! વીલની અંદર મહેશબાબુની મિલ્કતના વારસદાર તરીકેની જગ્યાએ દીનેશનું નહિ પણ રજનીકાન્તનું નામ હતું.

" દગો ! વીલ બનાવટી છે. " દીનેશ પોકારી ઉઠયો.

બીજીજ પળે તે ઇન્દીરા પ્રતિ જોઇ બોલ્યો..." જ્યોતિ ક્યાં ? "

" મ્હને ખબર નથી. "

તરતજ દીનેશ એક શબ્દ વધારે બોલ્યા વિના ખરૂં વીલ હાથ કરવા **ચોકરના એક્કાની** પૂંઠે પડયો. પેલું ખોટું વીલ ત્યાંજ રહી ગયું. ઇન્દીરાએ તે ઉંચકી લીધું. પોતાના પતિદેવ ઉપર તેને શંકા આવી. શું " લક્ષ્મી દેખી મુનીવર ચળે ! " એમ તો નહિ બન્યું હોય ? વળી રજનીનું ખૂન પણ એમણેજ કર્યું છે. ત્યારે શું મ્હારા પતિ દગાબાજ તો નહિ હોય ? " અમંગળ શંકાઓ હૃદયમા ધરતી ઇન્દીરાએ બાપ–ભાભીની અંતિમ ક્રિયા કરી તેમના શબને ઠેકાણે પાડયા. **ચોકરનો એક્કો** આમ પોતાનો **છેલ્લો** દાવ રમવામાં ફાવ્યો.

પ્રકરણ—૧૪ મું.

" વિષપાન ! "

દીનેશને થાપ આપી છટકેલો એક્કો ત્રણ દાદર ઉતરી જેવો મકાનના દ્વાર ખોલવા જાય છે, તેવોજ પાછળથી તેને કોઇ બેદી હાથે ઝાલ્યો. અંધારામાં એક્કો તે કોણ છે ? તે ન જોઇ શક્યો. બળપૂર્વક તેણે પોતાને પકડનારના હાથમાંથી છટકવા આંચકા માર્યા. પરન્તુ વ્યર્થ ! તરતજ તેણે પોતાના બુરખાના કપડામાંથી એક નહાની પીન ખેંચી કાઢી. પકડનારના હાથમાં તે ઘોંચી દીધી.

ટાંકણી વાગતાંજ પકડનારનો પંજો ઢીલો પડ્યો. તુર્તજ એક્કો દ્વાર ઉઘાડી નાઠો. એક્કાને આવી રીતે અટકાવનાર અને પકડવા પ્રયત્નનાર જ્યોતિજ હતી. ઉપરથી આવતો દીનેશ તેને મળ્યો.

"જ્યોતિ ! તું આહીં શું કરે છે ?"

"તમે નીચે શા માટે આવ્યા ?"

"બદમાશ એક્કો આપણને ઠગી ગયો છે ચાલ બનાવટી છે."

"તો ચાલો ! અત્યારેજ તે મ્હારા હાથમાંથી છટકી નાઠો છે."

ઇન્દિરા કે જે આ વાતચીત દાદરમાં ઉભી રહી સાંભળતી હતી. તે પણ એ બેઉની પૂઠે ઘર ત્યાગી નીકળી. આ પ્રમાણે ઇન્દીરા, દીનેશ, અને જ્યોતિ ત્રણે એક્કાને પકડવા છૂટયા.

આગળ એક્કો અને પાછળ ત્રણે દોડતાં દોડતાં તેઓ વેશ્યા જ્યોતિબાળાના મકાન પાસે આવ્યા. ગુપ્ત પ્રવેશ દ્વારથી માહિતગાર તમામ પુનઃ એકવાર એક્કાના એ ગુપ્ત મંડળના ચાંપના મકાનમાં આવી લાગ્યાં. એક્કાએ એ તમામને પોતાની પાછળ આવેલાં જોયાં ન હતાં. દીનેશ, જ્યોતિ અને ઇન્દીરા ત્રણે અંધારા રસ્તામાં જુદે જુદે રસ્તે ચઢી છૂટા પડી ગયા.

પોતાના ખાસ ઓરડામાં આવતાંજ તેણે બુરખો કાઢી નાખ્યો. હવે તે એક સૌન્દર્યવાન ભરયુવાન સુન્દરી દેખાતી હતી. તેણે એક પ્યાલામાં અમુક ઔષધિ કાઢી ટેબલ ઉપર મુકી. ગાઢ વિચારમાં પડી ગઇ. થોડી વારે તે ઉભી થઇ. વીલની મુળ કોપી કાઢી...દેવતાની સળગતી સગડીમાં તેને બાળી ભસ્મિભૂત કરવાના વિચારે તેણે તે વીલનો કાગળ ટેબલ ઉપર મુકયો. સગડી સળગાવી. "ખલાસ! દીનેશનો હકક સાબીત કરતાં આ ખરૂં વીલ આજે ઠેકાણે થાય છે."

આટલું બોલી તેણે સળગતી સગડીમાં વીલ મુકી દીધું. વીલ ભડભડાટ બળવા માંડયું. તેની સાથેજ તે એક્કાની ભૂમિકા ભજવતી રમણી ખડખડાટ હસી પડી.

ત્યાંજ "જ્યોતિ" આવી રહી! બળેલા વીલની રાખોડી બતાવતો ચોકટનો એક્કો બોલ્યો..."ખલાસ! દીનેશ...ખેલ ખલાસ."

પણ દીનેશને બદલે ત્યાં જ્યોતિને ઉભેલી જોતાંજ તે ઉભી થઇ ગઇ.

"કોણ જ્યોતિ!"

"હા ! બિન્દુ ઓળખાણુ પડે છે ?"

પોતાનું સત્ય નામ એક અણજાણી અબળાને મોઢે ઉચ્ચારાયલું સાંભળી એકકો આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઇ ગયો.

વાંચક ! હવે તું ઓળખી ગયો હશે, કે **ચોકરના એકકા** તરીકે કામ કરનાર વ્યક્તિ તે મહેશબાબુની મ્હોટી પુત્રી ઇન્દુની અને રજનીની બ્હેન **બિન્દુમતિ** હતી.

"તું...તું...તમે...કોણ ?"

"જો ! હું કોણ છું ?"

જ્યોતિનો સુન્દરી વેશ ગયો. એક પુરૂષ વ્યક્તિ અત્યારે ત્યાં ઉભેલી હતી. બિન્દુ તેને જોતાંજ "ઓહ ! કોણ ! મ્હારા નાથ જયન્ત !" કે'તાંજ બેશુદ્ધ થઇ પૃથ્વી ઉપર પડી.

બરાબર આજ વખતે રસ્તો શોધતા શોધતા ઇન્દીરા અને દીનેશ ત્યા આવી લાગ્યા. બેહોશ રમણી જમીન ઉપર પડેલી હતી. એક પુરુષ તેને શુદ્ધિમાં લાવવાનો ઉપચાર કરી રહ્યો હતો.

"કોણ દીનેશ ?" પુરૂષ વ્યક્તિ પોકારી ઉઠી.

"હા ! અને તમે ?"

"હું જ્યોતિ ! દીનેશબાબુ ! મ્હારાં ભેદ હવે જોઇ લ્યો. જુઓ આ જમીન ઉપર પડેલી બેહોશ રમણીને તમે ઓળખો છો ?"

"નહિ !"

"હું ઓળખું છું." કે'તાંજ ઇન્દીરા ત્યાં આવી. "એજ ! એજ ! નાથ ! મ્હારી કમનસીબ મ્હોટી બ્હેન બિન્દુ !"

"ઉફ્ ચોકટનો એકકો!" જયન્ત બોલ્યો.

"વારુ ! ઇન્દુ ! મ્હને ઓળખી શકે છે ?" જયન્તે પૂછ્યું.

"હા ! જ્યોતિ સ્વરૂપે વિરાજતા જયન્ત બાબુ...મ્હારી બિન્દુના સ્વામીનાથ."

"શું બિન્દુ તમારી સ્ત્રી થાય ?" દીનેશે પ્રશ્ન કર્યો.

"હા ! અને તેને શોધવા જ આ જ્યોતિનો વેશ ધરવો પડયો."

આ દરમ્યાન ચોકટનો એકકો ઉર્ફે બિન્દુમતી જાગૃત થઇ. ઇન્દીરા ઉપર તેની નજર પડી...

"ઓ મ્હારી મોટી બ્હેન !" કે'તાંજ ભોળી અને સરળ ઇન્દુ તેને ભેટી પડી.

"અફ્સોસ ! જયન્ત ! હવે શું થશે ?"

"દીનેશબાબુ ! ફિકર ન કરો ! મ્હારા પાપની શિક્ષા મ્હેં પોતેજ નક્કી કરી મુકી." કે'તાંજ પેલું ઔષધ બિન્દુ ગટગટાવી ગઇ.

"બિન્દુ ! બિન્દુ ! આ શું ?"

"વિષપાન ! પાપની યોગ્ય શિક્ષા !"

"ઓ બ્હેન !"

બે બ્હેનો ઇન્દુ અને બિન્દુ સજળ નયને એક બીજાને બાઝી પડયાં.

"દીનેશ ! એક વાત સાંભરે છે ?" જન્યતે પૂછ્યું.

"શું?"

"જ્યોતિ કરેલા ઉપકારના બદલામાં પેલું વચન અત્યારે માગે છે."

"ભલે !"

"બિન્દુમતીએ ઝે'ર પીધું છે. હવે તે ભાગ્યેજ બે દિવસ કાઢશે."

"તો !"

"ગમે તેવી પણ એ મ્હારી અર્ધાંગના છે. મરણ પછી એનું શબ પોલીસોના નહિ પણ મ્હારા હાથમાં સોંપવું. ચોકઠનો એકકો એજ હતી, એ વાત ઢાંકી દેવી."

" પરન્તુ એથી લાભ ? "

" મ્હારા નિષ્કલંક નામને, તથા કૂળને કાળું લાંછન ન લાગે. "

" તો પછી સરકારમાં કો'ની લાસ આપવી ? "

" વિકાળની ! તેનેજ એકકા તરીકે જાહેર કરવો. "

" જયન્ત તમારે ખાતર ! તમારા અનન્ત ઉપકારોના બદલામાં હું એટલુંયે ન કરૂં ! તો પછી મા'રાથી નગુણો કોણ ? લો આ વચન...જાવ જરૂર તમારૂં કહ્યું કરીશ. બિન્દુ ત્હારી પત્ની છે, તો મ્હારી સગ્ગી સાળી છે."

ઇન્દુ અને બિન્દુ બંને દીનેશના ઉદાર અંતઃકરણને માટે પ્રશંશાના ઉદ્દગાર કાઢી રહ્યાં.

પ્રકરણ—૧૫ મું.

" આત્મકથા ! "

વિષપાન કરેલ ચૌકટને એકકો કૈ બિન્દુમતી મરતાં મરતાં પોતાની આત્મકથા કહી રહી હતી.

" દીનેશબાબુ ! આજથી પાંચ વર્ષ ઉપર જ્યારે મ્હારી વય પંદરની હતી, ત્યારે મ્હારૂં વેવિશાળ કરવામાં આવ્યું હતું. પરન્તુ તે અગાઉજ મ્હને કહી લેવા દ્યો કે હું તનમાં નહિ તોપણ મનમાં તો જરૂર પતિત થઇ ચુકી હતી. શ્રીમાન પિતાજીએ મ્હારા જેવી યુવાન બાળાને શિક્ષણ આપવા એક શિક્ષક રાખેલો હતો. જેણે મ્હને બગાડી. મ્હારી પવિત્રતા ચૂકવી મ્હને અધમ પંથે ઉતારી.

એક વાર હું બગીચાના કુવેથી મ્હારી માતાની દેવ–પૂજાને સારૂં નિર્મળ જળ લેવા ગઇ. ભરેલું બેડું કેમે કર્યું મ્હારા કોમળ હાથોથી ચઢાવી ન શકી એટલામાં એ માસ્તર ત્યાં આવ્યો, " લાવો હું ચઢાવી આપું ! " કે'તાંજ તેણે બેડું ઉંચકી મ્હારે માથે મૂક્યું. અને એજ પ્રસંગે મ્હારૂં હૃદય તેણે જીતી લીધું. નિષ્કલંકીત એ'વા મ્હારા વર્તન વિચારમાં એજ બનાવે કાળુ કલંક લગાડ્યું.

સુધરેલા વિચારના માસ્તરે મ્હને પોતાની સાથે લગ્ન કરવા ઘણી વાર કહ્યું. પરન્તુ માતાપિતાને ધાકે હું એટલું નીચ પગલું ભરવાની હિમત તો નજ કરી શકી.

પરન્તુ તે પછી અમે બંને બાગમાં દરરોજ એકાન્તમાં મળવા લાગ્યા. મ્હારા પિતાએ એક વેળા તે જોઇ લીધું. તેમણે બીજેજ દિને માસ્તરને રજા આપી, મ્હારાં લગ્ન તાબડતોબ લઇ લીધાં.

હું પંદરમે પરણી, ને સોળમે વરસે પીયર તજી સાસરે ગઇ. પરન્તુ મ્હને આ મ્હારા પતિદેવ ઉપર મુદ્દલ પ્રેમ કે પ્રીતિ ઉદ્દભવી શકી નહિ. માસ્તરના અનેરાં જાદુએ મ્હારી આંખોમાં સ્નેહની ભુરકી ભરી. હું રાતદિન તેનાજ સ્વપ્ના જોવા લાગી. ત્રણ વર્ષ વીત્યાં છતાં હું એ માસ્તરની મોહન-મુર્તિને ન ભુલી અને એક ભયંકર રાત્રિએ એકાએક એ માસ્તર મ્હારા મકાનમાં આવ્યો. મ્હને તેણે પોતાની સાથે ન્હાસી આવવા સમજાવી, અને મ્હેં મુર્ખીએ પણ વગર વિચારે તેમ કરવા હા પાડી.

કામાન્ધો નૈવ પશ્યતિ ! તેમજ

પ્રેમાન્ધો નૈવ પશ્યતિ !

પ્રેમમાં આંધળી હું અમૃત રસને તજી હળાહળ પીવા લલચાઇ. દેવ જેવા સ્વામીને છોડી એક અણજાણ્યા રાક્ષસ સાથે ન્હાસી જવા તૈયાર થઇ. ખરેખર તે બોલવામાં એક કુશળ નાટય-નટની જગ્યા સાચવનાર, વર્તનમાં રાક્ષસ હતો. તેની મ્હને પાછળથીજ ખબર પડી. પરન્તુ જ્યારે ઠોકર વાગી અને આંખો ખુલી, ત્યારે બહુજ મોડું થઇ ગયું હતું. સઘળું રંધાઇ ચૂક્યુ હતું. વિશેષમાં હું તે વેળા નિરાધાર હતી.

અમે બેઉ હોંસભેર નાઠા. એક દૂરના શહેરમાં તે મ્હને લઇ ગયો, જ્યાં સુધી મ્હારા અંગ ઉપર ઝવેરાત હતું ત્યાં સુધી તો ઠીક ઠીક ચાલ્યું

પરન્તુ તે ખુટતાંજ અમારા પ્રેમમાં દિન પર દિન પત્થર પડતો ગયો. એક રાત્રે એ પુષ્કળ મદ્યપાન કરી કોઇ એક નીચ માણસને પોતાની સાથે લઇ આવ્યો. મ્હને બતાવતાં તે નરપિશાચ માસ્તર પેલા કોઇ છેલ છબીલા લાલને કે'વા લાગ્યો,

" જુઓ ! આ રત્નનો સોદો કરવાનો છે. "

માસ્તર પૈસા ખુટતાં મ્હને આ અજાણ્યા પ્રદેશમાં આ એક અજાણ્યાને વેચી રહ્યા છે, એ સાંભળતાંજ મ્હને એક કમકમાટી છુટી. હું ધ્રુજી. મ્હેં ઘણએ કાલાવાલા કર્યા, પરન્તુ નિર્દય અને પ્રેમ નહિ પરન્તું પૈસા-પ્રેમી માસ્તરે આખરે મ્હને વેચી.

હું એકનું ઉચ્છિષ્ટ ભોજન અન્યને ત્યાં આવી. બીજે દિને મસ્તર પૈસા લેવા આવ્યો. કાંઇ કારણસર તેને તકરાર થઇ, અને તેમાં તેનો જાન ગયો. ક્રૂર માસ્તર પોતાની કરણીના ફળ ભોગવી પ્યારો પ્રાણ ગુમાવી કિરતારના દરબારમાં પોતાના કાળા કૃત્યોનો જવાબ દેવા રવાના થયો.

તે લ્હેરીલાલ પુન મ્હને આ કલકત્તા શહેરમાં લઇ આવ્યો. પાછળથી મ્હને માલમ પડયું કે તે એક કન્યાદલાલ હોઇ સારી છોકરીને વેશ્યાને ત્યાં વેચી ગુજરાન ચલાવે છે, મા'રૂં પણ તેમજ થયું કલકત્તાની સુપ્રસિદ્ધ વેશ્યા જ્યોતિબાળાને ત્યાં મ્હને વેચવામાં આવી. બે માસના સખ્ત ત્રાસ, જુલ્મ, દબાણ અને નિર્દય વર્તને મ્હારૂં ધૈર્ય અંતે ડોકાવ્યું. હું તે પછી વેશ્યા બની. જો કે પિતાનેજ ત્યાં ન્હાસી જઇ તેમને પગે પડી માફી માગવા એક વેળા વિચાર થયો; પરન્તુ પાછળથી ઉગ્ર પિતાજીની સાક્ષાત્ ક્રોધ-મુર્તિનો ચિતાર ખડો થતાંજ તે ફળાઇ ગઈ. આને લોહી ચાખ્યું. તેને તેમાં મિષ્ટતાં લાગી. મ્હનેયે થોડા દિવસ પછી એ નીચ ધંધામાં મધુરતા લાગી,

નવલકથાના શોખીનોએ નીચલું નોવેલ
ખાસ વાંચવુંજ જોઇયે.

વીરસીંહની વીરતા

સચીત્ર અર્ધ ઐતિહાસિક નવલકથા તેમાં આવેલાં
થોડાક પ્રકરણોના નમુના,

તરૂણ ઘોડેસ્વાર.	અજબ રણરંગ.
જનાની જેલ.	રાજ્ય પ્રાપ્તિ.
પાપીની પ્રેમ યાચના.	આત્મ કથા.
અસહ્ય અન્યાય.	રંગમાં ભંગ.
દેશનિકાલ.	શોધાર્થે પ્રયાણ.
ભયંકર ખુન.	એકાંત મીલન.
શત્રુનો પરાજય.	અદ્ભૂત વીરત્વ.
અપૂર્વ સાહસ.	

ત્રણ સુંદર ચીત્રો, પાકું પુંઠું, પૃષ્ટ ૨૫૦ છતાં મુલ્ય
માત્ર રૂપીયો સવ્વા

ભારત વર્ષમાં અનીતી વધવાનું કારણ શું છે. અજ્ઞાન બાળાઓને અનીતીના ખાડામાં કેવી નિર્દયતાથી ધકેલી દેવામાં આવે છે, અને તેની કેવી શોચનીય હાલત થાય છે, તેનું જીવતુ જાગતું હૃદય દ્રાવક.

ચીત્ર તમે શેમાં જોશો? વાંચો અને વંચાવો.

કુલસમની આત્મકથા, પાંચીની કરૂણ કહાણી,

પંચબાલીકા

આન્દીનો અરણ્યાલાપ, પ્રજ્ઞાનુ શીલખંડન, શ્રીમતીનો શોકવિલાપ.

આ વાર્તાઓ અવશ્ય વાંચીને આવી આફતોમાં ફસાઇ પડેલી અનાથ બાળાઓનું રક્ષણ કરવા તૈયાર થાઓ. મુલ્ય માત્ર ચાર આના, ફકત પાંચ આનાની ટીકીટ બીડો.

ઠા. હરિલાલ અને પ્રાણલાલ બુકસેલર્સ
ટાવરરોડ તાર ઓફીસ સામે-સુરત.

એટલામાં એક વેળા ત્યાં મ્હારો ભાઇ રજની એકાએક આવી ચઢયો. તેણે મ્હને ત્યાં જોઇ. મ્હેં બાઇ આગળ મ્હારૂં હૃદય ઠાલવ્યું. રજનીએ પોતાને પિતા પોતાના વારસામાંથી બાતલ કરનાર છે, એ જણાવી તે મેળવવા પોતાની ધારેલી યુક્તિ મ્હને કહી. વેશ્યા જ્યોતિ-બાળાએ પિતાના અઢળક પૈસામાં અર્ધ ભાગ આપવાની શરતે મ્હને મુક્ત કરી પોતે પણ અમારી ટોળીમાં ભળી. અને ત્રણેયે મળી કલકત્તાની આ અંધારી ગુફામાં એક ગુપ્ત મંડળ ઉર્ફે સીક્રેટ સોસાયટીની સ્થાપના કરી. જેનો એક રસ્તો જ્યારે આટલે દૂર ઝાડીમાં આવેલો છે, ત્યારે બીજો વેશ્યા જ્યોતિબાળાના મકાનમાં, શહેરમાં આવેલો છે.

દિવસે દિવસે રજની અને જ્યોતિની મદદથી દુનિયાના ઉખાડેલ, અને નિર્દય માણસો અમારી મંડળીમાં જોડાવા લાગ્યા. બે ત્રણ રમણી પણ અમારી સોનેરી ટોળીનો શિકાર બની સર્વાનુમતે મ્હને અધ્યક્ષ તરીકે ચૂટવામાં આવી. કારણ રજનીનો વિચાર ચંદ્રિકા, તેમજ ઇન્દુ તમામને મંડળના સભ્ય બનાવવાનો હતો અને તેઓ કદાચ મ્હને ઓળખી જાય, તો ન ઇચ્છવા જોગ્ય પરિણામ આવી જાય, એ ભયે હું સદાને માટે બુરખામાં પડી. અમારા મંડળના પ્રત્યેક માણસોને ચોકટની નિશાનીના એક એક ડાંમ કઇ એક એક પાનાનો નંબર, તથા બુરખો આપવામાં આવ્યો. જેમાં ચોકટનો એકકો તે હું હતી. બાદશાહ તરીકે રજનીજ તમામ કામ કરતો. તેર પાનાની કેટ લઇ પ્રત્યેક સભ્યે સોગન ખાધા હતા, કે જાન જતાં બેવફા ન થવું.

તે પછી ભાઇ ભાભીને પિતાજીએ કાઢી મુકયાં ચંદ્રિકાને પણ રજની મંડળમાં ફસાવીને લઇ આવ્યો. અનિચ્છા છતાં તે દેવી રત્નને પણ મંડળના સભ્ય બનાવવાની ફરજ પાડવામાં આવી. દીનેશ!

જ્યારે રજની મ્હારા બાપૂ તથા ઇન્દીરાને રાત્રે ઉપાડી લાવ્યો. અને સભામાં તેમની પાસે કરારપત્રો પર સહી કરાવવામાં આવી, ત્યારે જે કમનસીબ બાળાને મંડળના ચિહ્ન છુરીનો ડાંમ દેવામાં આવ્યો હતો, તેજ એ ચંદ્રિકા હતી. અને પાછળથી તેથીજ ઇન્દીરા આપઘાત ન કરી બેસે, એમ ધારી રજનીએ તેને ચંદ્રિકાને સોંપી હતી. ભાભી-નણંદ છુરી અને પંઝાના વેરે સહીપણું બાંધી સુખ દુઃખની વાતો કરતાં હતાં. દીનેશ! જ્યારે તમારી સાથે ઇન્દીરાના લગ્ન થઇ ગયાં, ત્યારે તેને ભેટી રડનાર બાળા તે નિર્ભાગી ચંદ્રિકા હતી. બસ...હા...ને પછીનો તમામ ઇતિહાસ તમે જાણો છો."

બિન્દુએ પોતાની જીવન કથા અહીં સમાપ્ત કરી, છેલ્લો શ્વાસ લીધો.

"તો શું અત્યાર સુધી તને કોઇ ન ઓળખી શક્યું?"

"ના! મંડળનો એવો સખ્ત કાયદો હતો, કે કોઇએ પોતાનું મુખ કોઇને ન બતાવવું. તેમાં અન્ય સભ્ય તો કદાચ પણ એ નિયમથી છૂટ ભોગવી શકે. પરન્તુ મ્હારા નસીબમાં રજની સિવાય અન્ય કોઇની સમક્ષ મુખ-દર્શન કરાવવા ખાસ પ્રતિબંધ હતો. અને તેનેજ લઇને ચંદ્રિકા તથા ઇન્દીરા મ્હને ઓળખી ન શક્યા.

"ત્યારે તેઓ રજનીને તો ઓળખી ગયા હશે."

"હા! ભાભીએ (ચંદ્રિકાએ) ઇન્દીરાને રમેશ, તથા બાદશાહની ભૂમિકા ભજવનાર રજની છે, એમ કહી દીધું હતું."

"તો રજનીનો આ ગુપ્તમંડળ સ્થાપવાનો ઉદ્દેશ તથા ઇન્દુ સાથે આવી ભયંકર શરત કરવાનો હેતુ શું હતો વારૂ?"

"પિતાની અઢળક પૂંજી ! કે જેનો પોતે ખરો વારસદાર હોવા છતાં, તે અન્યને અર્પાઈ ને મેળવવા પૂરતો !"

"અને ત્હારો ?"

"માતા પિતા તથા સ્નેહી જગાના ધિક્કારને પાત્ર થયેલી હું, ક્યું કાળું મુખ લઇ પાછી પિયેર જાઉં ! આપણી સમાજ સંજોગનો ભોગ થયેલી, અને પૂર્વ-કર્માનુસારે અનાચારમાં એકવાર ભૂલથી ઉતરી ચૂકેલી, અબળાઓને. પાછળથી સુધરવાની ઇચ્છા છતાં ક્યાં સંઘરે છે ? "પતિતોદ્ધાર"ની ભાવના આજે સમાજમાં ક્યાં છે ? દુનિયા ક્રૂર લોકોના ફિટ્કારના વરસાદો હૃદય સરસાં બાણતુલ્ય ઓળો, તથા ન સંભળાય એ'વા મ્હેણાંની કલ્પના માત્રથી હારી મ્હેં આજ જીવન પસંદ કર્યું."

એ ઘડી મૌન છવાયું. બિન્દુના પતિ જયન્તની આંખમાંથી પોતાની મરતી અર્ધાંગનાના છેવટના વચનોએ જળ વ્હેવડાવ્યું બિન્દુ બોલી..."નાથ ! હવે તમારી આત્મકથા કહો."

"મ્હારી આત્મકથા અતિશય ટુંકી છે, પણ ચમત્કૃતિ ભરેલી છે. જે રાત્રે ત્હારા ગૃહ-ત્યાગની વાત મ્હેં સાંભળી ત્યારે કુળના લાગેલા કલંકને ત્હને જીવતી યા મૃત અવસ્થામાં પણ પકડી, ચેન કેન ઉપાયે તે ધોઇ નાખવું. એવા દૃઢ વિચારે ત્હારા પિતાજીને સંદેશો મોકલાવી હું ત્હને શોધવા આ વિશાળ કલકત્તા શે'રમાં છૂપા વેશે ફરવા લાગ્યો. બહુ દિવસનો પરિશ્રમ એક દિવસે ફાવ્યો. રજનીને મ્હેં રસ્તામાંથી જતો જોયો. તેની પૂંઠે પૂંઠે આવતાં હું વેશ્યા જ્યોતિના મકાને આવી લાગ્યો, વેશ્યાના મકાનમાં વિવિધ માણસોની

ભરતી પ્રતિદિન થાય, અને કંઇક નવું જાણવાનું મળી આવે, એ આશાથી હું વેશ બદલી ત્યાં હરનિશ જવા લાગ્યો. આ વખતે ત્હારી શયતાની મંડળીની સ્થાપના થઇ ચૂકી હતી. અને મદ્યપાનથી મસ્ત બનેલાં એ મંડળીના સભ્યો કેટલીકવાર બબ્બાની બ્હારમાં **ચોકઠના એક્કાનું** નામ ઉચ્ચારવા લાગ્યા. મ્હારી ઇંતેજારી એનો ભેદ પામવા વધવા લાગી. એક દિવસ હું સંગીત સાંભળી રહ્યો હતો, અને વેસ્યા જ્યોતિ ગાઇ રહી હતી, ત્યારે એક વિચિત્ર વિચાર મ્હારા મગજમાં થયો. જ્યોતિની વય, તથા મુખમુદ્રા અને મ્હારામાં બહુ અંશે સમાનતા મ્હને લાગી. " જો હું સ્ત્રી હોત તો ! " એ વિચાર મ્હને આવ્યો, મ્હેં જ્યોતિની જગ્યા સાચવી આ ગુપ્ત મંડળની છૂપી બીનાઓ જાણવા નિશ્ચય કર્યો.

એક રાત્રે હું મ્હારા આ વિચારને અમલમાં મૂકવા " જ્યોતિ " ને મકાને ગયો. દાદરને છેલ્લે પગથીયે જ્યાં પગ મુકયો, ત્યાંજ મ્હેં જે દેખાવ જોયો, તે ખરેખર હૃદયભેદક હતો. જ્યોતિ લોહીલોહાણ થઇ જમીન ઉપર ચત્તાપાટ પડી હતી· એક કાળી આકૃતિ બારીમાંથી ન્હાસી રહી હતી.

મધ્ય રાત્રિનો સમય હતો. જ્યોતિએ છેવટના આંખો ખોલી મ્હને ત્યાં જોયો, મ્હને તે ખુનીજ ધારી...મરતાં મરતાં બોલી... " ઓ ! હા ! અબળાઘાતી... "

મ્હેં તેના રૂંધાતા કંઠમાં તથા આંખો ઉપર પાણી મુક્યું. "જ્યોતિ ! અરે ! તું શું કે'વા ઇચ્છે છે ? ખુની હું નથી. એ તો ન્હાસી ગયો છે. "

" આહ! આ... બરાબર છે, તેને મ્હેં શું ઓછો રોવડાવ્યો છે? હા! એક શ્રીમાન યુવાન! ત્હને એક રસ્તાનો રખડતો ભિખારી બનાવ્યો...પાપની શિક્ષા..."

તે પોતાના ખુનીનું નામ ઠામ બોલ્યા વિનાજ આલોક છોડી ગઇ. પરન્તુ તેના આગલા શબ્દો ઉપરથી શું બન્યું? તે સ્હેલાઇથી સમજી શકાય એમ હતું. જ્યોતિથી લૂંટાઇ ભિખારી થએલ કોઇ યુવાને આજે જ્યોતિ ઉપર વૈર વાળ્યું હતું. હા! પૈસો શું નથી કરાવતો?

કયાં મ્હારૂં આવવું? કયા જ્યોતિને સમજાવી તેની જગ્યા સાચવવા વિચાર? અને કયા તેનું ખુન? કેવો અનાયાસ સંજોગ! જ્યોતિનું શબ મ્હેં રાતોરાત ઠેકાણે પાડયું. કેવળ એકજ રાત્રિમાં મ્હોટા ફેરફાર થઇ ગયો. જયન્ત જ્યોતિબાળાનું અભિધાન શોભાવવા લાગ્યો.

કંઠ, ગળી તથા અન્ય રીતભાતે પકડાઇ જવાની બ્હીકે મ્હેં લગભગ બે ત્રણ માસ સખ્ત માંદગીનું બ્હાનું કાઢયું. એકકાના માણસોને ઠગ્યા. અને તે પછી સારા થયાનો ઢોંગ કરી હુંય મંડળમાં જોડાયલો ને " જ્યોતિ"નાજ વેશે કાર્ય કરી રહયો. દીનેશ બાબુ! વધારે તો શું કહું? પરન્તુ મરનાર જ્યોતિના આ મંડળની ગુપ્ત નિશાની "બાંગા" ને પણ મ્હેં આ ડાબે હાથે શાહી ચડે કરી છે. જુઓ!" કહી જયન્તે તે બધાને બતાવી.

જ્યોતિના વેશેજ મંડળને ઠગી, તમામ બાતમી જાણવા લાગ્યો. તમે મહેશબાબુના દસ્તક તરીકે હોઇ, મંડળીને પકડવા ફરી રહ્યા છો, તે ખબર મ્હને મળી, અને તેથીજ મ્હેં તમને મદદ કરવા માંડી.

-છતાં બિન્દુ ! તનેજ પારખી શકવા ન પામી, જો કે મને ત્હારા ઉપર ચોક્ખો વ્હેમ હતો ! "

આત્મકથાઓનો અંત આવ્યો, અને તેની સાથેજ વિષપાન કરેલ બિન્દુનો જીવનદીપ નિર્વાણ પામ્યો. મરતી બિન્દુએ એક છૂપી વાત ઇન્દુને કાનમાં કહી પોતાનો પ્રાણ છોડયો.

ગમે તેવી છતાં બિન્દુને ખાતર તેના પતિ જયન્તે ! બનેવી દીનેશે ! તથા બ્હેન ઇન્દુએ આંસુડાઓ વેર્યાં.

વાંચક ! તુંયે આ ચોકટના એક્કા ઉર્ફે અભાગિની બિન્દુમતીના સર્વ કુ-કૃત્યો વિસારી માથા દીસે બે આંસુ વેર !

અસ્તુ !

" ઉપસંહાર ! "

(૧) દીનેશે પોતાનું વચન પાળી બતાવ્યું. પોતાની સાળી બિન્દુની લાશને ન ચોકટના એક્કા તરીકે ઓળખાવી કે ન સરકારમાં સોંપી પરન્તુ તેને બદલે વિક્રાળસિંહના શબને સોંપવામાં આવ્યું.

(૨) નવ-યુવાન દીનેશબાબુએ કલકત્તાની આ સીક્રેટ સોસાયટી, કે જેને પકડવા હજારો ડિટેકટીવોએ જાન ખોયા હતા, તે ચોકટના એક્કાને તેની આખી ટોળી સાથે પકડી આપવામાં જે વીરતા, અને ચાલાકી બતાવી આપી, તેની સરકારમાં કદર થઇ. દર વરસે એક લાખ રૂપીઆના મ્હોટા પગારે તેની ખાસ સરકારી ડિટેકટીવ તરીકે નિમણુક થઇ, નવયુવાન દીનેશ તે પછી કલકત્તાનો સુવિખ્યાત ડિટેકટીવ દેવેન્દ્રને નામે પ્રસિદ્ધ થયો.

(૩) બિન્દુના મર્ણાઘાતે જયન્તના હૃદયમાં ભારી પલટો માર્યો. પુનર્લગ્નનો વિચાર માંડી વાળી, તેણે અવશેષ આયુષ્ય બ્રહ્મચર્ય ગાળવામાંજ પૂરૂં કર્યું. દીનેશ જ્યારે ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્ર નામધારી થયો, ત્યારે તે પોતાને આ ઉત્તમ પદવીએ ચઢાવવામાં મદદ કરનાર જયન્તને ન ભૂલ્યો. આગળ જતાં જયન્તે પાછું એન્જ લાઇનમાં રસ લઇ, તેના જમણા હાથ, યાને મિત્ર તરીકેનો ભાગ ભજવ્યો.

(૪) બિન્દુની ચોળીના ગજવામાંથી **તેર પાનાની** ચોકટની કેટ નીકળી આવી પ્રત્યેક પાનાની પાછળ કામ કરનાર પ્રત્યેક નંબરની છબીઓ હતી. એક્કો, બાદશાહ, દરી, તીરી, અને પંજો, તેમાં અનુક્રમે બિન્દુમતિ, રજનીકાન્ત, ચંદ્રિકા જ્યોતિ, અને ઇન્દીરાના ફોટાઓ હતા. ચિત્રની નીચે નાના અક્ષરે સત્ય અભિધાનો પણ લખાયલા હતા.

(૫) ઇન્દીરાના વીલની શંકા ભરતીએ બિન્દુએ કાનમાં કાંઇક કહી નાંખી નાખી. જેમાં પોતે સાચું વીલ બાળી દીધું છે; અને ઇન્દીરાના હાથ માંહેનુ નકલી છે, એ તેણે તેને જણાવી દીધું. ઇન્દુના કે'હવાથી દીનેશ તે સાચા વીલની એક અવશેષ કોપી સોલીસીટરને ત્યાંથી પુનઃ મેળવવામાં ફાવ્યો.

(૬) ઇન્દીરા તથા દીનેશ પતિ-પત્ની તરીકે વર્તમાન પત્રોના પાના ઉપર ચઢી ચૂકયા.

"ગવર્મેન્ટ ગેઝેટ."

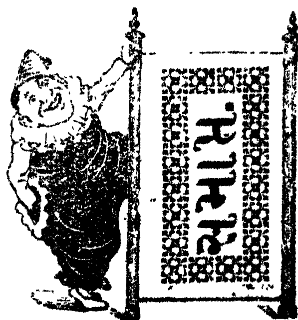
રુપીઆ એક લાખનું ભારી પારિતોષન.
ડિટેકટીવ દેવેન્દ્રની પદવી.
પેલો બહાદુર ચોકટનો એકકો તેની સોનેરી ટોળી સાથે પકડાયો.

જે વર્ષથી કલકત્તાની પ્રજાને વારંવાર ત્રાસ આપતો રહેલા બદમાશ **ચોકટનો એકકો** તેની સીક્રેટ સોસાયટી સાથે ગઇ કાલે સાંજના લક્ષાધિપતિ બાબુ મહેશચંદ્રના નવ યુવાન દત્તકપુત્ર દીનેશચંદ્રને હાથે પકડાયો છે. વધારામાં મહેશબાબુની ગૂમ થએલી પુત્રી શ્રીમતી મન્દારાદેવી સાથે તેમણે લગ્ન કર્યાં છે. સરકાર તરફથી એ બહાદુર નવયુવાનના પહેલા નંબરની કદર કરવામાં છે. એક વર્ષ દિવસે રૂા. એક લાખના સરકારી ઇનામ ઉપરાંત ખાસ **ડિટેકટીવ દેવેન્દ્રની** પદવી એમને ઇનાયત કરવામાં આવી છે."

અને વ્હાલા વાચક! તું પણ આ દેવેન્દ્ર-ઇન્દુના, તેમજ દીનેશ-મન્દારાના સુખ સ્નેહ, તથા દેવેન્દ્રનો સ્વદેશ રતિ જાણશે તો સ્નેહ ખુશી ઉભરે એ દાંપત્ય-યુગલને ધન્યવાદના પુષ્પોની વૃષ્ટિથી વધાવી લે! શુભાશિર્વાદ દે...

કલ્યાણમસ્તુ!

" સંસારમાં સ્નેહ-સંપથી સ્વર્ગ ઉતારો. "

લાલનો એક્કો યાને વીર લુંટારૂ

છૂપી પોલીસની સચિત્ર વાર્તા.

નહિલિસ્ટોના પંજામાં યાને એ બુરખાવાળી કોણ ?

છૂપી પોલીસ મગજશક્તિનું ખીલવું. મૂલ્ય ! ફક્ત આઠ આના.

ફકત નવ આનાની ટીકીટ બીડો.

—: વેપારીઓ તથા ફેરીયાઓને ખાસ લાભ. :—

સચીત્ર ઐતિહાસીક નવલકથા.

વિનાશીની વામા!

દળદાર પુસ્તક પાકું પુઠું મુલ્ય માત્ર રૂા. બે

આ નવજીવન પુસ્તકાલય, ટાવર રોડ, સુરત.

યાને રામગઢનો સર્વનાશ. આવાંજ નવ સુંદર ચીત્રોથી ભરપુર. પૃષ્ટ ૩૫૦